

บทที่ 3

มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับบัตรเครดิต : ศึกษากรณีบัตรเครดิตที่ออกโดยธนาคารพาณิชย์

เนื่องจากในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยได้มุ่งศึกษาถึงปัญหากฎหมายเกี่ยวกับบัตรเครดิต ศึกษากรณีบัตรเครดิตที่ออกโดยธนาคารพาณิชย์ ดังนั้นในบทนี้ผู้วิจัยจะได้ทำการศึกษาถึงมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับบัตรเครดิตทั้งในประเทศไทยและในต่างประเทศ ว่ามีมาตรการทางกฎหมายที่ใช้บังคับเกี่ยวข้องกับบัตรเครดิตอย่างไรบ้าง เพื่อที่จะได้ทำการวิเคราะห์ถึงปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับบัตรเครดิตในกรณีบัตรเครดิตที่ออกโดยธนาคารพาณิชย์ในบทต่อไป โดยแยกพิจารณาได้ดังนี้

3.1 มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับบัตรเครดิตในต่างประเทศ

ในการศึกษาปัญหากฎหมายเกี่ยวกับบัตรเครดิตนั้น จะได้ทำการศึกษาถึงกฎหมายบัตรเครดิตของต่างประเทศเพื่อนำมาศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายบัตรเครดิตในประเทศไทย โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาถึงกฎหมายบัตรเครดิตของประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1.1 กฎหมายบัตรเครดิตในประเทศสหรัฐอเมริกา

ประเทศสหรัฐอเมริกาไม่ได้มีการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับบัตรเครดิตรวมไว้ในกฎหมายเพียงฉบับเดียว หากแต่กระจายอยู่ในกฎหมายหลายฉบับที่เป็นกฎหมายในระดับรัฐและระดับมลรัฐ¹ ซึ่งบัญญัติขึ้นเพื่อมุ่งควบคุมการประกอบธุรกิจบัตรเครดิตและคุ้มครองผู้บริโภคจากการถูกหลอกลวงเอาเปรียบจากผู้ประกอบธุรกิจบัตรเครดิต และยังรวมไปถึงการควบคุมและกำหนดบทลงโทษทางอาญาแก่ผู้ประกอบอาชญากรรมบัตรเครดิตในรูปแบบต่างๆ ด้วย

---

¹ ตริทศ นิโครธางกูร และคณะทำงาน. (2545). *การประกอบธุรกิจบัตรเครดิตในต่างประเทศ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. หน้า 31.

3.1.1.1 กฎหมายระดับสหรัฐ (Federal Statutes)

กฎหมายระดับสหรัฐ ไม่มีบทบัญญัติที่ควบคุมการประกอบธุรกิจบัตรเครดิตโดยตรง แม้ว่าจะมีกฎหมายควบคุมการประกอบธุรกิจบางประเภทซึ่งส่วนหนึ่งของธุรกิจเป็นการให้สินเชื่อโดยผ่านบัตรเครดิต เช่น ธนาคารพาณิชย์² สหภาพสินเชื่อแห่งสหรัฐ (Federal Credit Union)³ แต่ก็ไม่อาจถือได้ว่าเป็นการควบคุมการประกอบธุรกิจบัตรเครดิต อย่างไรก็ตาม กฎหมายระดับสหรัฐได้ควบคุมการประกอบธุรกิจการให้สินเชื่อ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้บริโภค ได้แก่ Consumer Credit Protection Act รวมทั้งการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิด ได้แก่ Credit Card Fraud Act และ Mail Fraud Act โดยที่การประกอบธุรกิจบัตรเครดิตเป็นการให้สินเชื่อจึงต้องอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายดังกล่าว ซึ่งมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

1) กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค (Consumer Credit Protection Act 1968)

มีวัตถุประสงค์เพื่อให้มีการเปิดเผยข้อมูลที่สำคัญเกี่ยวกับข้อกำหนดในการให้สินเชื่อเพื่อที่ผู้บริโภคสามารถเปรียบเทียบกับข้อกำหนดอื่นๆ ที่ได้เสนอให้แก่ตน และหลีกเลี่ยงการใช้สินเชื่อที่ไม่มีการแจ้งข้อมูล รวมทั้งเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคจากใบแจ้งหนี้และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับบัตรเครดิตที่ไม่ถูกต้องและไม่เป็นธรรม

Consumer Credit Protection Act 1968 สามารถแบ่งเนื้อหาออกได้เป็น 5 ส่วน เพื่อให้การคุ้มครองผู้บริโภคในด้านต่างๆ ดังนี้

- (1) กฎหมายว่าด้วยการเปิดเผยข้อมูลในการกู้ยืมเงิน (Truth in Lending Act)
- (2) กฎหมายว่าด้วยการรายงานข้อมูลผู้บริโภคที่เป็นธรรม (Fair Credit Reporting Act)
- (3) กฎหมายว่าด้วยการแจ้งหนี้ที่เป็นธรรม (Fair Credit Billing Act)
- (4) กฎหมายว่าด้วยโอกาสที่เท่าเทียมกันในการได้รับสินเชื่อ (Equal Credit Opportunity Act)
- (5) กฎหมายว่าด้วยการจัดเก็บหนี้สินที่เป็นธรรม (Fair Debt Collection Practices Act)

² เรื่องเดียวกัน. หน้า 37.

³ 12 U.S.C. Federal Credit Union Act โดย Federal Credit Union (FCU) เป็นองค์กรที่ไม่แสวงหากำไรเพื่อให้บริการทางการเงินแก่สมาชิกทั้งในด้านการเป็นแหล่งออมทรัพย์และการจัดหาสินเชื่อ (Loan และ Credit) ที่มีอัตราดอกเบี้ยที่เป็นธรรม ในการประกอบธุรกิจ FCU จะต้องได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการ National Credit Union Administration.

(1) กฎหมายว่าด้วยการเปิดเผยข้อมูลในการกู้ยืมเงิน (Truth in Lending Act)

มีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดให้มีการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับสินเชื่อให้แก่ผู้บริโภครวมทั้งก่อนหรือในขณะที่มีการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภค และภายหลังที่มีการให้สินเชื่อแล้วด้วย

(1.1) Truth in Lending Act มีบทบัญญัติที่เกี่ยวกับบัตรเครดิต ดังนี้

(1.1.1) ห้ามการออกบัตรเครดิตให้แก่ผู้บริโภค โดยที่ผู้บริโภคมิได้ร้องขอ (Unsolicited Cards) เว้นแต่เป็นการออกบัตรใหม่หรือบัตรแทนบัตรเดิม⁴

(1.1.2) การจำกัดความรับผิดชอบของผู้ถือบัตร ในกรณีที่มีการใช้บัตรโดยปราศจากอำนาจ (Unauthorized Cards) โดยกำหนดให้ผู้ถือบัตรจะต้องรับผิดชอบในจำนวนหนี้ไม่เกิน 50 ดอลลาร์สหรัฐ รวมทั้งกำหนดให้เป็นภาระของผู้ถือบัตรในการพิสูจน์ความรับผิดชอบของผู้ถือบัตร

(1.1.3) การนำบัตรเครดิตของผู้อื่นไปใช้โดยทุจริตซึ่งถือเป็นความผิดอาญา (Fraudulent Use of Credit Card) เป็นบทบัญญัติที่ควบคุมการฉ้อฉลโดยการใช้บัตรเครดิตซึ่งกำหนดให้การใช้บัตรเครดิตที่มีขอบด้วยกฎหมาย หรือรับสินค้าที่ได้จากการใช้บัตรเครดิตที่มีขอบด้วยกฎหมาย⁵ เป็นความผิดทางอาญา โดยมีเงื่อนไขว่าจะเป็นความผิดก็ต่อเมื่อผู้กระทำความผิดได้ใช้บัตรในการซื้อสินค้า หรือได้รับเงินหรือสิ่งของจากการใช้บัตรนั้น เป็นจำนวนเงินไม่น้อยกว่า 1,000 ดอลลาร์สหรัฐ ภายในระยะเวลา 1 ปี⁶

(1.2) Truth in Lending Act มีขอบเขตใช้บังคับกับธุรกรรมการให้สินเชื่อตามเกณฑ์ดังต่อไปนี้

(1.2.1) ต้องเป็นธุรกรรมที่มีจำนวนเงินไม่เกิน 25,000 ดอลลาร์สหรัฐ เว้นแต่เป็นธุรกรรมที่เกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์หรือทรัพย์สินที่เป็นปัจจัยพื้นฐานสำหรับใช้ในที่อยู่อาศัย⁷

⁴ อัตราดอกเบี้ยร้อยละต่อปีเป็นกรอบที่ผู้ให้บริการสินเชื่อใช้ในการคำนวณอัตราดอกเบี้ยสำหรับเงินค้างชำระหรือการเบิกถอนเงินสด ซึ่งในการคำนวณดอกเบี้ยสำหรับเงินดังกล่าว ผู้ให้สินเชื่อจะต้องระบุอัตราดอกเบี้ยที่มีการคำนวณในแต่ละรอบระยะเวลาการแจ้งหนี้ ซึ่งโดยปกติจะเป็นอัตราดอกเบี้ยต่อเดือน ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบว่าอัตราดอกเบี้ยดังกล่าวอยู่ภายในกรอบของอัตราดอกเบี้ยร้อยละต่อปี.

⁵ บัตรเครดิตที่ได้มาโดยมีขอบด้วยกฎหมาย หมายถึง บัตรเครดิตปลอม ดัดแปลง ปลอมลายมือชื่อ สูญหาย หรือถูกขโมย หรือบัตรที่ได้มาโดยการฉ้อฉล (Section 1602 (a)).

⁶ ครีทศ นิโครธางกูร และคณะทำงาน. *อ่างแล้ว เจริญรอดที่ 1*. หน้า 38.

⁷ เรื่องเดียวกัน. หน้า 39.

(1.2.2) เป็นการให้สินเชื่อเพื่อการใช้จ่ายของบุคคลธรรมดาหรือครอบครัว หรือเพื่อซื้อหาของใช้ในบ้าน

(1.2.3) ต้องเป็นบุคคลธรรมดา

(1.2.4) ต้องเป็นธุรกิจที่มีการดำเนินการให้สินเชื่อตามปกติ
 หนึ่ง บุคคลซึ่งจะถือว่าเป็นผู้ให้สินเชื่อจะต้องเป็นบุคคลซึ่งประกอบธุรกิจให้หรือจัดหาสินเชื่อเป็นปกติธุระ โดยได้รับการชำระหนี้จากการให้สินเชื่อแก่ลูกหนี้

(1.2.5) มีการกำหนดค่าธรรมเนียมการให้บริการทางการเงิน (Finance Charge)

(1.3) ธุรกิจที่ได้รับการยกเว้น ไม่ต้องอยู่ในบังคับของ Truth in Lending Act ได้แก่

(1.3.1) ธุรกิจการให้สินเชื่อสำหรับวัตถุประสงค์ทางธุรกิจ การพาณิชย์ หรือการเกษตร หรือเป็นการให้สินเชื่อแก่รัฐบาล หรือหน่วยงานของรัฐ

(1.3.2) ธุรกิจที่เกี่ยวกับบัญชีหลักทรัพย์ หรือสินค้า Commodity โดยนายหน้าหรือผู้ค้า (Broker-Dealer) ซึ่งได้จดทะเบียนไว้กับคณะกรรมการหลักทรัพย์

(1.3.3) ธุรกิจอื่นที่มีจำนวนเงินเกินกว่า 25,000 ดอลลาร์สหรัฐ เว้นแต่เป็นธุรกิจที่เกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ หรือทรัพย์สินส่วนตัวที่ใช้หรือจะใช้ในที่อยู่อาศัยซึ่งกำหนดให้ต้องมีดอกเบี้ยที่เป็นประกัน (Security Interest)

(1.3.4) ธุรกิจภายใต้พิทักษ์อัตราภาษีศุลกากรที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการสาธารณะ ในกรณีที่ต้องกรที่ออกข้อบังคับของรัฐได้กำหนดค่าธรรมเนียมสำหรับการให้บริการสาธารณะซึ่งมีค่าธรรมเนียมสำหรับการชำระล่าช้า และส่วนลดสำหรับการชำระโดยเร็ว

(1.3.5) ธุรกิจที่อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายนี้ ซึ่งคณะกรรมการฯ เห็นว่าไม่จำเป็นต้องปฏิบัติตามกฎหมายนี้ โดยต้องกำหนดเป็นกฎหมาย

(1.3.6) การให้กู้ การประกันหรือการค้าประกันตามที่กำหนดไว้ในส่วนที่ 4 ของ High Education Act 1965

(1.4) บทบัญญัติที่เกี่ยวกับการเปิดเผยข้อมูล

Truth in Lending Act ได้แบ่งประเภทธุรกิจการให้สินเชื่อออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ คือ Open-End Credit และ Other Than Open-End Credit (Close-End Credit)⁸

⁸ สินเชื่อประเภทนี้ไม่ใช่กรณีของบัตรเครดิต โดยอาจสรุปลักษณะพอสังเขปได้ดังนี้ คือ เป็นสินเชื่อที่ให้แก่มูลนิธิหรือบุคคลธรรมดา ซึ่งจำนวนสินเชื่อ จำนวนครั้งในการชำระเงิน วันที่ถึงกำหนดชำระจะเป็นไปตามที่ผู้บริโภครู้และผู้ให้สินเชื่อตกลงกัน ในเวลาที่เกิดธุรกรรม.

สำหรับกรณีการให้สินเชื่อผ่านบัตรเครดิตจะเป็นสินเชื่อประเภท Open-End Credit⁹ ซึ่งหมายถึงแผนการให้สินเชื่อที่มีลักษณะต่อเนื่อง โดยมีการกำหนดเงื่อนไขสำหรับธุรกรรมนั้นๆ รวมทั้งค่าธรรมเนียมการให้บริการทางการเงินที่อาจคำนวณจากยอดค้างชำระในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ซึ่ง Truth in Lending Act ได้กำหนดให้การเปิดเผยข้อมูลต้องจัดทำเป็นเอกสารโดยจำแนกการแจ้งต่อผู้บริโภคเป็น 2 ช่วง คือ (1) การแจ้งข้อมูลก่อนมีการขอเปิดบัญชีบัตรเครดิต (Initial Statement) และ (2) การแจ้งตามรอบระยะเวลา (Periodical Statement)

(2) กฎหมายว่าด้วยการรายงานข้อมูลผู้บริโภคที่เป็นธรรม (Fair Credit Reporting Act 1970)

มีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดให้หน่วยงานที่มีหน้าที่รายงานเกี่ยวกับข้อมูลสินเชื่อของผู้บริโภคใช้กระบวนการที่เหมาะสม (Reasonable Procedures) ในการจัดทำรายงานข้อมูลผู้บริโภค (Consumer Report) ให้แก่ผู้ให้สินเชื่อ ในขณะที่เดียวกันก็ยังคงรักษาความลับและความถูกต้องของข้อมูลของผู้บริโภคที่มีการเก็บบันทึกไว้ด้วย

(2.1) Fair Credit Reporting Act 1970 ได้กำหนดบทบัญญัติที่สำคัญในเรื่องดังต่อไปนี้

(2.1.1) บทบัญญัติในส่วนที่เกี่ยวกับหน่วยงานที่จัดทำรายงานข้อมูลผู้บริโภค ให้ใช้กระบวนการที่เหมาะสมในการจัดทำรายงานข้อมูลผู้บริโภค และบุคคลซึ่งจะขอข้อมูลของผู้บริโภคได้จะต้องเป็นบุคคลดังต่อไปนี้

ก. ผู้บริโภคซึ่งร้องขอเอง

ข. ศาล หรือผู้ซึ่งได้มีอำนาจตามคำสั่งศาล และ

ค. บุคคล หรือองค์กรที่หน่วยงานที่จัดทำข้อมูลผู้บริโภคเชื่อโดยมีเหตุผลอันสมควรว่า จะนำข้อมูลไปใช้ในการพิจารณาให้สินเชื่อจ้างงาน ออกใบอนุญาตของรัฐ หรือเพื่อวัตถุประสงค์ทางธุรกิจอื่น

(2.1.2) บทบัญญัติในส่วนที่เกี่ยวกับผู้ใช้ข้อมูลผู้บริโภค โดยผู้ใช้ข้อมูลจะต้องแจ้งให้ผู้บริโภคทราบล่วงหน้าว่าต้องใช้รายงานข้อมูลผู้บริโภค รวมทั้งเนื้อหาของรายงานดังกล่าวด้วย และในกรณีที่ผู้ใช้ข้อมูลปฏิเสธการให้สินเชื่อ การรับประกันภัย หรือการจ้างงาน โดยยึดถือข้อมูลในรายงานนั้นทั้งหมดหรือบางส่วน ผู้ใช้ข้อมูลนั้นจะต้องแจ้งให้ผู้บริโภคทราบ พร้อมทั้งชื่อและที่อยู่ของหน่วยงานที่รายงานข้อมูลผู้บริโภคด้วย

⁹ ศรียศ นิโครธากร และคณะทำงาน. *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 1*. หน้า 41.

(2.1.3) สิทธิของผู้บริโภคมีสิทธิที่จะร้องขอให้หน่วยงานที่จัดทำข้อมูลผู้บริโภคเปิดเผยข้อมูลที่ใช้ในการจัดทำรายงาน รวมทั้งเรียกให้มีการแก้ไขข้อมูลของตนให้ถูกต้อง โดยหน่วยงานที่จัดทำข้อมูลผู้บริโภคจะต้องตรวจสอบข้อมูลตามที่ผู้บริโภคโต้แย้งภายใน 30 วัน แล้วต้องแจ้งรายงานการตรวจสอบเป็นลายลักษณ์อักษร พร้อมทั้งส่งสำเนารายงานดังกล่าวไปยังผู้บริโภค นอกจากนี้ต้องแจ้งไปยังหน่วยงานที่จัดทำรายงานข้อมูลสินเชื่ออื่นที่ใช้ข้อมูลผู้บริโภคที่มีการโต้แย้งเพื่อให้มีการแก้ไขข้อมูลให้ถูกต้องด้วย

(3) กฎหมายว่าด้วยการแจ้งหนี้ที่เป็นธรรม (Fair Credit Billing Act 1974)

มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการประกอบธุรกิจที่เกี่ยวกับสินเชื่อให้มีความโปร่งใสและเป็นธรรมแก่ผู้บริโภค โดยใช้กับสินเชื่อที่มีการเปิดบัญชีประเภท Open-End Credit และบัญชี Revolving Charge

(3.1) Fair Credit Billing Act 1974 ได้กำหนดบทบัญญัติที่สำคัญในเรื่องดังต่อไปนี้

(3.1.1) กระบวนการในการร้องเรียนเกี่ยวกับความผิดพลาดในใบแจ้งหนี้ ได้แก่ การกำหนดให้ต้องระบุสถานที่ที่ใช้ในการติดต่อสำหรับการร้องเรียนไว้ในใบแจ้งหนี้ด้วย รวมทั้งกำหนดให้ผู้ให้สินเชื่อจะต้องแจ้งให้ผู้บริโภคทราบถึงสิทธิต่างๆ ของผู้บริโภค โดยจัดทำเอกสารแจ้งในเวลาที่มีการเปิดบัญชี และแจ้งอีกทุกๆ ครั้งปี

(3.1.2) ผู้ให้สินเชื่อต้องจัดทำเอกสารชี้แจง รวมทั้งแก้ไขความผิดพลาดที่เกิดขึ้นในใบแจ้งหนี้ โดยต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษร

(4) กฎหมายว่าด้วยโอกาสที่เท่าเทียมกันในการได้รับสินเชื่อ (Equal Credit Opportunity Act 1974)

มีวัตถุประสงค์เพื่อห้ามการเลือกปฏิบัติอันเนื่องมาจากเพศหรือสถานภาพการสมรส รวมทั้งมีการครอบคลุมไปถึงการห้ามเลือกปฏิบัติในกรณีอื่นๆ ได้แก่ อายุ เชื้อชาติ สีผิว ถิ่นกำเนิด (National Origin) การได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ (Receipts of Public-Assistance)

(4.1) Equal Credit Opportunity Act 1974 ใช้บังคับกับธุรกรรมที่เกี่ยวกับสินเชื่อทุกประเภท

กรณีถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติในการให้สินเชื่อกับผู้ขอรับสินเชื่อ ได้แก่¹⁰

(4.1.1) การพิจารณาถึงเชื้อชาติ สีผิว ศาสนา ถิ่นกำเนิด เพศหรือสถานะทางการสมรส หรืออายุ

¹⁰ เรื่องเดียวกัน. หน้า 52.

(4.1.2) การพิจารณาถึงรายได้ของผู้สมัครขอรับเครดิตที่อาจได้มีบางส่วน ได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ

(4.1.3) พิจารณาเงื่อนไขของการปฏิบัติตามกฎหมายของผู้สมัครขอรับ เครดิตที่เกี่ยวข้องกับการให้เครดิต

(5) กฎหมายว่าด้วยการจัดเก็บหนี้สินที่เป็นธรรม (Fair Debt Collection Practices Act 1977)

มีวัตถุประสงค์เพื่อให้มีการจัดเก็บหนี้สินอย่างเป็นธรรมขึ้น เนื่องจากบริษัท จัดเก็บหนี้สินต่อลูกค้าโดยหลอกลวงและไม่เป็นธรรม รวมถึงการใช้ความรุนแรงและถ้อยคำหยาบ คาย รวมทั้งการทวงหนี้ในเวลากลางคืน

(5.1) Fair Debt Collection Practices Act 1977 ได้กำหนดบทบัญญัติที่สำคัญ ในเรื่องดังต่อไปนี้

(5.1.1) ผู้จัดเก็บหนี้สินจะต้องไม่ติดต่อบุคคลอื่นใดนอกเหนือไปจากตัว ผู้บริโภคที่เป็นลูกหนี้เอง ครอบครัวหรือทนายความ เพียงเพื่อวัตถุประสงค์ในการหาตัวลูกหนี้ เท่านั้น ทั้งนี้ ก็เพื่อป้องกันความเสียหายและชื่อเสียงของลูกหนี้เมื่อมีการสอบถามข้อมูลของลูกหนี้ จากลูกจ้างหรือเพื่อนบ้าน

(5.1.2) ผู้จัดเก็บหนี้สินจะต้องไม่ติดต่อกับลูกหนี้ในเวลาที่ไม่สมควร (Inconvenient Time) คือตั้งแต่เวลา 21.00 น. ถึง 8.00 น. หรือไม่ติดต่อกับลูกหนี้หากผู้จัดเก็บหนี้สิน รู้หรือตระหนักว่าลูกหนี้มีทนายความกระทำการแทนแล้ว

(5.1.3) ห้ามกระทำการใดๆ ที่เป็นการใช้อำนาจโดยมิชอบ การหลอกลวง การ ทำให้หลงผิด หรือการไม่เป็นธรรม

(5.1.4) การเรียกให้ชำระหนี้เอากับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับบุริมสิทธิใน อสังหาริมทรัพย์ ให้ฟ้องร้องบังคับชำระหนี้ในเขตที่ทรัพย์สินนั้นตั้งอยู่ ส่วนกรณีอื่นให้ฟ้องร้อง ณ ภูมิลำเนาของลูกหนี้

2) กฎหมายว่าด้วยการฉ้อฉลบัตรเครดิต (Credit Card Fraud Act 1984)

มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการแก้ไขข้อบกพร่องและอุดช่องโหว่ของกฎหมายจาก การบังคับใช้ Truth in Lending Act เพื่อให้ครอบคลุมการฉ้อฉลและการกระทำที่เกี่ยวข้องกับบัตรเครดิต

Credit Card Fraud Act 1984 ได้กำหนดบทบัญญัติที่สำคัญในเรื่องดังต่อไปนี้

(1) กำหนดให้การใช้หมายเลขบัตรเครดิตโดยทุจริตเป็นความผิดโดยไม่ต้อง คำนึงว่าจะใช้ร่วมกับตัวบัตรเครดิตหรือไม่ เนื่องจากได้กำหนดให้หมายเลขบัตรเครดิตเป็นอุปกรณ์

การเข้าถึง (Access Device) อย่างหนึ่ง ดังนั้นเพียงใช้หมายเลขบัตรเครดิตก็ถือเป็นการใช้อุปกรณ์เข้าถึงแล้ว

(2) กำหนดให้การมีไว้ในครอบครองซึ่งบัตรเครดิตที่ได้มาโดยทุจริตจำนวน 15 ใบหรือมากกว่าเป็นความผิดโดยทันที จำนวนบัตรเครดิตที่กำหนดนี้ยังมีข้อโต้แย้งว่าเป็นจำนวนที่มากเกินไป เนื่องจากการมีบัตรเครดิตที่ได้มาโดยทุจริตเพียงไม่ถึง 10 ใบ ก็สามารถก่อความเสียหายได้อย่างมากมายแล้ว อย่างไรก็ตาม การกำหนดจำนวนการมีบัตรเครดิตนี้เป็นส่วนช่วยให้เจ้าหน้าที่สามารถพิสูจน์ถึงความรับผิดชอบในการกระทำอาชญากรรมบัตรเครดิตได้ง่ายขึ้น

(3) กำหนดบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการใช้อุปกรณ์การเข้าถึงที่ปราศจากอำนาจ (Unauthorized Access Device)¹¹ เช่น บัตรเครดิตที่ถูกอายัดจากการถูกขโมย หาย หมดอายุ ถูกยกเลิกเพิกถอน ซึ่งรวมถึงการได้มาโดยเจตนาที่จะฉ้อฉล (Obtained With Intent to Defraud) อันได้แก่การให้ข้อมูลในการแสดงตนที่ไม่ถูกต้อง เป็นต้น และเมื่อมีการใช้ผ่านอุปกรณ์ดังกล่าวโดยทุจริต ไม่ว่าจะมิมูลค่าของการใช้จ่ายเท่าใดเป็นความผิด โดยศาลจะรวมมูลค่าการใช้จ่ายทั้งหมดโดยไม่คำนึงว่าจะมีบัตรจำนวนกี่ใบ ซึ่งจะช่วยลดปัญหาในการคิดมูลค่ารวมของจำนวนเงินที่ได้จากการใช้บัตรเครดิตที่ได้มาโดยมิชอบตามกฎหมาย Truth in Lending Act ด้วย

(4) กำหนดความผิดสำหรับผู้ผลิตบัตรเครดิตปลอมและผู้มีเครื่องมือสำหรับการปลอมไว้ในครอบครอง

Credit Card Fraud Act 1984 ได้มีบทกำหนดโทษ โดยทั่วไปจะเป็นมาตรการในทางอาญาทั้งสิ้น ซึ่งจะมีทั้งโทษปรับและโทษจำคุก แล้วแต่กรณี ซึ่งจะสัมพันธ์กับกฎหมาย Truth in Lending Act ยกตัวอย่างเช่น

หากเป็นการปลอมแปลง การใช้บัตรปลอม การจำหน่ายบัตรปลอม การจ่ายผ่านบัตรที่ได้มาโดยไม่สุจริต รวมทั้งการใช้หมายเลขบัตรเครดิตโดยทุจริต และการมีไว้ในครอบครองซึ่งบัตรที่ได้มาโดยทุจริตหรือบัตรปลอมเกิน 15 ใบ ในส่วนของการฉ้อฉลโดยการใช้บัตรเครดิต ซึ่งมีโทษปรับไม่เกิน 10,000 ดอลลาร์สหรัฐ หรือจำคุกไม่เกิน 10 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ

แต่หากเป็นกรณีของการผลิตบัตรปลอมหรือครอบครองเครื่องจักรที่ใช้ในการผลิต รวมถึงการฉ้อฉลโดยเจตนาให้ผู้อื่นจ่ายหรือ โอนเงินเพื่อเรียกเก็บจากใบแจ้งหนี้ปลอม มีโทษปรับไม่เกิน 10,000 ดอลลาร์สหรัฐ หรือจำคุกไม่เกิน 15 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ

¹¹ Access Device หมายถึง บัตรใดๆ แผ่นรหัส หมายเลขบัญชี หรือสิ่งอื่นใดก็ตามที่สามารถเข้าสู่บัญชีโดยตัวเอง หรือ โดยใช้กับ Access Device อื่นๆ เพื่อที่จะครอบครองเงิน สินค้า หรือสิ่งอื่นๆ ที่มีมูลค่า หรือสามารถนำไปใช้เพื่อที่จะ โอนเงิน.

3) กฎหมายว่าด้วยการฉ้อฉลทางไปรษณีย์ (Mail Fraud Act 1984)

(1) ความผิดเกี่ยวกับการฉ้อฉลทางไปรษณีย์ (Frauds and Swindles (Mail Fraud))

มีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันมิให้มีการนำเอากิจการไปรษณีย์ซึ่งเป็นกิจการที่ได้รับความเชื่อถือไปใช้ในการกระทำความผิดในแผนการฉ้อฉลเพื่อหลอกลวงหรือให้ได้รับเงินหรือทรัพย์สินของผู้เสียหายโดยมิชอบ (Any Scheme or Artifice to Defraud)

สาระสำคัญของ Section 1341 บัญญัติว่า “ผู้ใด ได้ใช้หรือเจตนาใช้วิธีการหรือเครื่องมือใดๆ เพื่อหลอกลวงหรือให้ได้รับเงินหรือทรัพย์สินโดยมิชอบ ออกอุบายหรือจะทำอุบายในการปลอม หรือครอบครองเงินหรือทรัพย์สิน โดยการปลอม ฉ้อฉล แสดงออกว่าเป็นผู้แทน หรือให้สัญญาขาย แสดงเจตนาว่าตกลง ให้ยืม แลกเปลี่ยน ดัดแปลงเพื่อเอาไปหรือแจกจ่าย จำหน่ายหรือให้หรือสำรองไว้เพื่อให้มีการทำสัญญาต่อไป ซึ่งเงินตรา หนี้ หลักทรัพย์ หรือสิ่งอื่นใด หรือกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดที่แสดงให้เห็นว่าปลอมหรือฉ้อฉล โดยได้ส่งเอกสารใดที่เกี่ยวข้องกับแผนการฉ้อฉล โดยทางไปรษณีย์โดยไม่คำนึงว่าจะได้มีการส่งเอกสารนั้นส่งออกไปจากสำนักงานไปรษณีย์หรือไม่ หรือได้มีการเก็บไว้ หรือมีเหตุให้ต้องเก็บไว้เพื่อให้มีการส่งหรือได้รับ โดยการขนส่งของเอกชนหรือการขนส่งทางการค้าระหว่างรัฐ การได้รับหรือนำมาจากการนั้น หากเป็นเหตุให้ได้ว่ามีข้อบกพร่องนั้นไม่ว่าทางไปรษณีย์หรือการขนส่งอื่นใดซึ่งเกี่ยวข้องกับการฉ้อฉลนั้น ต้องระวางโทษปรับตามกฎหมายนี้ (ไม่เกิน 1,000 ดอลลาร์สหรัฐ) หรือจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ หากการกระทำนั้นก่อความเสียหายแก่สถาบันการเงิน ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 1 ล้านดอลลาร์สหรัฐหรือจำคุกไม่เกิน 30 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ”

บทบัญญัติดังกล่าวสามารถนำมาใช้กับความผิดอันเกิดจากการที่ผู้สมัครขอเป็นผู้ถือบัตรแต่ส่งข้อมูลไม่ถูกต้องหรือข้อมูลเท็จในใบสมัครทางไปรษณีย์ไปให้ผู้ถือบัตร หรือกรณีบุคคลใดมีบัตรเครดิตของผู้อื่นในการครอบครองและใช้บัตรเครดิตดังกล่าวก่อความเสียหายแก่เจ้าของบัตร หรือธนาคาร หรือบริษัทผู้ถือบัตร

(2) ความผิดเกี่ยวกับการฉ้อฉลโดยใช้โทรศัพท์ วิทยุ หรือโทรทัศน์ (Fraud by

Wire Radio or Television)

มีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันมิให้มีการนำเอาการสื่อสารทางโทรศัพท์ วิทยุ หรือโทรทัศน์ ข้อความ สัญญาณ สัญลักษณ์ รูปภาพหรือเสียง โดยเฉพาะระบบการสื่อสารระหว่างมลรัฐไปใช้ในแผนการฉ้อฉลเพื่อหาประโยชน์แก่ตนเองโดยมิชอบ ซึ่งเป็นหลักเดียวกับ Mail Fraud

สาระสำคัญของ Section 1343 “ผู้ใด ได้ใช้หรือเจตนาใช้วิธีการหรือเครื่องมือใดๆ เพื่อหลอกลวงหรือให้ได้รับเงินหรือทรัพย์สินโดยมิชอบ ออกอุบายหรือเจตนาสร้างกลอุบาย หรือปลอมหรือครอบครองเงินหรือทรัพย์สินโดยใช้วิธีการอันเป็นเท็จหรือฉ้อฉลเพื่อให้

สัญญาหรือถ่ายถอดข้อความทางการค้าโดยการสื่อสารทางโทรศัพท์ วิทยุ หรือโทรทัศน์ ข้อความ สัญญาณ สัญลักษ์ณ์ รูปภาพหรือเสียง โดยมีจุดประสงค์ในการละเมิด ต้องระวางโทษปรับตาม กฎหมายนี้ (ไม่เกิน 1,000 ดอลลาร์สหรัฐ) หรือจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ และหากการ กระทำนั้นก่อความเสียหายแก่สถาบันการเงิน ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 1 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือจำคุกไม่เกิน 30 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ”

องค์ประกอบความผิดตามมาตรา นี้ ประกอบด้วยการมีอุบายหรือเจตนาที่ ครอบครองทรัพย์สิน โดยการฉ้อฉลและต้องมีการสื่อสารทางการค้าระหว่างรัฐหรือระหว่างประเทศ โดยผ่านทางโทรศัพท์ วิทยุ หรือโทรทัศน์

หลักการสำคัญที่จะพิสูจน์ว่าเป็นไปตามมาตรานี้หรือไม่ มีเพียงการใช้ กลฉ้อฉลผ่านทางระบบสื่อสารระหว่างมลรัฐเพื่อดำเนินการตามแผนนั้น โดยจำเลยอาจไม่จำเป็นต้อง เป็นผู้ใช้เครื่องมือดังกล่าวด้วยตนเองก็ได้ เพียงแต่ทำให้เกิดการใช้และการใช้นั้นมีเจตนาเล็งเห็น ผลได้ว่าเกิดจากการกระทำของจำเลยเอง

3.1.1.2 กฎหมายระดับมลรัฐ (State Statutes)

มลรัฐต่างๆ ของประเทศสหรัฐอเมริกา มีอำนาจที่จะตรากฎหมายขึ้นใช้บังคับเอง ได้ภายในมลรัฐของตน ดังนั้นกฎหมายที่เกี่ยวกับบัตรเครดิตของแต่ละมลรัฐจึงมีความแตกต่างกัน ซึ่งไม่สามารถนำมากล่าวไว้ในที่นี้ได้ทั้งหมด แต่อาจพอสรุปแนวทางในการบัญญัติกฎหมาย เกี่ยวกับบัตรเครดิตในระดับมลรัฐได้ดังนี้

1) การรับเอาบทบัญญัติของประมวลกฎหมายเอกรูป ว่าด้วย การพาณิชย์ (Uniform Commercial Code) มาเป็นกฎหมายภายในของรัฐตน ซึ่ง Uniform Commercial Code ถือเป็นกฎหมายแม่แบบ ว่าด้วยเรื่องการพาณิชย์ ประกอบด้วยบทบัญญัติทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับ การพาณิชย์ต่างๆ เช่น ตราสารทางการค้า (Commercial Paper) การซื้อขายและการขนส่งสินค้า ตลอดจนบทบัญญัติเกี่ยวกับการชำระหนี้ โดยนัยนี้จึงไม่มีบทบัญญัติที่ใช้บังคับกับบัตรเครดิต โดยตรง

2) การรับเอาบทบัญญัติของประมวลกฎหมายเอกรูป ว่าด้วยสินเชื่อผู้บริโภค (Uniform Consumer Credit Code) มาเป็นกฎหมายภายในของมลรัฐ¹² ซึ่ง Uniform Consumer Credit Code เป็นแบบกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภคในการใช้สินเชื่อเพื่อซื้อสินค้าและ บริการ คุ้มครองผู้บริโภคจากทางปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม รวมตลอดถึงมีบทบัญญัติกำหนดให้มีการปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการเปิดเผยข้อมูลในการกู้ยืมเงิน (Truth in Lending Act)

¹² มลรัฐที่รับเอา Uniform Consumer Credit Code มาเป็นกฎหมายภายในของรัฐตนมีทั้งสิ้น 9 รัฐ ได้แก่ โคโลราโด ไอดาโฮ อินเดียนา ไอโอวา แคนซัส เมน โอคราโฮมา ยูทาห์ และไวโอมิง.

สำหรับธุรกรรมบัตรเครดิต ประมวลกฎหมายเอกรูปร่างว่าด้วยสินเชื่อผู้บริโภค มีบทบัญญัติที่กล่าวถึงธุรกรรมบัตรเครดิตโดยตรงด้วย เช่น ใต้นิยามคำว่า “บัตรเครดิต” ว่าหมายถึงบัตรหรือเครื่องมือใดๆ ที่อยู่ภายใต้ข้อตกลง โดยที่ผู้ออกบัตรให้สิทธิพิเศษแก่ผู้ถือบัตรที่จะได้รับสินเชื่อจากผู้ออกบัตรหรือบุคคลอื่น เพื่อซื้อ เช่าซื้อสินค้า ทรัพย์สิน หรือบริการ หรือได้รับเงินกู้ และได้กำหนดขอบเขตธุรกรรมบัตรเครดิตไว้ว่า เป็นสินเชื่อที่ได้รับตามเงื่อนไขในข้อตกลง โดยการส่งผ่านข้อมูลที่มีอยู่ในบัตรหรือเครื่องมือ โดยวาจา โดยลายลักษณ์อักษร โดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ หรือเครื่องกล หรือโดยทางอื่น รวมทั้งยังได้กำหนดด้วยว่า หากธุรกรรมใดที่บัตรหรือเครื่องมือที่ได้ใช้ในธุรกรรมนั้นเป็นไปเพื่อแสดงความน่าเชื่อถือของผู้ถือบัตร โดยไม่ได้รับสินเชื่อตามข้อตกลง หรือเพื่อเป็นการค้าประกันการชำระเงินจากบัญชีเงินฝากของผู้ถือบัตร หรือเพื่อให้มีการโอนเงินจากบัญชีเงินฝากของผู้ถือบัตรทางอิเล็กทรอนิกส์หรือวิธีการอื่นเท่านั้น ไม่ถือเป็นธุรกรรมบัตรเครดิต นอกจากนี้ยังได้แยกธุรกรรมบัตรเครดิตที่ออกโดยธนาคาร (Lender Credit Card) ออกจากบัตรที่ออกโดยร้านค้า (Seller Credit Card) โดยกำหนดให้บัตรเครดิตที่ออกโดยธนาคารเป็นเรื่องของการกู้เงิน (Loan) แทนที่จะเป็นการซื้อด้วยสินเชื่อ (Credit Sale) และบทบัญญัติกำหนดเพดานอัตราดอกเบี้ย หรือค่าธรรมเนียมที่เรียกเก็บจากธุรกรรมบัตรเครดิตด้วย

3) การบัญญัติกฎหมายเฉพาะ (Specific Statutes) ในหลายมลรัฐได้มีการบัญญัติกฎหมายเฉพาะขึ้น เพื่อใช้ควบคุมและคุ้มครองการใช้บัตรเครดิต เช่น นิวยอร์ก มีกฎหมายว่าด้วยการใช้บัตรเครดิตและบัตรเดบิต โดยไม่มีอำนาจหรือไม่ชอบด้วยกฎหมาย (New York Law Governing Unauthorized or Improper Use of Credit Card and Debit Cards) ปรากฏอยู่ในกฎหมายธุรกิจทั่วไป (New York General Business Law 511 et Seq.) หรือในแคลิฟอร์เนีย ได้บัญญัติกฎหมายควบคุมบัตรเครดิตเป็นส่วนหนึ่งของประมวลกฎหมายแพ่ง (California Civil Code 1747 et Seq.) เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม แม้จะมีกฎหมายบังคับใช้ภายในมลรัฐ แต่กฎหมายระดับสหรัฐ (Federal Statutes) ก็ยังคงมีผลใช้บังคับอยู่ด้วย ในขอบเขตที่กฎหมายมลรัฐไม่ได้บัญญัติในเรื่องนั้นไว้เป็นอย่างอื่น โดยที่การบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่นนั้นจะต้องไม่เป็นการขัดหรือแย้งกับกฎหมายสหรัฐ

3.1.1.3 องค์การควบคุมการประกอบธุรกิจบัตรเครดิตในประเทศสหรัฐอเมริกา

องค์กรที่มีหน้าที่บังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายอันเนื่องมาจากการกำกับดูแลธุรกิจที่เกี่ยวกับการให้สินเชื่อ ได้แก่ คณะกรรมการการค้าแห่งสหรัฐ (Federal Trade Commission (FTC)), ธนาคารกลางของสหรัฐอเมริกา (Federal Reserve Board) เป็นต้น

1) คณะกรรมการการค้าแห่งสหรัฐ (Federal Trade Commission (FTC))

คณะกรรมการการค้าแห่งสหรัฐ (FTC) เป็นหน่วยงานอิสระที่ก่อตั้งขึ้นโดย Federal Trade Commission Act 1914 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองผู้บริโภคจากการกระทำที่เป็นการฉ้อฉล การหลอกลวงและการกระทำอันไม่เป็นธรรม (Unfair and Deceptive) ตอบโต้¹³ รวมทั้งกำหนดข้อบังคับทางการค้า¹⁴ เพื่อคุ้มครองผู้บริโภค และตอบโต้การฉ้อฉล การหลอกลวง และการกระทำอันไม่เป็นธรรมดังกล่าวด้วย นอกจากนี้ FTC ยังมีหน้าที่บังคับการตามกฎหมายอื่นอีกด้วย เช่น กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค (Consumer Credit Protection Act) อันเป็นกฎหมายที่ควบคุมการประกอบธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภค

2) ธนาคารกลางของสหรัฐอเมริกา (Federal Reserve Board)

ธนาคารกลางของสหรัฐอเมริกา ก่อตั้งขึ้นในปี ค.ศ.1912 โดย Federal Reserve Act เป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการจัดทำและบริหารในกรณีที่เกี่ยวข้องกับสินเชื่อและการเงินของประเทศ รวมทั้งช่วยให้ธุรกิจด้านการธนาคารของประเทศดำเนินการไปอย่างเหมาะสม Federal Reserve Board ที่มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาทางการเงินและสินเชื่อโดยทั่วไป รวมทั้งมีอำนาจในการควบคุมธนาคารกลาง วางทิศทางเกี่ยวกับนโยบายทางการเงิน และสินเชื่อรวมทั้งนโยบายในการดำเนินงานและการออกกฎเกณฑ์เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของ Federal Reserve Act นอกจากนี้ธนาคารกลางมีอำนาจหน้าที่ในฐานะธนาคาร ในการทำสัญญา การฟ้องร้องคดี หรือการต่อสู้คดีในศาล ซึ่งผู้บริหารที่ใช้บังคับกฎหมายจะต้องไม่ละเมิดต่อกฎหมาย รวมทั้งหลักเกณฑ์ต่างๆ ที่กำหนดโดยธนาคารกลางด้วย และมีอำนาจในการบังคับบัญชาเหนือเจ้าหน้าที่และตัวแทนเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของธนาคารกลาง¹⁵

3.1.1.4 กระบวนการฟ้องคดีผู้บริโภค

ประเทศสหรัฐอเมริกามีการคุ้มครองผู้บริโภคทั้งในระดับสหรัฐและในระดับมลรัฐ กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคเป็นกฎหมายเฉพาะในแต่ละมลรัฐ ซึ่งมีความแตกต่างกันออกไป ในรายละเอียดแต่หลักการสำคัญมิได้มีความแตกต่างกันอย่างไร โดยเฉพาะในแง่ของการกำหนดนโยบายในการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค

¹³ ในปี ค.ศ. 1938 รัฐสภาได้แก้ไขกฎหมาย The Wheeler-Lea Amendment กำหนดให้ FTC สามารถตอบโต้การกระทำที่เป็นการฉ้อฉล การหลอกลวง และการกระทำอันไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภคเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคด้วย.

¹⁴ ในปี ค.ศ. 1975 รัฐสภาได้ให้ความเห็นชอบกฎหมาย The Magnuson-Moss Act ที่ให้อำนาจคณะกรรมการการค้าแห่งสหพันธ์สามารถกำหนดข้อบังคับทางการค้าเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคและตอบโต้การฉ้อฉล การหลอกลวง และการกระทำอันไม่เป็นธรรม.

¹⁵ นายตรีทศ นิโครธางกูร และคณะทำงาน. *อ้าวแล้ว เชิงอรรถที่ 1*. หน้า 70.

1) ระบบการคุ้มครองผู้บริโภคในระดับสหรัฐ

การคุ้มครองผู้บริโภคในสหรัฐอเมริกาควบคุมโดยองค์การอิสระที่เรียกว่าคณะกรรมการว่าด้วยการค้าแห่งสหพันธรัฐหรือ Federal Trade Commission (FTC) ซึ่งคณะกรรมการชุดนี้มาจากการแต่งตั้งของประธานาธิบดี จะต้องได้รับการรับรองจากสภาสูงอยู่ในวาระการดำรงตำแหน่งได้ 7 ปี และต้องมาจากสมาชิกพรรคการเมืองต่างพรรคกัน ไม่มีความเกี่ยวข้องกับธุรกิจและการรับจ้างใดๆ ประธานาธิบดีมีหน้าที่เลือกประธานคณะกรรมการ และมีอำนาจถอดถอนกรรมการออกจากตำแหน่งได้ Federal Trade Commission (FTC) จัดตั้งขึ้นตาม Federal Trade Commission Act 1914 มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการเกี่ยวกับการกระทำที่ไม่เป็นธรรมหรือการหลอกลวง โดยมีอำนาจวินิจฉัยสั่งการในการปกครองต่างๆ ไป เช่น การนับ ชั่ง ตวง วัด ตรวจสอบสินค้าและเก็บ หรือนำสินค้าในปริมาณที่สมควรไปเป็นตัวอย่างเพื่อพิจารณาทดสอบ โดยไม่ต้องชำระราคาสินค้า คั้น ยืดหรืออายัดสินค้า เป็นต้น

2) ระบบการคุ้มครองผู้บริโภคในระดับมลรัฐ

กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคในระดับมลรัฐย่อมมีรายละเอียดในเรื่องที่เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคในมลรัฐนั้นๆ เป็นการเฉพาะ ซึ่งกฎหมายได้ให้อำนาจแก่องค์กรของรัฐในการบังคับใช้กฎหมายที่แตกต่างกันไปแล้วแต่โครงสร้างและมาตรการทางกฎหมายแต่ละมลรัฐที่จะนำมาบัญญัติไว้ในกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค โดยจะต้องคำนึงถึงลักษณะและการจัดรูปแบบขององค์กรว่ารูปแบบใดจะเหมาะสมกับกฎหมายที่บัญญัติไว้และการใช้กฎหมายรวมทั้งโครงสร้างกฎหมายในการบังคับใช้เพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคตามที่กฎหมายบัญญัติไว้

การให้อำนาจรัฐเข้ามาแทรกแซงความสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจกับผู้บริโภคมีความจำเป็นมาก เนื่องจากเป็นที่เห็นได้ชัดว่าผู้บริโภคไม่อยู่ในฐานะที่จะสามารถช่วยเหลือตนเองได้และถูกเอาเปรียบจากผู้ประกอบการธุรกิจได้ตลอดเวลา ซึ่งในสหรัฐอเมริกา มีคำร้องเรียน กล่าวโทษ ร้องทุกข์และฟ้องคดีเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิผู้บริโภคเป็นอย่างมากในแต่ละมลรัฐ จึงทำให้หน่วยงานของรัฐพยายามบรรเทาภาระในการดำเนินคดี ซึ่งการคุ้มครองผู้บริโภคที่มีบทบาทวิธีการหนึ่งคือการใช้การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท (Mediation Mode) ซึ่งในมลรัฐ Illinois ได้ตั้งแผนกขึ้นใน Attorney General Office ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาท หน่วยงานนี้จะทำหน้าที่ตรวจสอบข้อร้องเรียนไปยังผู้ประกอบการที่ละเมิดสิทธิของผู้บริโภค โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการชดเชยเยียวยาหรือชดเชยค่าเสียหายให้แก่ผู้บริโภค หากผู้ประกอบการยินยอมปฏิบัติตามหนังสือและข้อเรียกร้องซึ่งเป็นที่พอใจแก่ผู้บริโภคแล้ว ข้อเรียกร้องก็จะเป็นอันระงับไปในรูปแบบของการตกลงยอมความนอกศาล¹⁶

¹⁶ ศรีณย์ ศรีณยศสุนทร. (2549). "วิธีพิจารณาคดีคุ้มครองผู้บริโภคทางแพ่งในชั้นศาล". วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต. คณะนิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยรามคำแหง. หน้า 62.

3) วิธีพิจารณาคดีคุ้มครองผู้บริโภค

ระบบศาลรัฐบาลกลางสหรัฐประกอบด้วย 94 ศาลใน 50 มลรัฐ โดยศาลทั้ง 94 ศาลกระจายอยู่ตามมลรัฐต่างๆ ในแต่ละมลรัฐอาจมีมากกว่าหนึ่งศาลก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความหนาแน่นของประชากร ศาลรัฐบาลกลางมีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาคดีตามกฎหมายของรัฐบาลกลางซึ่งเป็นข้อพิพาทที่เกิดขึ้นระหว่างพลเมืองของแต่ละรัฐ หรือข้อพิพาทระหว่างพลเมืองสหรัฐกับพลเมืองประเทศอื่น ส่วนอำนาจในการพิจารณาคดีตามกฎหมายท้องถิ่นของแต่ละมลรัฐในส่วนของคดีคุ้มครองผู้บริโภค ผู้บริโภคอาจดำเนินคดีตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภคทั้งตามกฎหมายของในระดับสหรัฐหรือกฎหมายของมลรัฐ ทั้งกรณีผู้บริโภคและผู้ประกอบธุรกิจอาจเป็นพลเมืองคนละรัฐกัน คดีคุ้มครองผู้บริโภคจึงอาจขึ้นสู่ศาลของมลรัฐก็ได้ การพิจารณาคดีส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับคดีคุ้มครองผู้บริโภคในศาลมลรัฐมักจะเป็นคดีมโนสำเนา ซึ่งในแต่ละมลรัฐอาจมีวิธีพิจารณาที่แตกต่างกันไปในรายละเอียดบ้าง เช่น ในมลรัฐวอชิงตัน หากผู้บริโภคตัดสินใจที่จะดำเนินคดีกับผู้ประกอบธุรกิจ ผู้บริโภคสามารถยื่นฟ้องคดีต่อศาลแขวง โดยผู้ฟ้องคดีจะต้องปรากฏตัวต่อศาลพร้อมทั้งต้องแจ้งชื่อ ที่อยู่ ของผู้ประกอบธุรกิจที่ต้องการดำเนินคดี โดยผู้ฟ้องคดีจะต้องกรอกเอกสารต่างๆ ที่เจ้าหน้าที่ศาลจัดให้ นอกจากนี้ผู้ฟ้องคดียังสามารถฟ้องคดีผ่านทางจดหมายลงทะเบียนก็ได้ ผู้บริโภคมีสิทธิร้องขอให้ศาลดำเนินการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทเพราะจะทำให้ทุกฝ่ายพอใจในข้อตกลง ทำให้เกิดความรู้สึกว่าตนได้รับความเป็นธรรม

คดีมโนสำเนานั้นจะได้รับการพิจารณาภายใน 40-90 วันหลังจากยื่นฟ้อง โดยศาลจะนัดวันพิจารณาหลังจากที่มีการยื่นฟ้อง ซึ่งภายในวันเดียวกันนั้นอาจมีคดีอื่นๆ ที่ศาลนัดพิจารณาในวันเดียวกันก็ได้ โดยปกติแล้วคดีมโนสำเนาจะไม่ต้องมีทนายความในการช่วยเหลือในการดำเนินคดี เว้นแต่ศาลจะอนุญาต คู่ความอาจจะปรึกษาทนายความได้ก่อนหรือหลังพิจารณาคดีเท่านั้น การพิจารณาคดีมโนสำเนาเป็นการพิจารณาคดีที่ไม่เป็นทางการ ศาลจะถามถึงข้ออ้างของโจทก์ก่อนแล้วให้จำเลยอธิบายแก้ข้อหาของโจทก์โดยในระหว่างนั้นศาลจะถามหรือซักข้ออ้างของโจทก์ หลังจากศาลได้ฟังคู่ความทั้งสองฝ่ายแล้วศาลจะอ่านคำพิพากษาและลงชื่อ ในคำพิพากษาพร้อมทั้งส่งให้คู่ความ ซึ่งหากจำเลยไม่มาศาลในวันที่มีการพิจารณา ศาลจะพิพากษาให้โจทก์ชนะคดีและให้โจทก์ได้รับชำระเงินตามที่โจทก์พิสูจน์ได้ตามฟ้องรวมทั้งค่าใช้จ่ายต่างๆ ในการดำเนินคดี แต่ถ้าโจทก์ไม่มาศาล ศาลจะพิพากษายกฟ้อง แต่โจทก์ก็สามารถยื่นฟ้องใหม่ได้หากมีเหตุอันควรที่มาศาลไม่ได้

3.1.2 กฎหมายบัตรเครดิตในประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส

บัตรเครดิตได้เริ่มต้นขึ้นในประเทศสหรัฐอเมริกาและได้แพร่หลายเข้ามาในประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสเมื่อ ค.ศ. 1953 โดยนาย Bloomingdale ได้มีการก่อตั้งบริษัท Diner Club de France

เพื่อทำการรับสมาชิกบัตร Diner Club ในฝรั่งเศส ต่อมาใน ค.ศ. 1961 บริษัท American Express ก็ได้เข้ามาก่อตั้งบริษัทในประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส หลังจากนั้นบัตรเครดิตที่เป็นของทวีปยุโรปเองก็ได้ปรากฏขึ้นในประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส ในปี ค.ศ. 1967 ได้มีการออกบัตรเครดิตของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสเอง ที่เรียกกันจนทุกวันนี้ว่า “บัตรน้ำเงิน” (La Carte Bleue) และใน ค.ศ. 1968 Eurocard ซึ่งเป็นชื่อที่ใช้ในทวีปยุโรปของ Master Card ก็ได้ถือกำเนิดขึ้นในประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส¹⁷

3.1.2.1 ลักษณะทั่วไปของบัตรเครดิตตามกฎหมายฝรั่งเศส

ในประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสนั้นมักใช้คำเรียกบัตรเครดิตปะปนกันระหว่าง “บัตรเครดิต” (Carte de Crédit) กับ “บัตรจ่ายเงิน” (Carte de Paiement) ในทางกฎหมายนั้น รัฐกฤษฎีกาได้กล่าวถึงบัตรธนาคาร 2 ประเภท คือ (1) บัตรจ่ายเงิน (Carte de Paiement) และ (2) บัตรถอนเงิน (Carte de Retrait) จนกระทั่งประมวลกฎหมายเงินตราและการเงิน (Code Monetaire et Financier) ได้บัญญัติถึงบัตรสองประเภทนี้ โดยบัญญัติว่า “บัตรจ่ายเงิน” หมายความว่า บัตรทุกชนิดที่ผู้ถือบัตรสามารถใช้ถอนหรือใช้โอนเงินได้ และเป็นบัตรที่ออกโดยสถาบันการเงินหรือโดยสถาบันหรือหน่วยงานตามที่กำหนดไว้ และ “บัตรถอนเงิน” หมายความว่า บัตรทุกชนิดซึ่งผู้ถือบัตรสามารถใช้ถอนเงินได้แต่เพียงอย่างเดียว และเป็นบัตรที่ออกโดยสถาบันการเงินหรือโดยสถาบันหรือหน่วยงานตามที่กำหนดไว้

บัตรทั้งสองชนิดมีความแตกต่างกัน คือ บัตรถอนเงินใช้ในการถอนเงินเท่านั้น แต่บัตรจ่ายเงินนั้นนอกจากจะใช้ในการถอนเงินจากเครื่องถอนเงินอัตโนมัติของธนาคารหรือของเครือข่ายแล้ว ยังสามารถใช้ในการชำระค่าสินค้าและบริการแก่ร้านค้าที่ได้ทำสัญญากับธนาคารหรือเครือข่ายอีกด้วย บัตรทั้งสองประเภทอาจเป็นบัตรเครดิตโดยแท้ กล่าวคือใช้สำหรับถอนเงินหรือชำระค่าสินค้าและบริการ โดยที่ผู้ถือบัตรมิได้มีเงินอยู่ในบัญชี และรวมถึงบัตรเคดิต ซึ่งเป็นกรณีที่ผู้ถือบัตรต้องมีเงินอยู่ในบัญชีด้วย

3.1.2.2 ระบบเครดิตของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส

ระบบของบัตรเครดิต ได้แก่ การที่ผู้ออกบัตรซึ่งได้แก่สถาบันการเงินหรือธนาคาร ออกบัตรพลาสติกให้แก่ลูกค้าของตน (ผู้ถือบัตร) ที่ขอใช้บัตรและทำสัญญากับผู้ออกบัตร ในบัตรดังกล่าวจะระบุชื่อ ที่อยู่ และเลขบัญชีของผู้ถือบัตร ผู้ถือบัตรจะใช้บัตรดังกล่าวซื้อสินค้าหรือจ่ายค่าบริการแทนการจ่ายเงินด้วยเงินสดต่อร้านค้าหรือผู้ให้บริการที่รับชำระเงินด้วยบัตรเครดิต โดยการลงชื่อในใบเสร็จรับเงินหรือการใส่รหัสประจำตัวลงในเครื่องรับบัตรเพื่อเป็นหลักฐานการจ่ายเงินด้วยบัตรเครดิต หลังจากนั้นร้านค้าหรือผู้ให้บริการก็จะแจ้งราคาสินค้าหรือบริการไปยัง

¹⁷ ตรีทศ นิโครธางกูร และคณะทำงาน. *อ้าวแล้ว เชิงอรรถที่ 1*. หน้า 1.

ผู้ออกบัตร เพื่อที่จะจ่ายเงินให้แก่ตนต่อไป โดยผู้ออกบัตรจะเรียกเก็บเงินที่จ่ายไปดังกล่าวจากผู้ถือบัตรในภายหลัง

ระบบดังกล่าวมีลักษณะสำคัญ 2 ประการ คือ

1) เป็นหลักประกันให้แก่ร้านค้าหรือผู้ให้บริการ โดยการที่ผู้ออกบัตรยอมที่จะจ่ายเงินให้แก่ร้านค้าหรือผู้ให้บริการนั้น แม้ว่าผู้ถือบัตรจะไม่มีเงินในบัญชีพอที่จะจ่ายดังกล่าวได้ทั้งหมด ทั้งนี้ ภายในวงเงินที่ผู้ออกบัตรยอมให้ผู้ถือบัตรใช้จ่าย (กู้ยืม) ได้ หากราคาของสินค้าหรือค่าบริการเกินกว่าวงเงินที่ได้รับการอนุมัติ ผู้ออกบัตรจะจ่ายเงินให้แก่ร้านค้าหรือผู้ให้บริการต่อเมื่อได้รับการชำระจากผู้ถือบัตรเสียก่อน

2) ระบบบัตรเครดิต เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ถือบัตรสามารถที่จะชำระเงินค่าสินค้าหรือค่าใช้จ่ายที่ตนได้จ่ายไปโดยการที่ใช้บัตรเครดิตในลักษณะของการผ่อนชำระได้

3.1.2.3 กฎหมายที่ใช้บังคับกับการประกอบธุรกิจบัตรเครดิต

ในประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสกฎหมายที่ใช้บังคับกับการประกอบธุรกิจบัตรเครดิตมิได้มีการบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะ แต่ได้กระจายอยู่ในกฎหมายต่างๆ และกฎเกณฑ์ที่สำคัญส่วนใหญ่ที่ใช้บังคับเป็นข้อกำหนดของสัญญาซึ่งกฎหมายที่ใช้บังคับกับการประกอบธุรกิจบัตรเครดิต ได้แก่

- 1) ประมวลกฎหมายเงินตราและการเงิน (Code Monétaire et Financier)
- 2) ประมวลกฎหมายไปรษณีย์และการโทรคมนาคม (Code des Postes et Télécommunications)
- 3) ประมวลกฎหมายแพ่ง (Code Civil)
- 4) ประมวลกฎหมายการบริโภค (Code de la Consommation)
- 5) ประมวลกฎหมายพาณิชย์ (Code de Commerce)
- 6) ประมวลกฎหมายอาญา (Code Pénal)
- 7) รัฐบัญญัติ เลขที่ 78-17 ลงวันที่ 6 มกราคม ค.ศ. 1978 ว่าด้วย ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล (loi 78-17 du 6 Janvier 1978 - loi Relative à l'Informatique, aux Fichiers et aux Libertés)

8) ข้อเสนอแนะของกรรมาธิการแห่งประชาคมยุโรป (Recommandation de la Commission des Communautés Européennes) ลงวันที่ 8 ธันวาคม ค.ศ. 1987 ว่าด้วย ประมวลแนวปฏิบัติที่ดีเกี่ยวกับการจ่ายเงินทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และลงวันที่ 17 พฤศจิกายน ค.ศ. 1988 เกี่ยวกับระบบการจ่ายเงินและความสัมพันธ์ระหว่างผู้ถือบัตรกับผู้ออกบัตร

1) ประมวลกฎหมายเงินตราและการเงิน (Code monétaire et financier)

ประมวลกฎหมายฉบับนี้¹⁸ เป็นการรวบรวมบทบัญญัติต่างๆ ของกฎหมายเกี่ยวกับการเงินและเงินตราที่กระจายอยู่ตามกฎหมายต่างๆ เข้าไว้ด้วยกัน โดยมีได้มีการเปลี่ยนแปลงเนื้อหาสาระของบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าว ซึ่งประกอบด้วยบรรพต่างๆ 7 บรรพ สำหรับในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบัตรเครดิตนั้นมีที่มาจากรัฐกฤษฎีกาที่มีค่าบังคับดังเช่นรัฐบัญญัติ (Decret-Loi) ลงวันที่ 30 ตุลาคม ค.ศ. 1935 ว่าด้วย การรวบรวมกฎหมายเช็คและบัตรเครดิต และรัฐบัญญัติที่ 91-1832 ลงวันที่ 30 ธันวาคม ค.ศ. 1991 ว่าด้วย ความมั่นคงปลอดภัยของเช็คและบัตรเครดิต โดยนำมาบัญญัติใหม่ไว้ในประมวลกฎหมายฉบับนี้อยู่ในลักษณะ 3 (สิ่งอื่นที่ใช้แทนเงิน) และลักษณะ 7 (บทลงโทษทางอาญา) ของบรรพ 1 (เงินตรา) ซึ่งมีทั้งหมด 13 มาตรา อันอาจแบ่งได้เป็น 2 ส่วน คือ

(1) ส่วนที่หนึ่ง หลักทั่วไปเกี่ยวกับบัตรจ่ายเงิน อยู่ในบทที่ 2 (บัตรจ่ายเงินและบัตรเครดิต) ของลักษณะ 3 ของบรรพ 1 ซึ่งได้แก่ มาตรา L. 132-1 ถึงมาตรา L. 132-6 รวม 6 มาตรา มีสาระสำคัญดังนี้

(1.1) มาตรา L. 132-1 กำหนดความหมายของคำว่า “บัตรจ่ายเงิน” และ “บัตรถอนเงิน” โดยบัญญัติให้ “บัตรจ่ายเงิน” หมายถึง บัตรที่ออกโดยสถาบันการเงิน สถาบันหรือหน่วยงานตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งเจ้าของบัตร (ผู้ถือบัตร) สามารถใช้บัตรถอนหรือโอนเงินได้ ส่วน “บัตรถอนเงิน” ได้แก่ บัตรที่ออกโดยสถาบันการเงิน สถาบันหรือหน่วยงานตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งเจ้าของบัตร (ผู้ถือบัตร) สามารถใช้บัตรนั้นถอนเงินได้

(1.2) มาตรา L. 132-2 กำหนดหลักการว่า การจ่ายเงินด้วยบัตรเครดิตไม่อาจถอนคืนได้ และจะคัดค้านการจ่ายเงินได้เฉพาะกรณีที่บัตรหาย ถูกขโมย หรือมีการใช้บัตรโดยฉ้อฉล หรือโดยกระบวนการพิทักษ์ทรัพย์เท่านั้น

(1.3) มาตรา L. 132-3 กำหนดหลักเกณฑ์ความรับผิดชอบในกรณีบัตรหายหรือถูกขโมยว่า หากยังไม่แจ้งคัดค้านผู้ถือบัตรต้องรับผิดชอบในการจ่ายเงิน ทั้งนี้ ภายในวงเงินไม่เกิน 400 ยูโร¹⁹ เว้นแต่จะเป็นกรณีที่ผู้ถือบัตรประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงหรือมิได้แจ้งคัดค้านการจ่ายเงินภายในระยะเวลาที่เหมาะสม กำหนดระยะเวลาการคัดค้านดังกล่าวเป็นไปตามที่กำหนดในสัญญา แต่จะต้องไม่ต่ำกว่า 2 วัน

¹⁸ ประกาศใช้บังคับโดยรัฐกำหนด (Ordonnance) ที่ 2000-1223 ลงวันที่ 14 ธันวาคม ค.ศ. 2000 ว่าด้วยประมวลกฎหมายเงินตราและการเงิน ในส่วนที่เป็นกฎหมายของฝ่ายนิติบัญญัติและมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 2001 เป็นต้นไป.

¹⁹ วงเงินจำนวนหนึ่งลดลงเหลือ 275 ยูโร ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 2002 และ 150 ยูโร ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 2003.

(1.4) มาตรา L. 132-4 กำหนดข้อยกเว้นความรับผิดชอบของผู้ถือบัตร หากมีการจ่ายเงินโดยฉ้อฉล ณ สถานที่อื่น โดยที่ไม่มีการใช้บัตรจริง และในกรณีที่มีการใช้บัตรปลอม

(1.5) มาตรา L. 132-5 กำหนดให้ผู้ถือบัตรคืนค่าธรรมเนียมธนาคารให้แก่ผู้ถือบัตรที่มีการใช้บัตรโดยฉ้อฉล

(1.6) มาตรา L. 132-6 กำหนดระยะเวลาการใช้สิทธิเรียกร้องของผู้ถือบัตรที่จะต้องใช้สิทธิดังกล่าวภายใน 70 วันนับแต่วันที่มีการใช้บัตรซึ่งเป็นกรณีที่ผู้ถือบัตรจะโต้แย้งการจ่ายเงินได้ ระยะเวลาดังกล่าวอาจขยายออกไปได้ตามข้อกำหนดของสัญญา แต่จะต้องไม่เกินกว่า 120 วัน

(2) ส่วนที่สอง ความผิดและโทษทางอาญา อยู่ในบทที่ 3 (ความผิดเกี่ยวกับเช็คและบัตรจ่ายเงิน) ของลักษณะ 7 ของบรรพ 1 ได้แก่ มาตรา L. 163-4 มาตรา L. 163-4-1 มาตรา L. 163-4-2 มาตรา L. 163-5 มาตรา L. 163-6 มาตรา L. 163-10-1 มาตรา L. 163-11 รวม 7 มาตรา

2) ประมวลกฎหมายไปรษณีย์และการโทรคมนาคม (Code des Postes et Télécommunications)

ประมวลกฎหมายนี้กำหนดเรื่องต่างๆ เกี่ยวกับกิจการไปรษณีย์และโทรคมนาคม รวมถึงอำนาจหน้าที่ของการสื่อสารแห่งฝรั่งเศส (La Poste) ซึ่งตามมาตรา L 107-1 ให้อำนาจการสื่อสารแห่งฝรั่งเศสในการรับประกันการจ่ายเงินที่เกิดจากการใช้บัตรจ่ายเงินที่ออกโดยการสื่อสารแห่งฝรั่งเศสได้ มาตรา D. 494 และมาตรา D. 518 กำหนดเรื่องการออกและการยกเลิกบัตร มาตรา D. 501.1 และมาตรา D. 518 บัญญัติให้อำนาจในการฝากและถอนในบัญชีเดินสะพัดด้วยบัตรเครดิต

3) ประมวลกฎหมายแพ่ง (Code Civil)

การประกอบธุรกิจบัตรเครดิตในฝรั่งเศสนำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งมาใช้บังคับในส่วนที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เกี่ยวข้อง คือ ระหว่างผู้ออกบัตรกับผู้ถือบัตร ผู้ออกบัตรกับผู้ประกอบการที่รับชำระเงินด้วยบัตรเครดิต และระหว่างผู้ถือบัตรกับผู้ประกอบการดังกล่าว ทั้งนี้ ในส่วนที่เกี่ยวกับกฎหมายแพ่ง เช่น สัญญา ความสามารถ ความรับผิดชอบ และการสิ้นสุดของสัญญาและนิติกรรมต่างๆ รวมทั้งหลักการตีความสัญญา เป็นต้น

4) ประมวลกฎหมายการบริโภค (Code de la Consommation)

นำมาใช้กับการประกอบธุรกิจบัตรเครดิตในส่วนที่เกี่ยวกับสัญญาที่ไม่เป็นธรรม โดยมาตรา L. 132-1 บัญญัติให้ถือว่าข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม ไม่มีอยู่ในสัญญาที่สร้างขึ้นซึ่งสัญญาเกี่ยวกับบัตรเครดิต ไม่ว่าจะเป็นสัญญาระหว่างผู้ออกบัตรกับผู้ถือบัตร หรือระหว่างผู้ออกบัตรกับผู้ประกอบการพาณิชย์ก็ต้องเคารพต่อบทบัญญัติดังกล่าว ในการนี้ประมวลกฎหมายการบริโภค

กำหนดให้มีคณะกรรมการว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม (La Commission des Clauses Abusives) เพื่อควบคุมดูแลให้มีการปฏิบัติตามบทบัญญัตินี้ด้วย (มาตรา L. 132-2)

นอกจากนี้ ในกรณีการออกบัตรเครดิตที่มีลักษณะเป็นการเปิดวงเงินกู้ (Ouverture de Credit) ก็จะต้องมีการทำสัญญากู้เงินตามประมวลกฎหมายว่าด้วยการบริโภคด้วยเช่นกัน

5) ประมวลกฎหมายพาณิชย์ (Code de Commerce)

นำมาใช้กับการประกอบธุรกิจบัตรเครดิตในส่วนที่เกี่ยวกับการแข่งขันทางการค้าอย่างเสรีและเป็นธรรม กล่าวคือ เช่นเดียวกับการประกอบธุรกิจอื่น การประกอบธุรกิจดังกล่าวจะต้องไม่มีลักษณะที่กระทบกระเทือนต่อหลักว่าด้วยการแข่งขันทางการค้าอย่างเสรีและเป็นธรรม เช่น การสมยอมกัน การบังคับขาย หรือการเสนอราคาต่ำ (เมื่อเทียบกับต้นทุน) โดยมีขอบ เป็นต้น ซึ่งจะใช้บังคับกับการกำหนดค่าธรรมเนียมการเรียกเก็บเงินจากผู้ประกอบการพาณิชย์หรือผู้ใช้บริการ (ผู้ถือบัตร) ทั้งนี้ โดยมีคณะกรรมการว่าด้วยการแข่งขันทางการค้า (Le Conseil de la Concurrence)

6) ประมวลกฎหมายอาญา (Code Pénal)

นำมาใช้บังคับกับการประกอบธุรกิจบัตรเครดิตในส่วนที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดกฎหมายที่มีโทษทางอาญา นอกเหนือไปจากที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายเงินตราและการเงิน

7) รัฐบัญญัติ เลขที่ 78-17 ลงวันที่ 6 มกราคม 1978 ว่าด้วยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล (loi 78-17 du 6 Janvier 1978 - loi Relative à l'Informatique, aux Fichiers et aux Libertés)

จะใช้บังคับกับการจัดเก็บและการใช้ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่กระทำขึ้นในการประกอบธุรกิจบัตรเครดิต

8) ข้อเสนอแนะของกรรมาธิการแห่งประชาคมยุโรป

(8.1) ข้อเสนอแนะลงวันที่ 8 ธันวาคม ค.ศ. 1987 ว่าด้วยประมวลแนวปฏิบัติของยุโรปในเรื่องการจ่ายเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ (Recommandation de la Commission des Communautés Européennes du 8 Décembre 1987 Portant Sur un Code Européen de Bonne Conduite en Matière de Paiement électronique) มีลักษณะเป็นคำแนะนำอย่างแท้จริง คือ ไม่มีสภาพบังคับใดๆ เนื้อหาของข้อเสนอแนะฉบับนี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันการเงินผู้ประกอบการพาณิชย์ (ซึ่งเป็นผู้รับชำระเงินด้วยบัตรเครดิต) และผู้ถือบัตร โดยมีกำหนดหลักเกณฑ์ทั่วไปและเฉพาะตามสัญญาอย่างละเอียด ภาษาที่ใช้ในสัญญาต้องเป็นภาษาทางการของรัฐสมาชิกที่ได้ทำสัญญาขึ้น ค่าธรรมเนียมต้องเป็นไปอย่างโปร่งใสและไม่เป็นการจำกัดการแข่งขันทางการค้า หลักเกณฑ์ต่างๆ เป็นไปตามที่จะได้ตกลงกันและกำหนดไว้ในสัญญา

ทั้งนี้ โดยต้องเป็นไปตามกฎหมาย นอกจากนี้ยังกำหนดให้การจ่ายเงินโดยบัตรอิเล็กทรอนิกส์ไม่อาจเพิกถอนได้ และไม่อาจอายัดได้

(8.2) ข้อเสนอแนะลงวันที่ 17 พฤศจิกายน ค.ศ. 1988 ว่าด้วย ระบบการจ่ายเงินและความสัมพันธ์ระหว่างผู้ถือบัตรกับผู้ออกบัตร (Recommandation de la Commission des Communautés européennes du 17 Novembre 1988 Concernant les Systèmes de Paiement Particulier Les Relations Entre Titulaires et Emetteurs des Cartes) ซึ่งมีสาระสำคัญพอสรุปได้ดังนี้

ข้อเสนอแนะใช้บังคับกับการจ่ายเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ด้วยบัตรการถอนเงิน ฝากเงินหรือเช็ค และธุรกรรมอื่นๆ ด้วยเครื่องถอนเงินอัตโนมัติ รวมทั้งการชำระเงินด้วยบัตรซึ่งไม่ใช่ทางอิเล็กทรอนิกส์ และการชำระเงินทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์โดยไม่ใช้บัตรด้วย

ผู้ออกบัตรต้องทำข้อสัญญาเป็นลายลักษณ์อักษรและข้อสัจเกี่ยวกับ การออกและการใช้จ่ายเงิน ข้อสัญญาในสัญญาต้องอ่านได้โดยง่ายและเป็นที่ยอมรับ ภาษาก็ใช้ต้องเป็นภาษาที่ใช้กันอยู่ทั่วไปในเรื่องนี้ ข้อสัญญาต้องบัญญัติถึงฐานในการคำนวณค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่ผู้ถือบัตรต้องจ่ายให้แก่ผู้ออกบัตร และต้องกำหนดระยะเวลาที่ต้องชำระเงิน และหน้าที่ของผู้ถือบัตรในการใช้บัตร เช่น มาตรการเพื่อความปลอดภัยในการใช้บัตร การแจ้งอายัดเมื่อบัตรถูกขโมย หรือสูญหาย ความผิดพลาดต่างๆ ที่เกิดจากการดำเนินธุรกิจ เป็นต้น

ผู้ออกบัตรมีหน้าที่ต้องจัดให้มีศูนย์สำหรับรับแจ้งการสูญหายหรือการขโมยบัตร ตลอดเวลา 13 ชั่วโมง ในกรณีที่ผู้ถือบัตรแจ้งอายัดบัตรแล้ว ผู้ถือบัตรไม่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นอีก เว้นแต่กรณีที่ผู้ถือบัตรประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง และผู้ออกบัตรมีหน้าที่ต้องจัดควมามีให้มีการใช้บัตรจ่ายเงินอย่างฉ้อฉลหลังจากที่ได้รับแจ้งการอายัดบัตร

3.1.2.4 ความผิดในทางอาญาที่เกี่ยวกับบัตรเครดิต

ความผิดในทางอาญาที่เกี่ยวกับบัตรเครดิตมีกำหนดไว้ในกฎหมาย 2 ฉบับ คือ

- 1) ตามประมวลกฎหมายเงินตราและการเงิน (Code Monétaire et Financier)
- 2) ประมวลกฎหมายอาญา (Code Pénal)

1) ความผิดและโทษในทางอาญาตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายเงินตราและการเงิน

ประมวลกฎหมายเงินตราและการเงินบัญญัติความผิดและโทษทางอาญาเกี่ยวกับบัตรเครดิตไว้โดยเฉพาะในบทที่ 3 ของลักษณะ 7 ของบรรพ 1 แห่งประมวลกฎหมายดังกล่าวซึ่งเป็นส่วนที่ว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับเช็คและบัตรจ่ายเงิน ส่วนที่ 3 นี้มีบทบัญญัติตั้งแต่มาตรา L. 163-1 ถึงมาตรา L. 163-12 ส่วนหนึ่งเป็นความผิดเกี่ยวกับเช็คโดยเฉพาะ สำหรับในส่วนที่เกี่ยวกับบัตรเครดิตนั้นมีด้วยกันทั้งสิ้น 7 มาตรา ได้แก่

(1) มาตรา L. 163-4 กำหนดความผิดเกี่ยวกับบัตรเครดิตไว้ 3 กรณีด้วยกัน คือ

(1.1) การปลอมแปลงบัตรจ่ายเงินหรือบัตรถอนเงิน

(1.2) การใช้หรือพยายามใช้บัตรจ่ายเงินปลอม

(1.3) การยอมรับการชำระเงินโดยใช้บัตรจ่ายเงินปลอม

ความผิดทั้ง 3 กรณีดังกล่าว ต้องระวางโทษในอัตราเดียวกันกับกรณีเช็ค (ปลอมเช็ค ใช้เช็คปลอม ยอมรับการใช้เช็คปลอม) ที่กำหนดไว้ใน มาตรา L. 163-3 คือจำคุกเจ็ดปี หรือปรับห้าล้านฟรังค์²⁰

(2) มาตรา L. 163-4-1 กำหนดความผิดเกี่ยวกับเครื่องมือหรือวัสดุที่ใช้ในการทำบัตรปลอม ซึ่งได้แก่ กรณีผลิต รับมา ครอบครอง โอน ให้ หรือจัดให้มีเครื่องมือ อุปกรณ์ โปรแกรมคอมพิวเตอร์ หรือข้อมูลต่างๆ ที่ได้มาหรือทำขึ้น โดยเฉพาะเพื่อการทำบัตรจ่ายเงินหรือบัตรถอนเงินปลอม

(3) มาตรา L. 163-4-2 บัญญัติให้การพยายามกระทำความผิดฐานใช้เช็คปลอม ฐานใช้บัตรจ่ายเงินหรือบัตรถอนเงินปลอม และฐานผลิตหรือมีเครื่องมือหรืออุปกรณ์ ต้องระวางโทษในอัตราเดียวกันกับการกระทำความผิดดังกล่าว

(4) มาตรา L. 163-5 บัญญัติให้ริบวัตถุที่ใช้ในการกระทำความผิด ซึ่งได้แก่ บัตรจ่ายเงินหรือบัตรถอนเงินปลอม รวมทั้งเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตบัตรปลอม เพื่อนำไปทำลาย ทั้งนี้ เว้นแต่เจ้าของทรัพย์สินนั้นจะไม่ได้รู้เห็นในการกระทำความผิดด้วย

(5) มาตรา L. 163-6 กำหนดโทษเพิ่มเติมสำหรับกรณีการกระทำความผิดเกี่ยวกับบัตรเครดิต (ซึ่งได้แก่ความผิดปลอมบัตรจ่ายเงินหรือบัตรถอนเงิน ใช้บัตรจ่ายเงินหรือบัตรถอนเงินปลอม รับชำระเงินที่จ่ายโดยการใช้บัตรปลอม และผลิต มีไว้ในครอบครอง จำหน่ายเครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่ใช้ในการทำบัตรปลอม) โดยกำหนดให้ศาลสามารถสั่งลงโทษด้วยการห้ามมิให้ใช้สิทธิพลเมือง สิทธิในทางแพ่ง และสิทธิในครอบครัว และห้ามมิให้ประกอบอาชีพหรือกิจกรรมทางสังคมได้ ทั้งนี้ภายในระยะเวลาไม่เกินห้าปี

(6) มาตรา L. 163-10-1 กำหนดโทษในทางอาญาสำหรับการกระทำความผิดของนิติบุคคล ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับบัตรจ่ายเงินหรือบัตรถอนเงินเป็นนิติบุคคล โดยกำหนดโทษไว้ 2 ประเภท คือ 1) โทษปรับตามมาตรา 131-38 แห่งประมวลกฎหมายอาญา (5 เท่าของที่กำหนดไว้สำหรับบุคคลธรรมดา) และ 2) โทษอื่นๆ ตามมาตรา 131-39 แห่งประมวลกฎหมายอาญา เช่น ขู่นิติบุคคลนั้น ห้ามดำเนินกิจการอย่างหนึ่งอย่างใดอย่างเด็ดขาดหรือภายในระยะเวลาไม่เกิน 5 ปี ห้ามทำสัญญาพัสดुकับหน่วยงานของรัฐ ริบทรัพย์สิน เป็นต้น

²⁰ อัตราโทษที่กำหนดไว้เป็นโทษสูงสุด ศาลอาจพิจารณาลงโทษต่ำกว่าที่กำหนดไว้ได้.

(7) มาตรา L. 163-11 กำหนดความผิดและโทษในกรณีที่มีการใช้ข้อมูลข่าวสารที่รวบรวมไว้โดยธนาคารแห่งชาติฝรั่งเศส นอกเหนือไปจากวัตถุประสงค์ที่กฎหมายบัญญัติไว้โดยกำหนดให้ได้รับโทษในอัตราเดียวกันกับความผิดฐานใช้ข้อมูลข่าวสารผิดวัตถุประสงค์ตามมาตรา 226-21 และประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งต้องระวางโทษจำคุกห้าปีและปรับสองล้านฟรังก์

โดยสรุป ประมวลกฎหมายเงินตราและการเงินกำหนดฐานความผิดเกี่ยวกับบัตรเครดิตไว้ 5 กรณีด้วยกัน คือ

- (1) ปลอมแปลงบัตร
- (2) ใช้บัตรปลอม
- (3) ยอมรับการใช้บัตรปลอม
- (4) ผลิต ครอบครอง หรือจำหน่าย เครื่องมือ หรืออุปกรณ์ที่ใช้ในการทำบัตรปลอม
- (5) ใช้ข้อมูลข่าวสารที่ได้มาจากการประกอบธุรกิจบัตรผิดวัตถุประสงค์

กรณีความผิดตาม 1,2 และ 3 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี และปรับไม่เกินห้าล้านฟรังก์ และการพยายามกระทำความผิดต้องรับโทษในอัตราเดียวกันด้วย

สำหรับความผิดตาม 4 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี โดยการพยายามกระทำความผิดต้องรับโทษในอัตราเดียวกันเช่นกัน

ส่วนความผิดตาม 5 มีโทษจำคุกไม่เกินห้าปีและปรับไม่เกินสองล้านฟรังก์

นอกจากนี้ในกรณีความผิดตาม 1 ถึง 4 ผู้กระทำความผิดอาจต้องรับโทษเพิ่มเติมซึ่งได้แก่ การห้ามใช้สิทธิพลเมือง สิทธิทางแพ่ง และสิทธิในครอบครัว รวมทั้งการห้ามประกอบอาชีพหรือกิจการทางสังคมเป็นระยะเวลาไม่เกินห้าปีได้อีกด้วย และในกรณีที่เป็นการกระทำความผิดของนิติบุคคล นิติบุคคลนั้นก็จะต้องรับโทษปรับหรือโทษอื่นๆ สำหรับนิติบุคคล เช่น การยุบเลิกนิติบุคคลนั้นหรือห้ามดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใด เป็นต้น

2) ความผิดและโทษตามประมวลกฎหมายอาญา

นอกจากความผิดตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายเงินตราและการเงินดังกล่าวข้างต้นแล้ว การใช้บัตรเครดิตที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายและการประกอบธุรกิจบัตรเครดิตที่ขัดต่อกฎหมาย ยังถือเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาได้ในกรณีต่างๆ ดังต่อไปนี้

(1) ความผิดฐานฉ้อโกง (L'Escroquerie) ตามมาตรา 313-1 แห่งประมวลกฎหมายอาญา²¹ ในกรณีที่

²¹ แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา 3 แห่งรัฐกำหนดที่ 2000-916 ลงวันที่ 19 กันยายน ค.ศ. 2000 ซึ่งมีผลใช้บังคับวันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 2000.

(1.1) ผู้ถือบัตร นำบัตรเครดิตที่หมดอายุหรือถูกยกเลิกแล้วไปถอนเงินจากเครื่องถอนเงินอัตโนมัติ หากเครื่องนั้นยอมให้ถอนได้

(1.2) บุคคลอื่นที่ไม่ใช่ผู้ถือบัตรนำบัตรของผู้อื่นไปถอนเงิน หรือนำไปใช้ซื้อสินค้าหรือจ่ายค่าบริการ ซึ่งหากการได้มาซึ่งบัตรดังกล่าวเกิดจากการลักทรัพย์หรือรับของโจร ก็จะต้องรับผิดชอบลักทรัพย์และรับของโจร แล้วแต่กรณีอีกฐานหนึ่งด้วย

(2) ความผิดฐานลักทรัพย์ (Le Vol) ตามมาตรา 311-1 ในกรณีลักบัตรเครดิตของผู้อื่น (และหากนำบัตรที่ลักมาไปใช้ก็มีความผิดฐานฉ้อโกงตามมาตรา 313-1 อีกฐานหนึ่งด้วย)

(3) ความผิดฐานยักยอกทรัพย์สิน (L'Abus de Confiance) ตามมาตรา 314-1 ในกรณีที่ผู้ถือบัตรไม่ยอมคืนบัตรที่ถูกยกเลิกแล้วให้แก่ผู้ออกบัตร

(4) ความผิดฐานเลือกปฏิบัติ (La Discrimination) ตามมาตรา 225-1 และมาตรา 225-2 ในกรณีที่ผู้ออกบัตรไม่ยอมออกบัตรให้แก่ผู้ยื่นคำขอ โดยอาศัยเหตุจากเชื้อชาติ เพศ เป็นต้น

3.1.2.5 องค์กรที่ควบคุมการประกอบธุรกิจบัตรเครดิต

ในประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสได้มีการจัดตั้งองค์กรหรือหน่วยงานใดขึ้นเพื่อควบคุมการประกอบธุรกิจบัตรเครดิตเป็นการเฉพาะ แต่จะมีองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายเฉพาะควบคุมในลักษณะเป็นการทั่วไป ดังนี้

1) ธนาคารชาติแห่งฝรั่งเศส (La Banque de France)

ซึ่งตามประมวลกฎหมายเงินตราและการเงินบัญญัติให้มีหน้าที่ในการควบคุมตรวจสอบการดำเนินงานกิจการของธนาคารและสถาบันการเงินต่างๆ และการควบคุมให้ระบบการจ่ายเงินมีความมั่นคง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบัตรเครดิตนั้น มาตรา L. 141-1 วรรค 5 กำหนดให้มีการจัดตั้งคณะผู้สังเกตการณ์ว่าด้วยความปลอดภัยของบัตรจ่ายเงิน (Un Observatoire de la Sécurité des Cartes de Paiement) ประกอบด้วยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตัวแทนหน่วยงานฝ่ายปกครองที่เกี่ยวข้อง ตัวแทนผู้ออกบัตร และตัวแทนสมาคมพ่อค้าและผู้บริโภค คณะผู้สังเกตการณ์มีหน้าที่ดูแลการปฏิบัติตามมาตรการเพื่อความปลอดภัยในการใช้บัตรที่จัดให้มีขึ้นโดยผู้ออกบัตร และร้านค้าหรือผู้ให้บริการ จัดทำสถิติเกี่ยวกับการฉ้อโกงและติดตามเทคโนโลยีของบัตรจ่ายเงิน เพื่อเสนอวิธีการในการป้องกันเกี่ยวกับความปลอดภัยของบัตรเครดิต โดยจะต้องจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อรัฐมนตรีกระทรวงเศรษฐกิจ กระทรวงการคลังและกระทรวงอุตสาหกรรม และจะต้องจัดส่งให้รัฐสภาด้วย อย่างไรก็ตาม คณะผู้สังเกตการณ์มิได้มีอำนาจในการกำหนดกฎเกณฑ์หรือออกคำสั่งให้บุคคลหรือหน่วยงานใดปฏิบัติ

2) คณะกรรมการว่าด้วยความถูกต้องการธนาคารและการเงิน (Le Comité de la Réglementation Bancaire et Financière)

ซึ่งตามมาตรา L. 611-1 แห่งประมวลกฎหมายเงินตราและการเงินกำหนดให้ มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดข้อบังคับทั่วไปที่ใช้กับสถาบันการเงิน และบริษัทเงินทุนต่างๆ

3) คณะกรรมการว่าด้วยสถาบันการเงินและบริษัทเงินทุน (La Comité des établissements de Crédit et des Entreprises D'Investissement)

ซึ่งมีหน้าที่ออกคำสั่งหรือการให้อนุญาตหรือผ่อนผันเป็นการเฉพาะราย ในการปฏิบัติตามกฎหมายหรือกฎที่ใช้บังคับกับสถาบันการเงินและบริษัทเงินทุนในส่วนที่ไม่อยู่ในอำนาจของคณะกรรมการว่าด้วยธนาคาร (La Commission Bancaire) ทั้งนี้ ตามมาตรา L. 612-1 แห่งประมวลกฎหมายเงินตราและการเงิน

4) คณะกรรมการว่าด้วยธนาคาร (La Commission Bancaire)

ซึ่งมีหน้าที่ควบคุมให้สถาบันการเงินต่างๆ ปฏิบัติตามบทบัญญัติของกฎหมายและกฎหมายลำดับรองที่ใช้บังคับกับสถาบันการเงิน รวมทั้งลงโทษสถาบันการเงินที่ฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าว และดูแลให้สถาบันการเงินปฏิบัติตามกฎเกณฑ์เกี่ยวกับจริยธรรมในการประกอบวิชาชีพด้วย

5) คณะกรรมการว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม (La Commission des Clauses Abusives)

ซึ่งตั้งขึ้นตามมาตรา L. 132-2 แห่งประมวลกฎหมายการบริโภคมีหน้าที่ในการตรวจสอบแบบสัญญาที่ทำขึ้นระหว่างผู้ประกอบการกับผู้บริโภคว่ามีข้อสัญญาที่มีลักษณะที่ไม่เป็นธรรมหรือไม่ ทั้งนี้ อาจโดยการร้องขอของรัฐมนตรีซึ่งรับผิดชอบเกี่ยวกับการบริโภคหรือจากสมาคมคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับอนุญาต หรือ โดยผู้ประกอบการวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ คณะกรรมการดังกล่าวสามารถยกเรื่องขึ้นพิจารณาเองได้ด้วย (มาตรา L. 132-3)

6) คณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า (Le Conseil de Concurrence)

ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการเสนอความเห็นเกี่ยวกับการเสนอร่างกฎหมายหรือปัญหาใดๆ ที่เกี่ยวกับการแข่งขันทางการค้า และพิจารณาคำร้องเรียนเกี่ยวกับการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับการแข่งขันอย่างเสรีและเป็นธรรม โดยสามารถสั่งลงโทษผู้ที่ฝ่าฝืนกฎหมายได้ (มาตรา L. 462-6) ซึ่งอาจเป็นการสั่งให้ผู้ที่ฝ่าฝืนหยุดกระทำการที่ขัดต่อกฎหมายภายในระยะเวลาที่กำหนดหรือกำหนดเงื่อนไขพิเศษให้ปฏิบัติตาม รวมทั้งลงโทษปรับ ซึ่งอาจเป็นการปรับทันทีหรือเพราะเหตุที่ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งก็ได้ (มาตรา L. 464-2)

7) คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลแห่งชาติ (La Commission Nationale de l'Informatique et des Libertés - CNIL)

ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมดูแลให้มีการปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล (La Loi Relative A L'Informatique aux Fichiers et aux Libertes) โดยมีอำนาจที่จะออกกฎเกณฑ์หรือคำสั่งต่างๆ เกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล

8) ศาล

ศาล ซึ่งเป็นผู้พิจารณาพิพากษาในกรณีที่มีข้อขัดแย้งระหว่างคู่สัญญา ซึ่งโดยปกติแล้วศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเกี่ยวกับสัญญาบัตรเครดิต ได้แก่ ศาลยุติธรรม อย่างไรก็ตามในส่วนที่เกี่ยวกับบัตรจ่ายเงินที่ออกโดยการสื่อสารแห่งฝรั่งเศส (La Poste) นั้น เนื่องจากถือว่าสัญญาระหว่างผู้ถือบัตรกับการสื่อสารแห่งฝรั่งเศสเป็นสัญญาทางปกครอง ดังนั้น จากสัญญาดังกล่าวจึงอยู่ในอำนาจพิจารณาของศาลปกครอง (Tribunal Administratif)

3.2 มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับบัตรเครดิตในประเทศไทย

การประกอบธุรกิจบัตรเครดิตในประเทศไทยยังไม่มีมาตรการทางกฎหมายที่ใช้บังคับเกี่ยวกับบัตรเครดิตโดยตรง คงมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการบังคับใช้กับบัตรเครดิต เช่น ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่องการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการประกอบธุรกิจบัตรเครดิตของธนาคารพาณิชย์ ประกาศกระทรวงการคลัง เรื่องกิจการที่ต้องขออนุญาตตามข้อ 5 แห่งประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58 ประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจบัตรเครดิตเป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา เป็นต้น ดังนั้น ในการศึกษาเพื่อทำความเข้าใจในรายละเอียดและสภาพบังคับของกฎหมายต่างๆ ที่กำหนดถึงความหมายและประเภทของบัตรเครดิต ความสัมพันธ์และความรับผิดชอบในระหว่างคู่กรณี รวมถึงหน่วยงานที่ทำหน้าที่ควบคุมกำกับดูแล และมาตรการลงโทษสำหรับการกระทำความผิดเกี่ยวกับบัตรเครดิต จึงจำเป็นต้องศึกษาในรายละเอียดโดยแบ่งการศึกษาออกเป็นดังนี้

3.2.1 ความหมายของบัตรเครดิต

บัตรเครดิตเป็นการลงทุนที่นำมาซึ่งรายได้ของธนาคาร สถาบันการเงินที่เป็นธนาคาร และที่ไม่ใช่ธนาคาร (Non-Bank) บัตรเครดิตถือเป็นหนึ่งในกระบวนการสินเชื่อ ซึ่งบัตรเครดิตจัดว่าเป็นเงินพลาสติกที่มีค่าเท่าเทียมกับเหรียญกษาปณ์และธนบัตรที่สามารถใช้ชำระหนี้ได้ตามกฎหมาย

คำว่า “ เครดิต ” (Credit) เป็นคำภาษาอังกฤษที่มีรากศัพท์มาจากภาษาละตินว่า Gredo ซึ่งมีความหมายว่า ความเชื่อถือ ความไว้วางใจ ดังนั้นผู้ซึ่งถือบัตรเครดิตก็คือผู้ซึ่งได้รับความเชื่อถือ ความไว้วางใจในการชำระหนี้ กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ เจ้าหนี้มอบความไว้วางใจให้กับลูกหนี้ว่า หากนำบัตรนี้มาเป็นหลักฐานแล้วก็จะเชื่อว่าเมื่อครบกำหนดจะได้รับเงินค่าสินค้าหรือค่าบริการจากลูกหนี้แน่นอน

บัตรเครดิต²² หรือ Credit Card จึงถือเป็นเครื่องมือในการชำระค่าสินค้าที่ทำให้ผู้ถือบัตรสามารถซื้อสินค้าหรือบริการจากร้านค้าอันเนื่องมาจากการเตรียมการของผู้ออกบัตรซึ่งตกลงชำระค่าสินค้าหรือค่าบริการให้แก่ลูกค้า โดยผู้ถือบัตรมีหน้าที่ในการชำระเงินแก่ผู้ออกบัตรตามเงื่อนไขที่ตกลงกันไว้

สำหรับในประเทศไทยยังไม่มีกำหนดความหมายที่แน่นอนของคำว่าบัตรเครดิต แต่ก็มีการให้ความหมายของคำว่าบัตรเครดิตไว้ต่างๆ ดังนี้

3.2.1.1 พจนานุกรมอังกฤษ-ไทย ว่าด้วยเศรษฐศาสตร์ การธนาคารและธุรกิจ

ให้ความหมายบัตรเครดิต²³ ไว้ว่า “บัตรเครดิต” หมายถึง บัตรที่ช่วยให้ผู้ถือได้รัฐสินค้าและบริการก่อน แล้วชำระเงินภายหลังแก่ผู้ออกบัตร โดยมากเดือนละครั้ง บัตรเช่นนี้ก่อนออกให้ใครผู้ออกจะสืบดูฐานะการเงินของผู้นั้น ไม่ใช่ออกให้ไม่เลือกหน้า ในอเมริกันนิยมใช้กันมาก ตัวอย่างบัตรของ Diner Card ในประเทศเราจำนวนผู้ใช้บัตรเครดิตกำลังเพิ่มขึ้น

3.2.1.2 พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจข้อมูลบัตรเครดิต พ.ศ. 2545 มาตรา 3

ให้คำนิยามว่า “บัตรเครดิต” หมายความว่า บัตรหรือสิ่งอื่นใดที่ผู้ประกอบการออกให้แก่ลูกค้าเพื่อใช้ชำระค่าสินค้า ค่าบริการ หรือค่าอื่นใดแทนการชำระด้วยเงินสด หรือเพื่อใช้เบิกถอนเงินสดโดยลูกค้าต้องชำระค่าธรรมเนียม ค่าบริการ ค่าดอกเบี้ย หรือค่าอื่นใด แต่ไม่รวมถึงบัตรที่ได้มีการชำระค่าสินค้า ค่าบริการ หรือค่าอื่นใดไว้ล่วงหน้าแล้ว ”

3.2.1.3 ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่อง การกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการประกอบธุรกิจบัตรเครดิตของธนาคารพาณิชย์ ลงวันที่ 23 มีนาคม 2547

ให้คำนิยามว่า “บัตรเครดิต” หมายความว่า บัตรที่ธนาคารพาณิชย์ออกให้แก่ผู้ถือบัตรหรือผู้บริโภครวมตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ธนาคารพาณิชย์กำหนด เพื่อใช้ชำระค่าสินค้า ค่าบริการ หรือค่าอื่นใดแทนการชำระด้วยเงินสดหรือเพื่อใช้เบิกถอนเงินสด ทั้งนี้ ไม่รวมถึงบัตรที่ได้มีการชำระค่าสินค้า ค่าบริการ หรือค่าอื่นใดไว้ล่วงหน้า

“บัตรหลัก” หมายความว่า บัตรเครดิตที่ธนาคารพาณิชย์ออกให้แก่ผู้ถือบัตรหรือผู้บริโภครวมที่เป็นผู้มีรายได้หรือฐานะทางการเงินเพียงพอสำหรับการชำระหนี้ตามบัตรเครดิตได้

²² ขวัญชัย ตั้งพิรุฬห์ธรรม. (2547). “ปัญหาเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายสำหรับผู้ประกอบธุรกิจบัตรเครดิตในประเทศไทย”. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต. คณะนิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 10-11.

²³ วารีย์ พงษ์เวช. (2522). พจนานุกรมอังกฤษ-ไทย ว่าด้วย เศรษฐศาสตร์ การธนาคารและธุรกิจ. กรุงเทพมหานคร: ดวงกมล. หน้า 135.

“บัตรเสริม” หมายความว่า บัตรเครดิตที่ธนาคารพาณิชย์ออกให้แก่ผู้ถือบัตรหรือผู้บริโภครู้ที่ผู้ถือบัตรหลักยินยอมให้ใช้จ่ายเงินภายในวงเงินของผู้ถือบัตรหลัก และผู้ถือบัตรหลักจะเป็นผู้รับผิดชอบชำระหนี้อันเกิดจากบัตรเสริมทั้งหมด

“บัตรประเภทองค์กร” (Corporate) หมายความว่า บัตรเครดิตที่ธนาคารพาณิชย์ออกให้ข้าราชการหรือพนักงานของหน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือบริษัทเอกชน ซึ่งองค์กรข้างต้นจะเป็นผู้รับผิดชอบชำระหนี้อันเกิดจากการใช้บัตรเครดิตดังกล่าวทั้งหมด

3.2.1.4 ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่อง การกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ในการประกอบธุรกิจบัตรเครดิตสำหรับผู้ประกอบธุรกิจบัตรเครดิต ลงวันที่ 4 มีนาคม 2548

ให้คํานิยามว่า “บัตรหลัก” หมายความว่า บัตรเครดิตที่ผู้ประกอบธุรกิจบัตรเครดิตออกให้แก่ผู้ถือบัตรหรือผู้บริโภครู้ที่เป็นผู้มีรายได้หรือฐานะทางการเงินเพียงพอสำหรับการชำระหนี้ตามบัตรเครดิตได้

“บัตรเสริม” หมายความว่า บัตรเครดิตที่ผู้ประกอบธุรกิจบัตรเครดิตออกให้แก่ผู้ถือบัตรหรือผู้บริโภครู้ที่ผู้ถือบัตรหลักยินยอมให้ใช้จ่ายเงินภายในวงเงินของผู้ถือบัตรหลัก และผู้ถือบัตรหลักจะเป็นผู้รับผิดชอบชำระหนี้อันเกิดจากบัตรเสริมทั้งหมด

“บัตรประเภทองค์กร” หมายความว่า บัตรเครดิตที่ผู้ประกอบธุรกิจบัตรเครดิตออกให้ข้าราชการ หรือพนักงาน ของหน่วยงานราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือบริษัทเอกชน ซึ่งองค์กรข้างต้นจะเป็นผู้รับผิดชอบชำระหนี้อันเกิดจากการใช้บัตรเครดิตดังกล่าวทั้งหมด

3.2.1.5 ประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง กิจการที่ต้องขออนุญาตตามข้อ 5 แห่งประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58 ลงวันที่ 11 พฤศจิกายน 2545

ให้คํานิยามว่า “บัตรเครดิต” หมายความว่า บัตรที่ผู้ประกอบธุรกิจบัตรเครดิตออกให้แก่ผู้บริโภครู้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ผู้ประกอบธุรกิจบัตรเครดิตกำหนด เพื่อใช้ชำระค่าสินค้า ค่าบริการ หรือค่าอื่นใดแทนการชำระด้วยเงินสดหรือเพื่อใช้เบิกถอนเงินสด ทั้งนี้ ไม่รวมถึงบัตรที่ได้มีการชำระค่าสินค้า ค่าบริการ หรือค่าอื่นใดไว้ล่วงหน้า

บัตรเครดิตให้หมายความรวมถึงบัตรเดบิตด้วย เว้นแต่จะกำหนดเป็นอย่างอื่นในประกาศนี้

3.2.1.6 ประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญาเรื่อง ให้ธุรกิจบัตรเครดิตเป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2542

ให้นิยามคำว่า “บัตรเครดิต” หมายความว่า บัตรที่ผู้ประกอบธุรกิจออกให้แก่ผู้บริโภครู้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ผู้ประกอบธุรกิจกำหนด เพื่อใช้ชำระค่าสินค้า ค่าบริการ หรือค่าอื่นใดแทนการชำระด้วยเงินสดหรือเพื่อใช้เบิกถอนเงินสด แต่ไม่รวมถึงบัตรที่ได้มีการชำระค่าสินค้า ค่าบริการ หรือค่าอื่นใดไว้ล่วงหน้าแล้ว

3.2.1.7 ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2499

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 1 (7) บัญญัติว่า “ เอกสาร หมายความว่า กระดาษ หรือวัตถุอื่นใดซึ่งทำให้ปรากฏความหมายด้วยอักษร ตัวเลข ผัง หรือแผนแบบอย่างอื่น จะเป็นโดยวิธีพิมพ์ ถ่ายภาพ หรือวิธีอื่นอันเป็นหลักฐานแห่งความหมายนั้น ” ซึ่งจากสภาพของบัตรเครดิตที่สามารถมองเห็นได้ด้วยตาเปล่าเนื่องจากทำด้วยวัสดุพลาสติกแข็งเป็นแผ่น มีรูปรอยตราและสีสันทันเพื่อให้เป็นที่สะดุดตา มีชื่อและนามสกุลของเจ้าของบัตร มีหมายเลขบัตร วันที่ออกบัตรและวันที่บัตรหมดอายุ รวมทั้งแถบเรืองแสง ภาพถ่ายเจ้าของบัตร ส่วนด้านหลังมีลายมือชื่อของเจ้าของบัตรปรากฏอยู่ ซึ่งเมื่อเทียบเคียงกับประมวลกฎหมายอาญามาตรา 1 (7) แล้วจะเห็นได้ว่า มาตรา 1 (7) ให้ความสำคัญอยู่ที่คำว่า “ ทำให้ปรากฏความหมาย ” ซึ่งหมายถึงคนได้ทำขึ้นเพื่อให้เกิดความหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง จึงอยู่ที่ความต้องการของบุคคลที่ทำนั้นว่า มีความประสงค์จะให้ความหมายอย่างนั้นด้วย จึงถือว่าเป็นเอกสาร แต่หากขีดเขียนหรือทำขึ้น แม้จะมีตัวหนังสือ หรือตัวเลข อ่านได้ความหมายแล้ว แต่ผู้ทำไม่ต้องการให้ความหมายอันใดเลย ก็ย่อมไม่เป็นเอกสาร ดังนั้น จึงถือว่าบัตรเครดิตเป็นเอกสารตามมาตรา 1 (7) แห่งประมวลกฎหมายอาญา

3.2.2 ประเภทของบัตรเครดิต

บัตรเครดิตที่ใช้กันในปัจจุบัน สามารถแบ่งออกได้เป็นหลายประเภท มีทั้งประเภทที่ออกโดยธนาคาร (Bank) หรือออกโดยสถาบันการเงิน หรือออกโดยบริษัทที่ประกอบธุรกิจบัตรเครดิตโดยเฉพาะ (Non Bank) หรือออกโดยระบบห้างสรรพสินค้าทั่วไป ซึ่งสามารถจำแนกบัตรเครดิตได้หลากหลายประเภทดังจะกล่าวต่อไปนี้²⁴

3.2.2.1 ประเภทของบัตรเครดิตสามารถแบ่งออกตามวัตถุประสงค์ของการใช้บัตรที่แตกต่างกัน อาจแยกพิจารณาได้ 2 ชนิด ดังนี้

1) บัตรเครดิตอเนกประสงค์ (Limited-Purpose Credit Card) เป็นบัตรเครดิตที่มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ซื้อสินค้าหรือบริการชนิดใดชนิดหนึ่ง หรือจำกัดประเภทของสินค้าและบริการที่ใช้ หรืออาจใช้ซื้อสินค้าหรือบริการจากบริษัทแห่งเดียวหรือกลุ่มเดียวเท่านั้น เช่น บัตรเครดิตที่ออกโดยสถานีน้ำมัน เป็นต้น

2) บัตรเครดิตอเนกประสงค์ (Multi-Purpose or Universal) เป็นบัตรเครดิตที่ให้สิทธิแก่ผู้ถือบัตรในการซื้อสินค้าและบริการจำนวนมาก ได้แก่

²⁴ ปฏิภาณ ศรีสังวาล. (สิงหาคม 2533). “บัตรเครดิตในเมืองไทย”. *วารสารการเงินธนาคาร*. ปีที่ 9. ฉบับที่ 100. หน้า 152-153.

(1) บัตรเครดิตที่ออกโดยธนาคารพาณิชย์เป็นบัตรเครดิตที่ริเริ่มโดยธนาคารพาณิชย์ ซึ่งมี 2 ระบบ คือ วีซ่า (Visa) และมาสเตอร์การ์ด (Master Card) ในการออกบัตรเครดิตช่วงแรกมีจุดมุ่งหมายไปในการใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน เช่น การใช้จ่ายตามห้างสรรพสินค้า และร้านค้าต่างๆ เป็นต้น ธนาคารใดที่ต้องการเป็นผู้ออกบัตรเครดิตวีซ่าหรือมาสเตอร์การ์ดก็ต้องดำเนินการสมัครเป็นสมาชิกก่อนจึงจะมีสิทธิในการออกบัตรดังกล่าวได้ บัตรดังกล่าวที่ออกโดยธนาคารพาณิชย์นี้โดยทั่วไปจะเป็นบัตรที่ธนาคารออกให้กับผู้ที่มีเงินฝากกับธนาคารเท่านั้น ซึ่งอาจเป็นบัญชีเงินฝากประจำ บัญชีเงินฝากออมทรัพย์ หรือบัญชีเดินสะพัดก็ได้ โดยธนาคารจะกำหนดวงเงิน (Credit Line) ให้ใช้ว่าจะใช้ได้โดยให้ผ่อนชำระตามจำนวนเงินและระยะเวลาที่กำหนด โดยทางธนาคารจะคิดดอกเบี้ยในการชำระเงิน โดยจะหักเงินในบัญชีของสมาชิกบัตรโดยตรงเนื่องจากมีบัญชีอยู่แล้ว

(2) บัตรเครดิตที่ออกโดยบริษัทผู้ออกบัตร (Company Card) หรือ (Charge Card) เป็นบัตรเครดิตซึ่งมีการพัฒนามาจากบัตรท่องเที่ยวและความบันเทิง (Travel and Entertainment Card) มีจุดมุ่งหมายสำหรับใช้ในการเดินทางท่องเที่ยวตามร้านอาหารและสถานบันเทิงเป็นส่วนใหญ่ ต่อมามีการขยายตลาดไปในธุรกิจประเภทอื่นๆ ด้วย ผู้ออกบัตรประเภทนี้จะเป็นบริษัทที่มีตัวแทนทั่วโลก ซึ่งอาจเป็นธนาคารพาณิชย์ บริษัทเดินทางท่องเที่ยว หรือกิจการที่ตั้งขึ้นมาเพื่อดำเนินการด้านบัตรเครดิต โดยริเริ่มจากกลุ่มบริษัท ได้แก่ อเมริกัน เอ็กซ์เพรส (American Express) ไดเนอร์ส คลับ (Diners' Club) บัตรเครดิตชนิดนี้บริษัทผู้ออกบัตรจะออกให้แก่บุคคลที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ โดยไม่มีการกำหนดวงเงินล่วงหน้า (Preset Credit Limit) บริษัทจะเรียกเก็บค่าใช้จ่ายการใช้บัตร โดยจะเรียกเก็บเดือนละครั้ง สมาชิกต้องชำระเงินตามใบเรียกเก็บจนครบตามจำนวน จะผ่อนชำระเป็นงวดไม่ได้ หากสมาชิกบัตรชำระเงินล่าช้ากว่ากำหนดจะต้องเสียค่าธรรมเนียมในการชำระล่าช้า (Delinquency Charge) ในรูปของเบี้ยปรับให้กับบริษัท สมาชิกบัตรสามารถชำระเงินได้โดยการหักบัญชีกับธนาคารหรือจ่ายด้วยเช็คขีดคร่อมส่งจ่ายในนามบริษัท หรือชำระด้วยเงินสด

3.2.2.2 ประเภทของบัตรเครดิตแบ่งตามฝ่ายของคู่สัญญา แบ่งออกได้เป็น 2 ชนิด ดังนี้

1) บัตรเครดิตประเภทคู่สัญญา 2 ฝ่าย (Two-Party Plan) ตามปกติทุกๆ ไปที่ใช้ในห้างสรรพสินค้าหรือร้านค้า มีลูกค้าผู้สมัครเป็นสมาชิกบัตรเครดิตของห้างเป็นคู่สัญญาฝ่ายหนึ่ง และห้างสรรพสินค้าซึ่งจะเป็นทั้งผู้ออกบัตร (Issuer) และเจ้าหนี้ (Creditor) อีกฝ่ายหนึ่ง โดยลูกค้าของห้างสรรพสินค้าทำการสมัครเป็นสมาชิกโดยกรอกรายละเอียดต่างๆ และข้อมูลที่สนับสนุนฐานะทางการเงินลงในฟอร์มที่ห้างสรรพสินค้าจัดไว้ให้ ทางห้างสรรพสินค้าจะทำการตรวจสอบคุณสมบัติของผู้สมัครจนเป็นที่พอใจ จึงจะออกบัตรเครดิตให้กับผู้สมัครนั้น โดยที่ผู้สมัครตกลง

ยินยอมตามเงื่อนไขการใช้บัตรที่กำหนดโดยห้างสรรพสินค้า ซึ่งส่วนใหญ่เป็นบัตรเครดิตที่ใช้เฉพาะที่ เช่น ห้างสรรพสินค้าหรือปั้มน้ำมัน เป็นต้น

2) บัตรเครดิตประเภทคู่สัญญา 3 ฝ่าย (Three-Party Plan) เป็นระบบบัตรเครดิตที่มีคู่สัญญา 3 ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายที่ 1 ผู้ออกบัตร หมายถึง ธนาคารหรือบริษัทที่ดำเนินธุรกิจประเภทนี้ ฝ่ายที่ 2 สมาชิกบัตร คือ ผู้ที่เป็นสมาชิกของธนาคารหรือบริษัทดังกล่าว และฝ่ายที่ 3 ร้านค้าหรือสถานบริการที่ตกลงรับบัตรกับผู้ออกบัตร (Sales Establishment) โดยร้านค้าหรือสถานบริการดังกล่าวจะต้องไม่ใช่บุคคลเดียวกับผู้ออกบัตร ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ บัตรที่ออกโดยธนาคารพาณิชย์ และบัตรเครดิตที่ออกโดยบริษัทผู้ออกบัตร

3.2.2.3 ประเภทของบัตรเครดิตอาจแบ่งตามอาณาเขตการใช้บัตร ได้แก่

1) บัตรในประเทศ บัตรประเภทนี้จะใช้ได้เฉพาะในประเทศไทยเท่านั้น ไม่สามารถนำไปใช้ในต่างประเทศได้ เพราะยังไม่มีข้อตกลงระหว่างธนาคารและร้านค้าในต่างประเทศ เช่น บัตรเครดิตธนาคารกรุงเทพ บัตรเครดิตธนาคารกรุงไทย เป็นต้น

2) บัตรเครดิตสากล หรือบัตรซึ่งใช้ได้ทั้งในประเทศและประเทศต่างๆ ทั่วโลก เช่น บัตรวีซ่า บัตรมาสเตอร์การ์ด บัตรอเมริกันเอ็กซ์เพรส เป็นต้น

3.2.2.4 ประเภทของบัตรเครดิตแบ่งตามกลุ่มผู้ออกบัตร ได้แก่

1) บัตรที่ออกโดยร้านค้า ห้างสรรพสินค้า หรือบริษัทที่มีใช้สถาบันการเงิน ซึ่งสามารถใช้ได้เฉพาะเพียงร้านค้าหรือห้างสรรพสินค้าของผู้ออกบัตรเท่านั้น โดยผู้ใช้บัตรจะใช้บัตรดังกล่าวในการชำระสินค้าและชำระคืนตามที่ผู้ออกบัตรกำหนดไว้ เช่น บัตรเครดิตเซ็นทรัลการ์ด บัตรเทสโก้ โลตัส เป็นต้น

2) บัตรที่ออกโดยบริษัทบัตรที่มาตั้งบริษัทในเครือหรือสาขาในประเทศไทย ซึ่งผู้ออกบัตรจะออกบัตรให้กับผู้ขอที่มีฐานการเงินซึ่งตรวจสอบแล้วว่าเชื่อถือได้และมีการชำระเงินคืนโดยวิธีหักบัญชีเงินฝากตามแต่เจ้าของบัตรจะระบุให้แก่ผู้ออกบัตร เช่น บัตรอเมริกันเอ็กซ์เพรส บัตรไดเนอร์คลับ เป็นต้น

3) บัตรที่ออกโดยธนาคารของไทย มีทั้งบัตรที่เป็นธนาคารไทย และบัตรที่เป็นของธนาคารหรือสถาบันในต่างประเทศ แต่ธนาคารไทยเป็นผู้ร่วมออกบัตรดังกล่าว เช่น บัตรเครดิตกสิกรไทย บัตรเครดิตธนาคารกรุงเทพ เป็นต้น

3.2.3 ผู้ซึ่งเกี่ยวข้องกับสัญญาบัตรเครดิต

ผู้ซึ่งเกี่ยวข้องกับสัญญาบัตรเครดิต อาจแยกพิจารณาเป็น 3 ฝ่าย ได้แก่²⁵

²⁵ โชฎีก โชติกำพร. (2550). “ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมการประกอบธุรกิจบัตรเครดิต”. สารนิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต. คณะนิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยศรีปทุม. หน้า 13-14.

3.2.3.1 ผู้ออกบัตรเครดิต

ผู้ออกบัตรเครดิต หมายถึง ธนาคารพาณิชย์หรือสถานประกอบธุรกิจที่ได้จัดตั้งขึ้น เพื่อดำเนินกิจการบัตรเครดิตโดยเฉพาะ ซึ่งผู้ออกบัตรเครดิตมีข้อตกลงกับผู้ถือบัตรเครดิตว่า เมื่อผู้ถือบัตรเครดิตนำบัตร ไปแสดงต่อร้านค้าหรือสถานบริการซึ่ง ได้มีข้อตกลงกับผู้ออกบัตร ผู้ถือบัตรดังกล่าวสามารถซื้อสินค้าหรือบริการจากร้านค้าและสถานบริการได้โดยที่ผู้ถือบัตรสามารถชำระด้วยบัตรเครดิตแทนเงินสด

สิทธิประโยชน์ที่ผู้ออกบัตรเครดิตได้รับ คือ ค่าบริการและค่าสมาชิกที่ผู้ถือบัตรจะต้องชำระให้แก่ผู้ออกบัตร อีกทั้งส่วนลดที่ผู้ออกบัตรจะได้รับจากร้านค้าและสถานบริการที่ได้มีข้อตกลงกับผู้ออกบัตร ตลอดจนประโยชน์ในรูปของดอกเบี้ย ซึ่งเป็นค่าเสียหายของหนี้บัตรเครดิตจากการให้สินเชื่อบัตรเครดิตแก่ผู้ถือบัตรในกรณีที่ผู้ถือบัตรไม่สามารถชำระราคาสินค้าหรือบริการได้ภายในระยะเวลาที่ได้มีการตกลงกันไว้ในสัญญาบัตรเครดิต

3.2.3.2 ผู้ถือบัตรเครดิต

ผู้ถือบัตรเครดิต หมายถึง บุคคลซึ่งผู้ออกบัตรเครดิตได้พิจารณาแล้วว่าเป็นผู้มีฐานะทางการเงินค่อนข้างดี ไม่มีปัญหาในการชำระเงินคืนให้แก่ผู้ออกบัตรสำหรับราคาสินค้าหรือบริการซึ่งผู้ออกบัตรได้ชำระแทนให้แก่ร้านค้าและสถานบริการไปก่อนตามข้อตกลงระหว่างผู้ออกบัตรกับผู้ถือบัตร หน้าที่ของผู้ถือบัตรเครดิตจะต้องชำระเงินค่าสินค้าหรือบริการให้แก่ผู้ออกบัตรตามจำนวนที่ได้รับแจ้งจากผู้ออกบัตรซึ่งผู้ออกบัตรได้ชำระแก่ร้านค้าหรือสถานบริการไปก่อนหน้านั้น และจะต้องชำระภายในกำหนดเวลาตามข้อตกลง หากชำระล่าช้าผู้ถือบัตรจะต้องเสียดอกเบี้ยในอัตราที่กำหนดไว้ในสัญญาบัตรเครดิตให้แก่ผู้ออกบัตร

สิทธิประโยชน์ที่ผู้ถือบัตรจะได้รับ คือ ความสะดวกสบายในการซื้อสินค้าหรือบริการ โดยใช้บัตรเครดิตแทนเงินสด และมีความปลอดภัยในการที่ไม่จำเป็นต้องพกเงินสดติดตัวเป็นจำนวนมาก ซึ่งถือว่ามีความเสี่ยงภัยมากกว่าการถือบัตรเครดิต

3.2.3.3 ร้านค้าหรือสถานบริการ (ผู้รับบัตร)

ร้านค้าหรือสถานบริการ (ผู้รับบัตร) หมายรวมถึง บรรดาร้านค้า ห้างสรรพสินค้า ตลอดจนสถานประกอบกิจการประเภทที่ให้บริการซึ่งได้เข้าร่วมในแผนงานบัตรเครดิต โดยมีข้อตกลงกับผู้ออกบัตรว่าเมื่อผู้ถือบัตรซื้อสินค้าหรือบริการของตนแล้ว ร้านค้าหรือสถานบริการนั้นยินยอมให้ผู้ถือบัตรชำระราคาสินค้าหรือบริการด้วยการแสดงบัตรเครดิตแทนการชำระด้วยเงินสด โดยร้านค้าหรือสถานบริการจะเรียกเก็บเงินจากผู้ออกบัตรในภายหลัง ตามข้อตกลงระหว่างผู้ออกบัตรกับร้านค้าหรือสถานบริการ

สิทธิประโยชน์ที่ร้านค้าและสถานบริการจะได้รับ คือ เป็นการเพิ่มยอดปริมาณการจำหน่ายสินค้าหรือการให้บริการให้มีมากขึ้นจากการมาซื้อสินค้าหรือมารับบริการของสมาชิกผู้ถือบัตร โดยร้านค้าและสถานบริการยอมเสียส่วนลดให้แก่ผู้ออกบัตรเพื่อเป็นค่าบริการในการเรียกเก็บเงินค่าบริการจากผู้ถือบัตรแทนตนเอง ซึ่งผู้ออกบัตรจะเป็นผู้รับความเสี่ยงทั้งหมดในกรณีที่ไม่สามารถเรียกเก็บเงินจากผู้ถือบัตรได้

3.2.4 รูปแบบของสัญญาบัตรเครดิต

การทำสัญญาบัตรเครดิตที่เกิดขึ้นในปัจจุบันมักเกิดขึ้นในรูปแบบของสัญญาสำเร็จรูป โดยในการทำสัญญาไม่ว่าจะเป็นผู้ออกบัตรกับผู้รับบัตร หรือผู้ออกบัตรกับผู้ถือบัตร ถือได้ว่าเป็นการทำสัญญากันด้วยเจตนาที่ตรงกัน แม้ว่าเงื่อนไขในสัญญาจะมีการเอารัดเอาเปรียบซึ่งกันและกันก็ตาม ก็ต้องถือว่าคำเสนอคำสนองตรงกัน สัญญาที่เกิดขึ้นนั้นเป็นสัญญาที่เกิดจากผู้ออกบัตรจัดพิมพ์เป็นสัญญาเรียบร้อยแล้ว เพียงแต่ให้ผู้ถือบัตรหรือผู้รับบัตรลงนามในสัญญาเท่านั้น ซึ่งสัญญานี้มักเป็นที่นิยมใช้กับสัญญาประเภทที่จะต้องทำสัญญากับคู่สัญญาที่มีจำนวนมากๆ โดยที่ไม่ต้องเสียเวลาต่อรองกัน และผู้เข้าทำสัญญาต้องยอมรับเงื่อนไขในสัญญาที่จัดพิมพ์ขึ้นเรียบร้อยแล้วด้วย

3.2.4.1 สัญญาสำเร็จรูป (Standard Contract)

สัญญาบัตรเครดิตไม่ว่าจะเป็นสัญญาที่ผู้ออกบัตรทำกับร้านค้าผู้รับบัตรหรือทำกับผู้ถือบัตร เป็นสัญญาที่ผู้ออกบัตรเป็นคนจัดทำและร่างรายละเอียดต่างๆ ไว้เรียบร้อยแล้ว เมื่อมีการทำสัญญากันขึ้น ผู้ออกบัตรจะนำสัญญาที่ร่างไว้และจัดพิมพ์เรียบร้อยแล้วออกมาให้ผู้ถือบัตรลงนาม ซึ่งส่วนใหญ่แล้วคู่สัญญาไม่ว่าจะเป็นผู้ถือบัตรหรือร้านค้ามักจะไม่ได้อ่าน เมื่อผู้ออกบัตรนำมาให้ลงนามก็จะลงนามและถือว่าสัญญาได้ทำขึ้นด้วยความเต็มใจ

สัญญาสำเร็จรูปโดยทั่วไป คือ สัญญาที่พิมพ์ข้อความส่วนใหญ่ไว้เรียบร้อยแล้ว โดยเนื้อความส่วนใหญ่เหมือนกันหมด ซึ่งมีได้มีการเจรจาหรือต่อรองกันระหว่างคู่สัญญา²⁶ คู่สัญญาเพียงแต่เพิ่มรายละเอียดเล็กน้อยในการทำสัญญาแต่ละครั้งก็ทำให้สัญญาดังกล่าวมีผลสมบูรณ์

เหตุผลที่นิยมใช้สัญญาสำเร็จรูปในการทำสัญญา คือ ประหยัดเวลาในการร่างสัญญา เป็นเครื่องมือในการกำหนดความรับผิดชอบของสัญญา และเพื่อให้ผู้ประกอบการนั้น สามารถกำหนดค่าบริการได้ล่วงหน้า โดยพิจารณาจากบริการที่เสนอให้ลูกค้าและความรับผิดชอบที่ผูกพันต่อลูกค้าตามที่กำหนดไว้ในสัญญาสำเร็จรูป

²⁶ จิต เศรษฐบุตร. (2526). *หลักกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะนิติกรรมและหนี้* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: เยาวภาการพิมพ์. หน้า 46.

โดยสัญญาสำเร็จรูปมีลักษณะ²⁷ คือ เพื่อปกป้องผลประโยชน์ของฝ่ายผู้ทำสัญญา เช่น สัญญาบัตรเครดิตระหว่างผู้ออกบัตรและผู้ถือบัตร จะมีลักษณะเป็นการปลักภาระความรับผิดชอบทั้งหมดให้แก่ผู้ถือบัตรอย่างไม่จำกัดจำนวน แต่ในขณะที่เดียวกันจะจำกัดความรับผิดชอบของผู้ออกบัตรเอง ผู้เข้าขอทำสัญญาไม่มีอำนาจต่อรองกับผู้ทำสัญญา และข้อกำหนดในสัญญาประเภทนี้มักไม่ชัดเจน เนื่องจากภาษาที่ใช้มักเป็นภาษากฎหมายที่ต้องพิจารณาเป็นพิเศษในการตีความสัญญา

3.2.4.2 เป็นสัญญาระหว่างผู้ออกบัตรกับผู้ถือบัตร

ผู้ออกบัตรจะมีสัญญากับผู้ถือบัตร เมื่อผู้ถือบัตรเครดิตที่ผู้ออกบัตรออกให้ไปซื้อสินค้ากับร้านค้าหรือสถานบริการที่ผู้ออกบัตรกำหนดให้ ผู้ถือบัตรยังไม่ต้องชำระเงินให้กับร้านค้าหรือสถานบริการนั้น แต่ผู้ออกบัตรจะเป็นผู้ชำระแทนไปก่อน จากนั้นภายในระยะเวลาที่กำหนด ผู้ออกบัตรจะเรียกเก็บค่าสินค้ากับผู้ถือบัตรในภายหลัง โดยผู้ถือบัตรจะต้องชำระภายในเวลาที่ผู้ออกบัตรกำหนด และหากไม่ชำระหรือชำระล่าช้า ผู้ออกบัตรมีสิทธิเรียกให้ผู้ถือบัตรจ่ายดอกเบี้ยในอัตราที่ผู้ออกบัตรกำหนดไว้ รวมทั้งต้องชำระค่าปรับในกรณีที่มีการชำระค่าสินค้าหรือค่าบริการล่าช้าด้วย

3.2.4.3 สัญญาระหว่างผู้ออกบัตรกับร้านค้า

สัญญาระหว่างผู้ออกบัตรกับร้านค้ามีส่วนคล้ายกับสัญญาค้ำประกัน กล่าวคือ การที่ผู้ออกบัตรสัญญากับร้านค้าว่า หากผู้ถือบัตรเครดิตนำบัตรเครดิตที่ผู้ออกบัตรออกให้มาชำระราคาสินค้าหรือค่าบริการ ให้ร้านค้าหรือสถานบริการรับบัตรดังกล่าวไว้เป็นการชำระราคา โดยผู้ออกบัตรจะเป็นผู้ชำระราคาแทนผู้ถือบัตรไปก่อน และผู้ออกบัตรเรียกเก็บเงินค่าสินค้าหรือบริการจากผู้ถือบัตรในภายหลัง

3.2.4.4 สัญญาระหว่างผู้ถือบัตรกับร้านค้า

ในธุรกรรมบัตรเครดิตจะไม่มีสัญญาโดยตรงระหว่างผู้ถือบัตรกับร้านค้า ทั้งผู้ถือบัตรและร้านค้าที่รับบัตรจะมีสัญญาโดยตรงกับผู้ออกบัตร ดังนั้นสัญญาที่เกิดขึ้นจึงเป็นสัญญาที่ผู้ออกบัตรให้ผู้ถือบัตรเครดิตที่ออกให้ไปใช้ชำระราคากับร้านค้าหรือสถานบริการ และเป็นสัญญาที่ผู้ออกบัตรตกลงให้ร้านค้าผู้รับบัตร รับบัตรเครดิตจากผู้ถือบัตรเป็นการชำระราคา ดังนั้นเมื่อผู้ถือบัตรยื่นบัตรเครดิตเพื่อชำระราคากับร้านค้า ร้านค้าก็จะรับบัตรจากผู้ถือบัตรตามเงื่อนไขที่ผู้ออกบัตรกำหนดแล้วส่งมอบสินค้าให้ ถือว่าความสัมพันธ์ระหว่างผู้ถือบัตรกับร้านค้าเป็นไปในลักษณะของสัญญาซื้อขาย

²⁷ เรื่องเดียวกัน. หน้า 55.

3.2.5 สิทธิและหน้าที่ระหว่างคู่สัญญาบัตรเครดิต

ธุรกรรมบัตรเครดิตเป็นสัญญารูปแบบหนึ่ง ดังนั้นการทำสัญญาระหว่างผู้ประกอบธุรกิจบัตรเครดิตหรือผู้ออกบัตร ผู้ถือบัตร และผู้รับบัตร จึงเป็นการก่อให้เกิดสิทธิและหน้าที่ของคู่สัญญาตามกฎหมาย ดังต่อไปนี้

3.2.5.1 สิทธิและหน้าที่ของผู้ประกอบธุรกิจบัตรเครดิตหรือผู้ออกบัตร

คำสั่งกรมสรรพากร ที่ ป.130/2547 เรื่อง ภาษีมูลค่าเพิ่มและภาษีธุรกิจเฉพาะ กรณีการประกอบธุรกิจบัตรเครดิต²⁸ ให้นิยามคำว่า “ผู้ประกอบธุรกิจบัตรเครดิต” หมายความว่า ผู้ประกอบการที่ออกบัตรเครดิตให้แก่ผู้ถือบัตรเพื่อใช้ชำระราคาสินค้า ค่าบริการหรือเพื่อใช้ประโยชน์ในด้านอื่นๆ จากบัตรเครดิต โดยผู้ประกอบการจะเป็นผู้ชำระราคาสินค้า หรือค่าบริการให้แก่ผู้รับบัตรแทนผู้ถือบัตรก่อน ทั้งนี้ ผู้ถือบัตรต้องชำระค่าธรรมเนียม ค่าบริการ ดอกเบี้ย หรือค่าตอบแทนจากการใช้ประโยชน์ในบัตรเครดิตนั้น

ผู้ประกอบธุรกิจบัตรเครดิตหรือผู้ออกบัตรมีหน้าที่ในการชำระราคาสินค้าหรือค่าบริการให้แก่ผู้รับบัตรแทนผู้ถือบัตรก่อน และมีสิทธิในการได้รับค่าธรรมเนียม ค่าบริการ ดอกเบี้ย หรือค่าตอบแทนอื่นๆ จากการใช้ประโยชน์ในบัตรเครดิตจากผู้ถือบัตร

3.2.5.2 สิทธิและหน้าที่ของผู้ถือบัตรเครดิต

คำสั่งกรมสรรพากร ที่ ป.130/2547 เรื่อง ภาษีมูลค่าเพิ่มและภาษีธุรกิจเฉพาะ กรณีการประกอบธุรกิจบัตรเครดิต ให้นิยามคำว่า “ผู้ถือบัตร” หมายความว่า บุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลซึ่งได้รับการออกบัตรเครดิต เพื่อใช้ชำระราคาสินค้าหรือค่าบริการให้แก่ผู้รับบัตรหรือเพื่อใช้ประโยชน์ในด้านอื่นๆ จากบัตรเครดิต นอกจากนี้ให้หมายความรวมถึงผู้ที่ได้รับการออกบัตรเครดิตประเภทบัตรเสริมด้วย

สิทธิและหน้าที่ของผู้ถือบัตรเครดิตจะเป็นไปตามสัญญาบัตรเครดิต ซึ่งโดยหลักได้แก่ สิทธิที่จะได้รับสินเชื่อผ่านบัตรเครดิตในการซื้อสินค้าและบริการ และหน้าที่ในการชำระราคาสินค้าและบริการให้แก่ผู้ออกบัตร รวมถึงค่าธรรมเนียมทางการเงินที่ผู้ออกบัตรเรียกเก็บ

3.2.5.3 สิทธิและหน้าที่ของผู้รับบัตรเครดิต

คำสั่งกรมสรรพากร ที่ ป.130/2547 เรื่อง ภาษีมูลค่าเพิ่มและภาษีธุรกิจเฉพาะ กรณีการประกอบธุรกิจบัตรเครดิต ให้นิยามคำว่า “ผู้รับบัตร” หมายความว่า ผู้ประกอบกิจการขายสินค้าหรือให้บริการซึ่งตกลงรับชำระราคาสินค้าหรือค่าบริการด้วยบัตรเครดิตจากผู้ประกอบธุรกิจบัตรเครดิต

²⁸ คำสั่งกรมสรรพากร ที่ ป.130/2547 เรื่อง ภาษีมูลค่าเพิ่มและภาษีธุรกิจเฉพาะ กรณีการประกอบธุรกิจบัตรเครดิต ลงวันที่ 14 ตุลาคม 2547.

สิทธิและหน้าที่หลักของผู้รับบัตรเป็นไปตามสัญญาบัตรเครดิตระหว่างผู้ออกบัตรกับผู้รับบัตร ซึ่งโดยปกติจะกำหนดหน้าที่ให้ผู้รับบัตรต้องขายสินค้าหรือบริการให้แก่ผู้ถือบัตรที่แสดงบัตรเครดิต

3.2.6 หน่วยงานและอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานที่ควบคุมกำกับดูแลบัตรเครดิต

หน่วยงานที่ทำหน้าที่ควบคุมกำกับดูแลบัตรเครดิต²⁹ มีดังต่อไปนี้

3.2.6.1 กระทรวงการคลังและธนาคารแห่งประเทศไทย

เป็นองค์กรที่ใช้อำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 และประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58 ลงวันที่ 11 พฤศจิกายน 2545 สำหรับการใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 นั้น ใช้ควบคุมผู้ประกอบการธุรกิจที่เป็นธนาคารพาณิชย์ (ในส่วนที่เกี่ยวกับการประกอบธุรกิจบัตรเครดิตโดยธนาคารพาณิชย์) ส่วนการใช้อำนาจตามประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58 ลงวันที่ 11 พฤศจิกายน 2545 ในปัจจุบันรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังได้อาศัยอำนาจตามข้อ 5 แห่งประกาศคณะปฏิวัติฉบับดังกล่าวออกประกาศกระทรวงการคลังให้การประกอบธุรกิจบัตรเครดิตเป็นกิจการที่ต้องขออนุญาต³⁰ ซึ่งใช้ควบคุมผู้ประกอบการบัตรเครดิตที่มีใช้ธนาคารพาณิชย์หรือสถาบันการเงิน โดยในการใช้อำนาจตามกฎหมายทั้งสองฉบับดังกล่าวสามารถกระทำได้หลายทาง คือ 1. การอนุญาต 2. การกำหนดหลักเกณฑ์หรือเงื่อนไขการดำเนินการ 3. การตรวจสอบ 4. การเพิกถอนใบอนุญาตหรือการเลิกกิจการ 5. การควบคุมกิจการ 6. การอุทธรณ์

²⁹ โคมล จิรัชัยสุทธิกุล. (พฤษภาคม-สิงหาคม 2548). “มาตรการทางปกครองในการควบคุมการประกอบธุรกิจบัตรเครดิตตามกฎหมายไทย”. *วารสารกฎหมายปกครอง*. มปท. หน้า 69.

³⁰ ประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง กิจการที่ต้องขออนุญาตตามข้อ 5 แห่งประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58 ลงวันที่ 11 พฤศจิกายน 2545 หมวด 1 เรื่อง การจัดตั้งและการขออนุญาต ข้อ 2 ให้การประกอบธุรกิจบัตรเครดิตเป็นกิจการที่ต้องขออนุญาต.

3.2.6.2 คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคและสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ถือได้ว่าเป็นกฎหมายที่มีการจัดตั้งองค์กรของรัฐขึ้นเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคเป็นการทั่วไปนอกเหนือจากกฎหมายเฉพาะเรื่องพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคจึงมีสถานะพิเศษ คือ เป็นกฎหมายกลางที่ให้อำนาจเข้าดำเนินการแทนเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจตามกฎหมายอื่น³¹ อันเป็นการอุดช่องว่างของกฎหมายและทำให้การคุ้มครองผู้บริโภคมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ในส่วนที่เกี่ยวกับบัตรเครดิต องค์กรนี้จึงมีบทบาทหน้าที่ในการดูแลผู้ประกอบการบัตรเครดิตมิให้ประกอบธุรกิจที่เป็นการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคและประสานการปฏิบัติงานของส่วนราชการต่างๆ เพื่อคุ้มครองผู้บริโภค รวมทั้งเป็นหน่วยงานที่ให้ผู้บริโภคใช้สิทธิร้องเรียน เพื่อขอรับการชดเชยความเสียหายที่ถูกผู้ประกอบการละเมิดสิทธิ โดยมีองค์กรของรัฐที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัตินี้ คือ คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค และคณะกรรมการเฉพาะเรื่อง ได้แก่ คณะกรรมการว่าด้วยสัญญา คณะกรรมการว่าด้วยฉลาก และคณะกรรมการว่าด้วยโฆษณา เป็นต้น

³¹ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 มาตรา 21 บัญญัติว่า “ในกรณีที่กฎหมายว่าด้วยการใดได้บัญญัติเรื่องใดไว้โดยเฉพาะแล้ว ให้บังคับตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยการนั้น และให้นำบทบัญญัติในหมวดนี้ไปใช้บังคับได้เท่าที่ไม่ซ้ำหรือขัดกับบทบัญญัติดังกล่าว เว้นแต่

(1) ในกรณีที่มีความจำเป็นเพื่อประโยชน์แก่ผู้บริโภคเป็นส่วนรวม หากปรากฏว่าเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจตามกฎหมายดังกล่าวยังมิได้มีการดำเนินการหรือดำเนินการยังไม่ครบขั้นตอนตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น และมีได้ออกคำสั่งเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคตามกฎหมายดังกล่าวภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้งจากคณะกรรมการเฉพาะเรื่องหรือคณะกรรมการ ให้คณะกรรมการเฉพาะเรื่องหรือคณะกรรมการเสนอเรื่องให้นายกรัฐมนตรีพิจารณาออกคำสั่งตามความในหมวดนี้ได้

(2) ในกรณีตาม (1) ถ้ามีความจำเป็นเร่งด่วนมิอาจปล่อยให้เนิ่นช้าต่อไปได้ ให้คณะกรรมการเฉพาะเรื่องหรือคณะกรรมการเสนอเรื่องให้นายกรัฐมนตรีพิจารณาออกคำสั่งตามความในหมวดนี้ได้โดยไม่ต้องมีหนังสือแจ้งหรือรอให้ครบกำหนดเก้าสิบวันตามเงื่อนไขใน (1)

ในกรณีที่กฎหมายดังกล่าวมิได้มีบทบัญญัติให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจตามกฎหมายออกคำสั่งเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคตามที่บัญญัติในหมวดนี้ ให้คณะกรรมการเฉพาะเรื่องมีอำนาจออกคำสั่งตามความในหมวดนี้ เว้นแต่ในกรณีกฎหมายดังกล่าวมีเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจตามกฎหมายอยู่แล้วคณะกรรมการอาจมอบอำนาจให้เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจตามกฎหมายว่าด้วยการนั้นๆ ใช้อำนาจตามพระราชบัญญัตินี้แทนคณะกรรมการเฉพาะเรื่องได้

การมอบอำนาจให้เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจตามกฎหมายว่าด้วยการนั้นๆ ตามวรรคสอง ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา (แก้ไข โดยพระราชบัญญัติฯ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541)”.

มาตรการที่ใช้คุ้มครองผู้บริโภคในการประกอบธุรกิจบัตรเครดิตนั้น ผู้ประกอบธุรกิจที่เป็นธนาคารพาณิชย์ (Commercial) หรือผู้ประกอบธุรกิจบัตรเครดิตที่มีใช่ธนาคารพาณิชย์ (Non-Commercial) คณะกรรมการว่าด้วยสัญญาจะออกประกาศมาควบคุม โดยอาศัยอำนาจตาม มาตรา 35 ทวิ³² แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ประกอบมาตรา 3 มาตรา 4 และ มาตรา 5 แห่งพระราชกฤษฎีกากำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการกำหนดธุรกิจที่ควบคุมสัญญา และลักษณะของสัญญา พ.ศ. 2542³³ ออกประกาศคณะกรรมการว่าด้วยเรื่องสัญญา เรื่องให้ธุรกิจบัตรเครดิตเป็นธุรกิจควบคุมสัญญา พ.ศ. 2542 ลงวันที่ 26 ตุลาคม 2542 โดยมีสาระสำคัญคือ กำหนดนิยามคำว่าบัตรเครดิต และกำหนดหลักเกณฑ์เงื่อนไขต่างๆ ที่ใช้ควบคุมข้อสัญญาบัตรเครดิต

³² พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 มาตรา 35 ทวิ บัญญัติว่า “ในการประกอบธุรกิจขายสินค้าหรือให้บริการใด ถ้าสัญญาซื้อขายหรือสัญญาให้บริการนั้นมีกฎหมายกำหนดให้ต้องทำเป็นหนังสือ หรือที่ตามปกติ ประเพณีทำเป็นหนังสือ คณะกรรมการว่าด้วยสัญญาที่มีอำนาจกำหนดให้การประกอบธุรกิจขายสินค้าหรือให้บริการนั้นเป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญาได้”.

³³ พระราชกฤษฎีกากำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการกำหนดธุรกิจที่ควบคุมสัญญาและลักษณะของสัญญา พ.ศ. 2542 มาตรา 3 บัญญัติว่า “คณะกรรมการว่าด้วยสัญญาจะกำหนดให้การประกอบธุรกิจขายสินค้าหรือให้บริการใดเป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา การประกอบธุรกิจขายสินค้าหรือให้บริการนั้นจะต้องเข้าลักษณะหนึ่ง ลักษณะใดดังต่อไปนี้

- (1) เป็นธุรกิจที่มีการใช้ข้อตกลงที่ไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภค
- (2) เป็นธุรกิจที่มีการใช้สัญญาสำเร็จรูปอย่างแพร่หลาย
- (3) เป็นธุรกิจที่ผู้ประกอบธุรกิจมีอำนาจต่อรองเหนือกว่าผู้บริโภค ทั้งนี้ โดยพิจารณาจากฐานะทางเศรษฐกิจ ความรู้ความเข้าใจ และความสันทัดชัดเจน”.

มาตรา 4 บัญญัติว่า “การกำหนดลักษณะของสัญญาต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

- (1) ให้ผู้บริโภคทราบสิทธิและหน้าที่ของตนตลอดจนข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการ โดยชัดเจน ตามควรแก่กรณี
- (2) ไม่เป็นการจำกัดหรือยกเว้นความรับผิดชอบของผู้ประกอบธุรกิจในส่วนที่เป็นสาระสำคัญ โดยไม่มีเหตุผลที่สมควรเพียงพอ
- (3) ต้องคำนึงถึงความสุจริตในการประกอบธุรกิจ
- (4) ให้เยียวยาความเสียหายในเวลาอันสมควร ในกรณีที่มีการฝ่าฝืนสัญญา
- (5) จัดให้มีหลักฐานที่ชัดเจนเกี่ยวกับการแสดงเจตนาของผู้ประกอบธุรกิจในเรื่องที่เป็นสาระสำคัญต่อการคุ้มครองผู้บริโภค
- (6) ต้อง ไม่เป็นการเพิ่มภาระเกินควรแก่การประกอบธุรกิจ”.

มาตรา 5 บัญญัติว่า “ก่อนออกประกาศกำหนดธุรกิจที่ควบคุมสัญญาและลักษณะของสัญญา ให้คณะกรรมการ ว่าด้วยสัญญารับฟังความคิดเห็นจากผู้ประกอบธุรกิจและผู้บริโภคที่ได้รับผลกระทบโดยตรง โดยคำนึงถึงขอบเขตและสภาพปัญหา เช่น การจัดสัมมนา การประชุม หรือให้ประชาชนทั่วไปแสดงความคิดเห็น ในการนี้จะรับฟังความคิดเห็นจากหน่วยงานของรัฐ องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจ หรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภคด้วยก็ได้”.

3.2.7 กระบวนการฟ้องคดีผู้บริโภค

ปัจจุบันระบบเศรษฐกิจมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว มีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการผลิตสินค้าและบริการมากขึ้น ในขณะที่ผู้บริโภคส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องของคุณภาพสินค้าหรือบริการ ทั้งยังขาดอำนาจต่อรองในการเข้าทำสัญญา ทำให้ผู้บริโภคถูกเอาเปรียบอยู่เสมอ และเมื่อมีข้อพิพาทเกิดขึ้นกระบวนการในการเรียกร้องค่าเสียหายต้องใช้เวลาและสร้างความยุ่งยากให้แก่ผู้บริโภคที่จะต้องพิสูจน์ถึงข้อเท็จจริงต่างๆ อีกทั้งต้องเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีสูง ผู้บริโภคจึงตกอยู่ในสถานะที่เสียเปรียบผู้ประกอบการอยู่เสมอ

ในประเทศไทยได้มีพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ออกมาเพื่อช่วยเหลือผู้บริโภคในการดำเนินคดีในศาล เอื้อประโยชน์ต่อการใช้สิทธิเรียกร้องของผู้บริโภค เพื่อให้ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายได้รับการแก้ไขเยียวยาด้วยความรวดเร็ว ประหยัดและมีประสิทธิภาพ อันเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค และในกรณีบัตรเครดิต ผู้ใช้บัตรก็ถือว่าเป็นผู้บริโภคเช่นเดียวกัน ดังนั้นการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีในศาลที่เกี่ยวกับบัตรเครดิต จึงต้องอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 เช่นเดียวกัน

พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ได้ให้ความหมายของ “คดีผู้บริโภค” ดังนี้

มาตรา 3 ในพระราชบัญญัตินี้

“คดีผู้บริโภค” หมายความว่า

(1) คดีแพ่งระหว่างผู้บริโภคหรือผู้มีอำนาจฟ้องคดีแทนผู้บริโภคตามมาตรา 19 หรือตามกฎหมายอื่นกับผู้ประกอบธุรกิจซึ่งพิพาทกันเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ตามกฎหมายอันเนื่องมาจากการบริโภคสินค้าหรือบริการ

(2) คดีแพ่งตามกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

(3) คดีแพ่งที่เกี่ยวข้องพัวพันกับคดีตาม (1) หรือ (2)

(4) คดีแพ่งที่มีกฎหมายบัญญัติให้ใช้วิธีพิจารณาตามพระราชบัญญัตินี้

“ผู้บริโภค” หมายความว่า ผู้บริโภคตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภคและให้หมายความรวมถึงผู้เสียหายตามกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

“ผู้ประกอบการธุรกิจ” หมายความว่า ผู้ประกอบธุรกิจตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภคและให้หมายความรวมถึงผู้ประกอบการตามกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

“เจ้าพนักงานคดี” หมายความว่า บุคคลที่เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรมแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้

สำหรับในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จะขอกล่าวถึงเฉพาะในส่วนของกระบวนการฟ้องคดี ผู้บริโภค ซึ่งอยู่ในหมวดที่ 2 ส่วนที่ 1 การฟ้องคดี โดยมีทั้งหมด 5 มาตรา ตั้งแต่มาตรา 17 ถึงมาตรา 21 มีสาระสำคัญดังนี้

มาตรา 17 บัญญัติว่า ในกรณีที่ผู้ประกอบธุรกิจจะฟ้องผู้บริโภคเป็นคดีผู้บริโภคและผู้ประกอบธุรกิจมีสิทธิเสนอคำฟ้องต่อศาลที่ผู้บริโภคมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลหรือต่อศาลอื่นได้ด้วย ให้ผู้ประกอบธุรกิจเสนอคำฟ้องต่อศาลที่ผู้บริโภคมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลได้เพียงแห่งเดียว

มาตรา 18 บัญญัติว่า ภายใต้บังคับของกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย การยื่นคำฟ้องตลอดจนการดำเนินกระบวนการพิจารณาใดๆ ในคดีผู้บริโภคซึ่งดำเนินการโดยผู้บริโภคหรือผู้มีอำนาจฟ้องคดีแทนผู้บริโภคให้ได้รับยกเว้นค่าฤชาธรรมเนียมทั้งปวง แต่ไม่รวมถึงความรับผิดชอบในค่าฤชาธรรมเนียมในชั้นที่สุด

ถ้าความปรากฏแก่ศาลว่าผู้บริโภคหรือผู้มีอำนาจฟ้องคดีแทนผู้บริโภคนำคดีมาฟ้องโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร เรียกร้องค่าเสียหายเกินสมควร ประพฤติตนไม่เรียบร้อย ดำเนินกระบวนการพิจารณาอันมีลักษณะเป็นการประวิงคดีหรือไม่จำเป็น หรือมีพฤติการณ์อื่นที่ศาลเห็นสมควร ศาลอาจมีคำสั่งให้บุคคลนั้นชำระค่าฤชาธรรมเนียมที่ได้รับการยกเว้นทั้งหมดหรือแต่บางส่วนต่อศาลภายในระยะเวลาที่ศาลเห็นสมควรกำหนดก็ได้ หากไม่ปฏิบัติตามให้ศาลมีอำนาจสั่งจำหน่ายคดีออกจากสารบบความ

ในกรณีตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง ถ้าศาลเห็นว่าคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบค่าฤชาธรรมเนียมทั้งหมดหรือแต่บางส่วนของคู่ความทั้งสองฝ่าย ให้ศาลพิพากษาในเรื่องค่าฤชาธรรมเนียมโดยสั่งให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งนั้นชำระต่อศาลในนามของผู้บริโภคหรือผู้มีอำนาจฟ้องคดีแทนผู้บริโภคซึ่งค่าฤชาธรรมเนียมที่ผู้บริโภคหรือผู้มีอำนาจฟ้องคดีแทนผู้บริโภคนั้นได้รับยกเว้นทั้งหมดหรือแต่บางส่วนตามที่ศาลเห็นสมควร

มาตรา 19 บัญญัติว่า ให้คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคหรือสมาคมที่คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภครับรองตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค มีอำนาจฟ้องและดำเนินคดีผู้บริโภคแทนผู้บริโภคได้โดยให้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับการฟ้องและการดำเนินคดีแทนตามกฎหมายดังกล่าวมาใช้บังคับโดยอนุโลม

การฟ้องคดีตามวรรคหนึ่งให้ระบุชื่อและที่อยู่ของผู้บริโภคให้ชัดเจน ในกรณีที่สมาคมเป็นผู้ฟ้องและมีการเรียกค่าเสียหาย ให้เรียกค่าเสียหายแทนได้เฉพาะแต่ผู้บริโภคที่เป็นสมาชิกของสมาคมนั้นในขณะยื่นฟ้องเท่านั้น

การถอนฟ้องหรือการประนีประนอมยอมความในคดีตามวรรคหนึ่งจะต้องได้รับความยินยอมเป็นหนังสือจากผู้บริโภคที่เกี่ยวข้องมาแสดงต่อศาล และในกรณีขอถอนฟ้องศาลจะมีคำสั่งอนุญาตได้ต่อเมื่อเห็นว่า การถอนฟ้องนั้นไม่เป็นผลเสียต่อการคุ้มครองผู้บริโภคเป็นส่วนรวม

ถ้าภายหลังที่ได้มีการยื่นฟ้องต่อศาลแล้ว สมาคมผู้ยื่นฟ้องถูกเพิกถอนการรับรองตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค ให้ผู้บริโภคที่เกี่ยวข้องเข้าดำเนินคดีต่อไป ถ้าศาลเห็นว่าผู้บริโภคนั้นอาจไม่ทราบถึงการถูกเพิกถอนการรับรองดังกล่าว ศาลจะมีคำสั่งให้แจ้งบุคคลดังกล่าวทราบโดยกำหนดระยะเวลาที่ต้องเข้ามาในคดีไปพร้อมด้วยก็ได้ บรรดากระบวนการพิจารณาที่ได้ทำไปก่อนเข้ามาในคดีให้มีผลผูกพันผู้บริโภคนั้นด้วย และหากบุคคลดังกล่าวไม่เข้ามาภายในเวลาที่กำหนด ให้ศาลมีอำนาจสั่งจำหน่ายคดีส่วนที่เกี่ยวกับบุคคลนั้น

มาตรา 20 บัญญัติว่า การฟ้องคดีผู้บริโภค โจทก์จะฟ้องด้วยวาจาหรือเป็นหนังสือก็ได้ ในกรณีที่โจทก์ประสงค์จะฟ้องด้วยวาจา ให้เจ้าพนักงานคดีจัดให้มีการบันทึกรายละเอียดแห่งคำฟ้องแล้วให้โจทก์ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญ

คำฟ้องต้องมีข้อเท็จจริงที่เป็นเหตุแห่งการฟ้องคดีรวมทั้งคำขอบังคับชำระเงินพอที่จะทำให้เข้าใจได้ หากศาลเห็นว่าคำฟ้องนั้นไม่ถูกต้องหรือขาดสาระสำคัญบางเรื่อง ศาลอาจมีคำสั่งให้โจทก์แก้ไขคำฟ้องในส่วนนั้นให้ถูกต้องหรือชำระเงินขึ้นก็ได้

มาตรา 21 บัญญัติว่า ภายหลังที่ได้มีการฟ้องคดีผู้บริโภคแล้ว หากมีการเสนอคำฟ้องเข้ามาในคดีดังกล่าวไม่ว่าโดยวิธีเพิ่มเติมฟ้อง ฟ้องแย้ง หรือโดยสอดเข้ามาในคดี หรือหากศาลมีคำสั่งให้รวมพิจารณาคดีแพ่งอื่นใดเข้ากับคดีผู้บริโภคให้ถือว่าคดีในส่วนที่เกี่ยวกับคำฟ้องซึ่งได้ยื่นภายหลังและคดีที่ศาลสั่งให้รวมพิจารณาเหล่านั้นเป็นคดีผู้บริโภคตามพระราชบัญญัตินี้ด้วย

3.2.8 มาตรการควบคุมและลงโทษสำหรับการกระทำความผิดเกี่ยวกับบัตรเครดิต

มาตรการลงโทษทางกฎหมายสำหรับการกระทำความผิดเกี่ยวกับบัตรเครดิต³⁴ สามารถแยกพิจารณาออกได้เป็น 2 ส่วน ดังนี้

3.2.8.1 มาตรการทางแพ่ง

1) ความรับผิดตามสัญญา

การประกอบธุรกิจบัตรเครดิตนั้น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มุ่งเน้นไปที่ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจบัตรเครดิต (ผู้ออกบัตร) กับผู้ถือบัตรในด้านการทำสัญญา ซึ่งการทำสัญญาบัตรเครดิตนั้นถือว่าเป็นสัญญาประเภทหนึ่งซึ่งไม่มีชื่อตามประมวลกฎหมายแพ่ง

³⁴ ฐิติ สายเชื้อ. (พฤษภาคม-สิงหาคม 2548). 'มาตรการทางแพ่งในการควบคุมการประกอบธุรกิจบัตรเครดิตตามกฎหมายไทย'. *วารสารกฎหมายปกครอง*. มปท. หน้า 25-26.

และพาณิชย์³⁵ ดังนั้น การทำสัญญาการใช้บัตรเครดิตจึงต้องอยู่ภายใต้บังคับหลักทั่วไปว่าด้วยเรื่องของสัญญาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

แต่การทำสัญญาบัตรเครดิตนั้นไม่ถือว่าเป็นสัญญาบัญชีเดินสะพัด แม้ในทางปฏิบัติผู้ประกอบการบัตรเครดิตที่เป็นธนาคารพาณิชย์จะกำหนดวงเงินสินเชื่อให้แก่ผู้ถือบัตรและผู้ถือบัตรก็จะเปิดบัญชีกระแสรายวันไว้กับผู้ประกอบการที่เป็นธนาคารพาณิชย์ เพื่อทำการหักถอนบัญชีหนี้อันเกิดจากการใช้บัตรเครดิตและทำสัญญากู้เบิกเงินเกินบัญชีก็ตาม ดังคำพิพากษาฎีกาที่ 4453/2543 วินิจฉัยว่า “แม้โจทก์กำหนดให้จำเลยเปิดบัญชีเงินฝากกระแสรายวันไว้กับโจทก์ แต่ในคำขอเปิดบัญชีเงินฝากกระแสรายวันและสัญญากู้เบิกเงินเกินบัญชีเฉพาะสินเชื่อวันบัตรเครดิตระบุไว้ชัดเจนว่า เพื่อการชำระหนี้ค่าซื้อสินค้าและบริการต่างๆ อันเกิดจากการใช้บัตรเครดิตรวมทั้งเพื่อถอนเงินสดจากบัญชีเงินฝากผ่านเครื่องฝาก-ถอนเงินอัตโนมัติ ล้วนเป็นกิจกรรมเกี่ยวเนื่องจากการใช้บัตรเครดิตทั้งสิ้น ดังนั้นหนี้ที่เกิดขึ้นจึงหาใช่หนี้เงินกู้เบิกเงินเกินบัญชีหรือมูลหนี้บัญชีเดินสะพัดโดยตรงไม่ หากแต่เป็นกรณีที่โจทก์ซึ่งเป็นผู้ประกอบการในการรับทำธุรกรรมต่างๆ ให้แก่สมาชิก ได้ชำระเงินให้เจ้าหน้าที่ของสมาชิกแทนสมาชิกไปก่อนแล้วจึงเรียกเก็บเงินจากสมาชิกภายหลังอันเป็นการเรียกเอาค่าที่ได้จ่ายเงินทตรงไปก่อนตามลักษณะการประกอบธุรกิจประเภทบัตรเครดิตอันเป็นเจตนาที่แท้จริงของกลุ่มซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 171 กำหนดให้เพ่งเล็งถึงเจตนาที่แท้จริงยิ่งกว่าถ้อยคำสำนวนหรือตัวอักษร”

ในส่วนของข้อกำหนดอัตราดอกเบี้ยผิดนัดตามสัญญานั้น หากเป็นผู้ประกอบการบัตรเครดิตที่เป็นธนาคารพาณิชย์ ในข้อสัญญาจะมีการกำหนดให้คิดดอกเบี้ยในอัตราสูงสุดตามที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด ซึ่งอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามภาวะเศรษฐกิจ สังคม และนโยบายการเงินของประเทศ จึงไม่อยู่ในบังคับแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 654³⁶ ซึ่งห้ามมิให้คิดดอกเบี้ยเกินร้อยละสิบห้าต่อปี เพราะการให้สินเชื่อบัตรเครดิตนั้นมิใช่เป็นการกู้ยืมเงิน

³⁵ คำพิพากษาฎีกาที่ 8627/2543 วินิจฉัยว่า สินเชื่อบัตรเครดิตไม่ใช่การกู้ยืมเงิน แต่เป็นสัญญาที่ไม่มีชื่อตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์.

³⁶ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 654 บัญญัติว่า “ท่านห้ามมิให้คิดดอกเบี้ยเกินร้อยละสิบห้าต่อปี ถ้าในสัญญากำหนดดอกเบี้ยเกินกว่านั้น ก็ให้ลดลงมาเป็นร้อยละสิบห้าต่อปี”.

ตามประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่อง หลักเกณฑ์การปฏิบัติในเรื่อง ดอกเบี้ย ค่าบริการต่างๆ และเบี้ยปรับที่ธนาคารพาณิชย์อาจเรียกได้ในการประกอบธุรกิจบัตรเครดิต ลงวันที่ 9 กรกฎาคม 2552 มีสาระสำคัญว่า ในการประกอบธุรกิจบัตรเครดิตของธนาคารพาณิชย์ ธนาคารพาณิชย์อาจเรียกเก็บดอกเบี้ยในระหว่างเวลาผิดนัดชำระหนี้ หรือค่าบริการต่างๆ หรือเบี้ยปรับในการชำระหนี้ล่าช้ากว่ากำหนดจากผู้ถือบัตร ได้ แต่เมื่อคำนวณรวมกันแล้วต้องไม่เกินร้อยละ 20 ต่อปี และธนาคารพาณิชย์อาจคำนวณจำนวนวันตั้งแต่วันที่ได้ทรงรองจ่ายเงินเพื่อประโยชน์ของผู้ถือบัตร หรือวันที่สรุปยอดรายการ หรือวันที่ผู้ถือบัตรต้องชำระเงินหรือถูกหักบัญชีตามใบแจ้งหนี้

ในการให้บริการถอนเงินสดด้วยบัตรเครดิต ธนาคารพาณิชย์อาจเรียกเก็บค่าบริการต่างๆ รวมกันได้อีกไม่เกินร้อยละ 3 ของจำนวนเงินสดที่เบิกถอนนั้น

นอกจากดอกเบี้ย ค่าบริการต่างๆ และเบี้ยปรับตามที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้ว ธนาคารพาณิชย์อาจเรียกเก็บค่าใช้จ่ายต่างๆ ตามที่ได้จ่ายไปจริงและพอสมควรแก่เหตุได้

ธนาคารพาณิชย์จะเรียกเก็บค่าบริการต่างๆ จากผู้ถือบัตรนอกเหนือจากรายการตามที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด ธนาคารพาณิชย์นั้นจะต้องได้รับอนุญาตจากธนาคารแห่งประเทศไทยก่อน

และห้ามมิให้ธนาคารพาณิชย์นำเบี้ยปรับในการชำระหนี้ล่าช้าของผู้ถือบัตร และค่าใช้จ่ายในการติดตามทวงหนี้มารวมกับจำนวนหนี้ที่ค้างชำระเพื่อคิดเบี้ยปรับอีก

และตามพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523 ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 3 และมาตรา 4 ว่าให้สถาบันการเงินสามารถกำหนดอัตราดอกเบี้ยกู้ยืมให้สูงกว่าร้อยละ 15 ต่อปีได้ มีสาระสำคัญดังนี้

มาตรา 3 บัญญัติว่า ในพระราชบัญญัตินี้ “สถาบันการเงิน” หมายความว่า

- (1) ธนาคารแห่งประเทศไทย
- (2) ธนาคารพาณิชย์ตามกฎหมายว่าด้วยการธนาคารพาณิชย์
- (3) บริษัทเงินทุน บริษัทหลักทรัพย์ และบริษัทเครดิตฟองซิเออร์ ตามกฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเออร์

(4) สถาบันการเงินอื่นที่รัฐมนตรีกำหนดโดยคำแนะนำของธนาคารแห่งประเทศไทย โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้³⁷

³⁷ พระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523. (10 มกราคม 2523). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 97 (ตอนที่ 3), ฉบับพิเศษ. หน้า 1.

มาตรา 4 บัญญัติว่า เพื่อประโยชน์ในการแก้ไขภาวะเศรษฐกิจของประเทศ รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของธนาคารแห่งประเทศไทย มีอำนาจกำหนดอัตราดอกเบี้ยที่สถาบันการเงินอาจคิดจากผู้กู้ยืมหรือคิดให้ผู้ใช้กู้ยืมให้สูงกว่าร้อยละสิบห้าต่อปีได้

ในการกำหนดตามวรรคหนึ่ง รัฐมนตรีจะกำหนดอัตราดอกเบี้ยสำหรับสถาบันการเงินบางประเภทหรือทุกประเภท โดยกำหนดเป็นอัตราสูงสุดหรืออัตราที่อ้างอิงได้ในลักษณะอื่นก็ได้ และจะกำหนดเงื่อนไขให้สถาบันการเงินต้องปฏิบัติตามก็ได้

การกำหนดตามมาตรานี้ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ส่วนกรณีการคิดอัตราดอกเบี้ยของผู้ประกอบธุรกิจบัตรเครดิตที่มีโชชนาคารพาณิชย์นั้น การกำหนดอัตราดอกเบี้ยแม้มีได้อยู่ภายใต้การควบคุมของธนาคารแห่งประเทศไทย แต่การกำหนดอัตราดอกเบี้ยในอัตราสูงสุดของผู้ประกอบธุรกิจที่มีโชชนาคารพาณิชย์นั้น ถือเป็นการกำหนดอัตราดอกเบี้ยไว้ล่วงหน้ากรณีลูกหนี้ผิดนัดไม่ชำระหนี้ จึงถือว่าเป็นเบี้ยปรับตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 379³⁸ ซึ่งถ้าสูงเกินส่วนศาลมีอำนาจลดลงได้เป็นจำนวนพอสมควร ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 383³⁹ ดังนั้นจึงไม่ขัดต่อพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา

เมื่อเกิดกรณีที่ต้องใช้สิทธิเรียกร้องในหนี้บัตรเครดิตนั้น อายุความสิทธิเรียกร้องในมูลหนี้บัตรเครดิตดังกล่าว ศาลฎีกาได้มีคำพิพากษาวินิจฉัยเป็นบรรทัดฐาน⁴⁰ไว้ว่า การประกอบธุรกิจบัตรเครดิตนั้นถือเป็นกรณีที่ผู้ประกอบธุรกิจบัตรเครดิตซึ่งเป็นผู้ค้าหรือรับทำการ

³⁸ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 379 บัญญัติว่า “ถ้าลูกหนี้สัญญาแก่เจ้าหนี้ว่าจะใช้เงินจำนวนหนึ่งเป็นเบี้ยปรับเมื่อตนไม่ชำระหนี้ก็ดี หรือไม่ชำระหนี้ให้ถูกต้องสมควรก็ดี เมื่อลูกหนี้ผิดนัดก็ให้รับเบี้ยปรับ ถ้าการชำระหนี้อื่นจะพึงทำนั้นได้แก่งวดการอันใดอันหนึ่ง หากทำการอันนั้นฝ่าฝืนมูลหนี้เมื่อใดก็ให้รับเบี้ยปรับเมื่อนั้น”.

³⁹ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 383 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ถ้าเบี้ยปรับที่รับนั้นสูงเกินส่วน ศาลจะลดลงเป็นจำนวนพอสมควรก็ได้ ในการที่จะวินิจฉัยว่าสมควรเพียงใดนั้น ท่านให้พิเคราะห์ถึงทางได้เสียของเจ้าหนี้ทุกอย่างอันชอบด้วยกฎหมาย ไม่ใช่แต่เพียงทางได้เสียในเชิงทรัพย์สิน เมื่อได้ใช้เงินตามเบี้ยปรับแล้ว สิทธิเรียกร้องขอลดก็เป็นอันขาดไป”.

⁴⁰ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6737/2544 วินิจฉัยว่า จำเลยได้ใช้บัตรเครดิตซิติ้แบงก์วีซ่าครั้งสุดท้ายวันที่ 13 สิงหาคม 2540 จากนั้นมิได้ใช้อีกต่อไป แต่ได้ชำระหนี้บางส่วนให้แก่โจทก์รวม 2 ครั้ง เมื่อวันที่ 3 กันยายน 2540 และวันที่ 6 ตุลาคม 2540 โดยยอดหนี้ที่เหลือจำเลยจะต้องชำระภายในวันที่ 6 พฤศจิกายน 2540 ดังนั้นโจทก์ย่อมมีสิทธิใช้สิทธิเรียกร้องได้ตั้งแต่วันที่ 7 พฤศจิกายน 2540 ส่วนหนี้ตามบัตรเครดิตซิติ้แบงก์มาสเตอร์การ์ด จำเลยใช้ครั้งสุดท้ายวันที่ 4 ตุลาคม 2540 และไม่เคยผ่อนชำระหนี้ที่เหลือแก่โจทก์ หนี้ถึงกำหนดชำระวันที่ 1 ธันวาคม 2540 โจทก์ย่อมมีสิทธิเรียกร้องได้ตั้งแต่วันที่ 2 ธันวาคม 2540 อายุความ 2 ปี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/34 (7) ย่อมเริ่มนับตั้งแต่วันที่ โจทก์ซึ่งเป็นเจ้าหนี้มีสิทธิเรียกร้องให้จำเลยชำระหนี้ดังกล่าวได้.

งานต่างๆ ให้แก่สมาชิกได้ชำระเงินให้แก่เจ้าหน้าที่ของสมาชิกแทนสมาชิกไปก่อนแล้ว จึงเรียกเก็บเงินจากสมาชิกภายหลัง จึงเป็นการเรียกเอาค่าที่ได้จ่ายเงินทตรงไปก่อนตามลักษณะของการประกอบธุรกิจบัตรเครดิต ดังนั้นสิทธิเรียกร้องดังกล่าวจึงมีอายุความ 2 ปี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/34 (7)⁴¹ ทั้งนี้สิทธิเรียกร้องดังกล่าวย่อมเริ่มนับตั้งแต่วันที่เจ้าหน้าที่มีสิทธิเรียกร้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้ดังกล่าวได้

โดยหลักการแล้ว ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ถือเป็นมาตรการทางกฎหมายที่สำคัญสำหรับกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับสถานะ อำนาจหน้าที่ สิทธิของบุคคล หรือในระหว่างเอกชนต่อเอกชน รวมตลอดถึงการใช้สิทธิภายใต้ขอบเขตของกฎหมายแพ่งในการติดต่อสื่อสาร สร้างนิติสัมพันธ์ระหว่างกัน เพื่อเป็นการป้องกันมิให้เกิดการเอาเปรียบซึ่งกันและกันในทางการค้าและการพาณิชย์

ดังนั้น ในการประกอบธุรกิจบัตรเครดิตซึ่งเกี่ยวข้องกับการทำสัญญาในทางแพ่งกับคู่สัญญาหลายฝ่าย เมื่อมีการผิดสัญญาเกิดขึ้นก็จะนำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาบังคับใช้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการในส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินคดีกับคู่กรณีที่เป็นฝ่ายผิดสัญญาต่อไป

2) ธุรกิจควบคุมสัญญา ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 (แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ. 2541)

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคมีเป้าหมายเพื่อที่จะคุ้มครองผู้บริโภคให้ได้รับความปลอดภัยและเป็นธรรมจากการใช้หรือบริโภคสินค้า โดยได้มีการตราพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคขึ้นเมื่อ วันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2522 โดยกำหนดสิทธิของผู้บริโภคไว้ ดังนี้คือ สิทธิที่จะได้รับข่าวสารรวมทั้งคำพรรณนาคุณภาพที่ถูกต้องและเพียงพอเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการ สิทธิที่จะมีอิสระในการเลือกหาซื้อสินค้าและบริการ สิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยจากการใช้สินค้าและบริการ และสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาและชดเชยค่าเสียหาย

หลังจากนั้นได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 โดยได้กำหนดมาตรการคุ้มครองผู้บริโภคให้ได้รับความคุ้มครองมากขึ้นกว่าเดิม โดยเพิ่มมาตรการคุ้มครองผู้บริโภคในด้านสัญญา โดยคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา มีอำนาจกำหนดให้การประกอบธุรกิจขายสินค้าหรือให้บริการใดที่กฎหมายกำหนดให้ต้องทำเป็นหนังสือหรือหน้าที่ตามปกติประเพณีทำเป็นหนังสือเป็นธุรกิจควบคุมสัญญา เพิ่มมาตรการคุ้มครอง

⁴¹ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/34 (7)บัญญัติว่า “สิทธิเรียกร้องดังต่อไปนี้ ให้มีกำหนดอายุความสองปี...

(7) บุคคลซึ่งมิได้เข้าอยู่ในประเภทที่ระบุไว้ใน (1) แต่เป็นผู้ประกอบธุรกิจในการดูแลกิจการของผู้อื่นหรือรับทำการทำงานต่างๆ เรียกเอาสินจ้างอันจะพึงได้รับในการนั้น รวมทั้งเงินที่ได้ออกทตรงไป...”

ผู้บริโภคในด้านฉลากสินค้า โดยผู้บริโภคได้รับความคุ้มครองมากยิ่งขึ้น และเพิ่มสิทธิของผู้บริโภค ให้ได้รับความเป็นธรรมในการทำสัญญา

มาตรการทางกฎหมายเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคที่เพิ่มขึ้นปรากฏอยู่ในส่วนที่ 2 ทวิ มาตรา 35 ทวิ-35 นว. ว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภคในด้านสัญญา ประกอบกับมาตรา 3 มาตรา 4 และมาตรา 5 แห่งพระราชกฤษฎีกากำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการกำหนดธุรกิจที่ควบคุมสัญญา และลักษณะของสัญญา พ.ศ. 2542 คณะกรรมการว่าด้วยสัญญาออกประกาศให้ธุรกิจบัตรเครดิต เป็นธุรกิจควบคุมสัญญา พ.ศ. 2542 เพื่อควบคุมความสัมพันธ์ระหว่างคู่สัญญา ซึ่งมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

(1) ข้อสัญญาและเงื่อนไขที่ต้องมีอยู่ในสัญญา⁴² ได้แก่

(1.1) ข้อสัญญากำหนดระยะเวลาให้ผู้ประกอบธุรกิจบัตรเครดิตต้องแจ้งให้ผู้บริโภคทราบล่วงหน้าเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 30 วัน หากผู้ประกอบธุรกิจบัตรเครดิตจะเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขการใช้บัตรเครดิต อัตราดอกเบี้ย รวมทั้งหลักเกณฑ์การใช้บัตรเครดิตในกรณีเร่งด่วน ก็สามารถร่นระยะเวลาการแจ้งลงมาได้แต่ต้องไม่น้อยกว่า 7 วันและข้อกำหนดดังกล่าวก็ต้อง กำหนดไว้ในสัญญาด้วย

(1.2) ข้อสัญญาที่กำหนดให้ผู้บริโภคมีสิทธิบอกเลิกสัญญาบัตรเครดิตเมื่อใดก็ได้และได้รับค่าธรรมเนียมคืนตามส่วนของระยะเวลาที่เหลือ

(1.3) ข้อสัญญาที่กำหนดให้ผู้บริโภคมีสิทธิขอระงับการใช้บัตรเครดิตชั่วคราวทางโทรศัพท์หรือโดยเครื่องมือสื่อสารอื่น และผู้ประกอบธุรกิจบัตรเครดิตต้องระงับการให้บริการทันที โดยผู้บริโภคไม่ต้องรับผิดชอบในภาระหนี้ที่เกิดขึ้นภายหลังการแจ้ง

(1.4) ข้อสัญญาซึ่งระบุเหตุของการยกเลิกสัญญาบัตรเครดิตข้อใดข้อหนึ่ง หรือทั้งหมด หรือการพักใช้บัตรเครดิตชั่วคราว

(1.5) ข้อสัญญาที่กำหนดให้ผู้บริโภคมีสิทธิได้รับแจ้งรายการใช้บัตรล่วงหน้าก่อนวันครบกำหนดชำระหนี้เป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 10 วัน

(1.6) หากในสัญญามีข้อสัญญาที่ให้สิทธิผู้บริโภคที่จะสั่งซื้อสินค้าหรือบริการ โดยชำระค่าสินค้าหรือบริการโดยการแจ้งหมายเลขบัตรเครดิตเพื่อให้ผู้ขายสินค้าหรือผู้ให้บริการเรียกเก็บเงินจากผู้ประกอบธุรกิจบัตรเครดิต ข้อสัญญาดังกล่าวต้องกำหนดเนื้อหา ดังนี้

ก. ผู้บริโภคทักท้วงว่าไม่ได้เป็นผู้สั่งซื้อสินค้าหรือบริการ ผู้ประกอบธุรกิจบัตรเครดิตจะระงับการเก็บเงินจากผู้บริโภค หรือหากเก็บเงินไปแล้วก็ต้องส่งคืนทันที

⁴² ประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจบัตรเครดิตเป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2542 ข้อ 3.

เว้นแต่ผู้ประกอบการธุรกิจบัตรเครดิตจะพิสูจน์ได้ว่าภาระหนี้ที่เกิดขึ้นเป็นการกระทำของผู้บริโภคเอง และใช้สิทธิการเรียกคืนจากผู้บริโภคภายหลัง

ข. ถ้าผู้บริโภคไม่ได้รับสินค้า ไม่ได้รับบริการหรือได้รับแต่ไม่ตรงตาม กำหนดเวลา หรือไม่ครบถ้วน หรือชำรุดบกพร่อง หรือไม่ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ ผู้บริโภคขอยกเลิก การซื้อสินค้าหรือบริการได้ภายในระยะเวลาที่กำหนด ในกรณีนี้ผู้ประกอบการธุรกิจบัตรเครดิตจะต้อง ระวังการเรียกเก็บเงินจากผู้บริโภคหรือต้องคืนหากได้เก็บเงินไปแล้ว

(1.7) สิทธิที่จะขอให้ผู้ประกอบการธุรกิจบัตรเครดิตส่งใบแจ้งรายการการใช้ บัตร ที่ทำให้เกิดสิทธิในการทักท้วงดังนี้

ก. ผู้บริโภคมีสิทธิทักท้วงภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับใบแจ้งรายการ ใช้บัตร

ข. เมื่อพ้นกำหนดระยะเวลา 10 วันแล้ว ผู้บริโภคก็ยังมีสิทธิทักท้วงได้ หากพิสูจน์ได้ว่าไม่ได้เป็นความผิดหรือความบกพร่องของผู้บริโภคเอง แต่ต้องทักท้วงภายใน ระยะเวลาไม่เกิน 60 วัน

(2) ข้อสัญญาที่ห้ามมีในสัญญา⁴³ ได้แก่

(2.1) ข้อสัญญาที่กำหนดให้ผู้บริโภคต้องผูกพันตามหลักเกณฑ์ของผู้ประกอบการธุรกิจบัตรเครดิตโดยไม่ได้รับแจ้งล่วงหน้า

(2.2) ข้อสัญญาขกเว้นหรือจำกัดความรับผิดชอบของผู้ประกอบการธุรกิจ บัตรเครดิต

(2.3) ข้อสัญญาที่ให้ผู้บริโภคต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายจากการใช้บัตรเครดิต โดยที่ไม่ได้เป็นความผิดของผู้บริโภค

(2.4) ข้อสัญญาที่ให้สิทธิผู้ประกอบการธุรกิจบัตรเครดิตเรียกบัตรเครดิต คืนจากผู้บริโภคหรือยกเลิกเมื่อใดก็ได้ โดยไม่ต้องแสดงเหตุหรือแจ้งให้ผู้บริโภคทราบล่วงหน้า

(2.5) ข้อสัญญาที่ให้ผู้ประกอบการธุรกิจบัตรเครดิตจ่ายเงินให้แก่ผู้ขายสินค้า หรือ ผู้ให้บริการแทนผู้บริโภค โดยไม่ให้ผู้บริโภคสามารถยกเหตุใดๆ มากล่าวอ้างปฏิเสธความรับ ผิดได้

3) ประกาศกระทรวงการคลัง เรื่องกิจการที่ต้องขออนุญาตตามข้อ 5 แห่งประกาศ ของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58 ลงวันที่ 11 พฤศจิกายน 2545

⁴³ ประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจบัตรเครดิตเป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2542. ข้อ 4.

ประกาศกระทรวงการคลัง เรื่องกิจการที่ต้องขออนุญาตตามข้อ 5 แห่งประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58 ลงวันที่ 11 พฤศจิกายน 2545 กำหนดให้การประกอบธุรกิจบัตรเครดิตเท่านั้นที่ต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของประกาศฉบับนี้⁴⁴ เนื่องจากการออกบัตรดังกล่าวเป็นการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภค และผู้ประกอบการจะเรียกเก็บค่าธรรมเนียม ดอกเบี้ย และค่าปรับ ในการใช้บัตรจากผู้บริโภค ส่วนบัตรที่ได้มีการชำระราคาค่าสินค้าหรือบริการไว้ล่วงหน้าแล้ว เนื่องจากไม่มีลักษณะการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภคและไม่มีการเรียกเก็บค่าใช้จ่ายดังกล่าวข้างต้น จึงไม่ได้กำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจซึ่งออกบัตรดังกล่าวอยู่ภายใต้บังคับของประกาศฉบับนี้ ทั้งนี้ เช่นเดียวกับประกาศของคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่องให้ธุรกิจบัตรเครดิตเป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2542

ประกาศกระทรวงการคลัง เรื่องกิจการที่ต้องขออนุญาตตามข้อ 5 แห่งประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58 กำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการอนุญาตให้ประกอบธุรกิจบัตรเครดิตดังนี้ คือ กำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจต้องขออนุญาตประกอบกิจการต่อรัฐมนตรี โดยให้ยื่นคำขออนุญาตผ่านธนาคารแห่งประเทศไทย (ยกเว้นสถาบันการเงิน) กำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจต้องมีทุนจดทะเบียนซึ่งชำระแล้วไม่ต่ำกว่าหนึ่งร้อยล้านบาท ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ที่ประกอบกิจการดังกล่าวมีฐานะมั่นคงเพื่อสร้างความมั่นใจของระบบการให้สินเชื่อโดยรวม กำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการ หรือเงื่อนไขในการประกอบธุรกิจบัตรเครดิตตามที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด กำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจบัตรเครดิตต้องแจ้งให้ธนาคารแห่งประเทศไทยทราบถึงการเปิดสาขาสำนักงานล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสิบห้าวัน กำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจบัตรเครดิตต้องรักษาข้อมูลของผู้บริโภคไว้เป็นความลับ กำหนดห้ามมิให้ผู้ประกอบธุรกิจบัตรเครดิตลดทุนย้ายที่ตั้งสำนักงานใหญ่หรือสาขาหยุดหรือชะงักการดำเนินงานโดยไม่ได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรี กำหนดห้ามมิให้ผู้ประกอบการบัตรเครดิตโอนหนี้ที่เกิดจากการใช้บัตรเครดิตไปเป็นหนี้ตามสัญญาบัญชีเดินสะพัด และห้ามไม่ให้คิดดอกเบี้ยในหนี้ที่เกิดจากบัตรเครดิตที่ฝ่าฝืน หรือละเลยไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการ หรือเงื่อนไขที่ประกาศฉบับนี้กำหนดไว้ โดยกำหนดให้รัฐมนตรีและธนาคารแห่งประเทศไทยมีอำนาจสั่งการให้ผู้ประกอบธุรกิจบัตรเครดิตแก้ไขการกระทำที่ฝ่าฝืนหรือสั่งให้จัดการดำเนินงานทั้งหมดหรือเพียงบางส่วนเป็นการชั่วคราวภายในระยะเวลาที่กำหนดได้แล้วแต่กรณี และผู้ประกอบการบัตรเครดิตยังคงฝ่าฝืนหรือละเลยได้กำหนดให้รัฐมนตรีสามารถสั่งเพิกถอนการอนุญาตให้ประกอบกิจการได้ ในการนี้รัฐมนตรีจะกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ หรือเงื่อนไขให้ผู้ประกอบธุรกิจบัตรเครดิตปฏิบัติเพิ่มเติมเพื่อเป็นการบรรเทาความเสียหายแก่ผู้บริโภคด้วยก็ได้ กำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจบัตรเครดิตต้องแจ้งต่อ

⁴⁴ ไชยวัฒน์ นุนนาค. (สิงหาคม 2529). “การใช้กฎหมายบังคับกับบัตรเครดิต”. รพี’29. มปท. หน้า 55-56.

รัฐมนตรีล่วงหน้าในกรณีที่จะเลิกประกอบกิจการ และเมื่อได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีแล้วจึงจะเลิกประกอบกิจการได้ ทั้งนี้รัฐมนตรีอาจกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ หรือเงื่อนไขให้ผู้ที่เกี่ยวข้องจะเลิกประกอบธุรกิจบัตรเครดิตปฏิบัติด้วยก็ได้ เพื่อเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคที่อาจได้รับผลกระทบจากการเลิกกิจการดังกล่าว กำหนดบทเฉพาะกาลให้ผู้ประกอบธุรกิจบัตรเครดิตที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบันและประสงค์จะประกอบกิจการต่อไป ต้องยื่นคำขอรับอนุญาตภายในหกสิบวันนับแต่ประกาศฉบับนี้มีผลใช้บังคับ และในกรณีที่ผู้ประกอบธุรกิจดังกล่าวมีทุนจดทะเบียนซึ่งชำระแล้วต่ำกว่าที่กำหนดไว้ในประกาศฉบับนี้ ผู้ประกอบธุรกิจดังกล่าวจะต้องเพิ่มทุนและเรียกชำระเพิ่มให้ครบถ้วนภายในสองปี

4) ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยเรื่องการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในการประกอบธุรกิจบัตรเครดิตสำหรับผู้ประกอบธุรกิจบัตรเครดิตที่มีธนาคารพาณิชย์ ลงวันที่ 13 พฤศจิกายน 2549

ประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58 ลงวันที่ 11 พฤศจิกายน 2545 กำหนดให้กระทรวงการคลัง โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง มีอำนาจ และหน้าที่เกี่ยวกับกิจการธนาคาร หรือกิจการที่มีสภาพคล้ายคลึงกับการธนาคาร และระบุว่ารัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง อาจมอบหมายให้ธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นผู้ดำเนินการตามที่กระทรวงการคลังมีอำนาจและหน้าที่ตามประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 58 โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ได้อาศัยอำนาจตามความในข้อ 5 ข้อ 7 ข้อ 8 และ ข้อ 14 แห่งประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 58 ออกประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง กิจการที่ต้องขออนุญาตตามข้อ 5 แห่งประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 58 โดยกำหนดให้การออกบัตรเครดิตเป็นกิจการที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับการธนาคาร และมอบอำนาจให้ธนาคารแห่งประเทศไทยมีอำนาจในการควบคุมกำกับดูแลองค์กรที่ไม่ใช่สถาบันการเงินที่ประกอบธุรกิจบัตรเครดิต⁴⁵

ตามประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ได้ออกประกาศกระทรวงการคลังเรื่อง กิจการที่ต้องขออนุญาตตามข้อ 5 แห่งประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 58 กำหนดให้การประกอบธุรกิจบัตรเครดิตเป็นกิจการที่ต้องขออนุญาต รวมทั้งกำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจบัตรเครดิตต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดด้วย ซึ่งทำให้ธนาคารแห่งประเทศไทยมีอำนาจและสามารถเข้าทำการควบคุมกำกับดูแลทั้งธนาคารพาณิชย์และองค์กรที่ไม่ใช่สถาบันการเงินที่ประกอบธุรกิจบัตรเครดิต เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมมากขึ้นในด้านต่างๆ

⁴⁵ เรื่องเดียวกัน. หน้า 58.

5) ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยเรื่องการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไข ในการประกอบธุรกิจบัตรเครดิตของธนาคารพาณิชย์ ลงวันที่ 3 สิงหาคม 2551⁴⁶

ประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 58 ของกระทรวงการคลังโดยรัฐมนตรีว่าการ กระทรวงการคลัง มีอำนาจและหน้าที่เกี่ยวกับกิจการของธนาคารหรือกิจการที่มีสภาพคล้ายคลึงกับ การธนาคารและระบุว่ารัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังอาจมอบหมายให้ธนาคารแห่งประเทศไทย เป็นผู้ดำเนินการตามที่กระทรวงการคลังมีอำนาจและหน้าที่ตามประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 58

ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการ ประกอบธุรกิจบัตรเครดิตของธนาคารพาณิชย์ไว้คล้ายคลึงกับของผู้ประกอบธุรกิจบัตรเครดิตที่ มิใช่ธนาคารพาณิชย์ ทำให้ประกาศฉบับนี้มีผลกระทบใหญ่ๆ เหมือนกับประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่องการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการประกอบธุรกิจบัตรเครดิต สำหรับผู้ประกอบธุรกิจบัตรเครดิตที่มิใช่ธนาคารพาณิชย์

เจตนารมณ์เพื่อเป็นการพิทักษ์รักษาประโยชน์ของประชาชน และให้ธนาคาร พณิชย์สามารถขยายขอบเขตการให้บริการบัตรเครดิตไปยังลูกค้าได้อย่างทั่วถึง โดยมีความ คล่องตัวในการให้บริการ เพิ่มศักยภาพในการแข่งขัน มีระบบการกำกับดูแลตัวเองที่ดี พร้อมทั้งมี ระบบการบริหารความเสี่ยงที่เพียงพอและเหมาะสม ในขณะที่เดียวกันลูกค้าก็ได้รับบริการที่ดีโดยมี ค่าใช้จ่ายที่เหมาะสม และรับวงเงินบัตรเครดิตที่สอดคล้องกับการใช้จ่าย และความสามารถในการ ชำระคืนของลูกค้า

6) พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551

ในปัจจุบันการกำกับดูแลการประกอบธุรกิจธนาคารพาณิชย์อยู่ภายใต้บังคับ แห่งกฎหมายว่าด้วยพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551⁴⁷ ซึ่งมีรัฐมนตรีว่าการ กระทรวงการคลังเป็นผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ โดยมีสาระสำคัญของพระราชบัญญัติธุรกิจ สถาบันการเงิน ดังนี้

คำจำกัดความของ “ธุรกิจธนาคารพาณิชย์” ในประเทศไทย

ตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 ได้บัญญัติความหมายของ ธุรกิจธนาคารพาณิชย์ไว้ในมาตรา 4 ซึ่งมีเนื้อหาดังนี้

⁴⁶ ยกเลิกประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่อง การกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในการประกอบธุรกิจ บัตรเครดิตของธนาคารพาณิชย์ ลงวันที่ 31 มีนาคม 2551.

⁴⁷ พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 ยกเลิกพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505.

ธุรกิจธนาคารพาณิชย์ หมายความว่า การประกอบธุรกิจรับฝากเงินหรือรับเงินจากประชาชนที่ต้องจ่ายคืนเมื่อทวงถาม หรือเมื่อสิ้นระยะเวลาที่กำหนดไว้ และใช้ประโยชน์เงินนั้น โดยวิธีหนึ่งวิธีใด เช่น ให้สินเชื่อ ซื้อขายลดตั๋วเงินหรือตราสารอื่นใด ซื้อขายเงินปรีวรรตต่างประเทศ เป็นต้น

ธนาคารพาณิชย์ หมายความว่า บริษัทมหาชนจำกัดที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบธุรกิจธนาคารพาณิชย์ และให้หมายความรวมถึงธนาคารพาณิชย์เพื่อรายย่อย ธนาคารพาณิชย์ที่เป็นบริษัทลูกของธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศ และสาขาของธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบธุรกิจธนาคารพาณิชย์

ธนาคารพาณิชย์เพื่อรายย่อย หมายความว่า บริษัทมหาชนจำกัดที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบธุรกิจธนาคารพาณิชย์ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลักในการให้บริการแก่ประชาชนรายย่อย และวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม โดยมีข้อจำกัดการประกอบธุรกิจเกี่ยวกับเงินตราต่างประเทศ ตราสารอนุพันธ์และธุรกรรมอื่นที่มีความเสี่ยงสูง ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ที่ธนาคารแห่งประเทศไทยประกาศกำหนด

ธนาคารพาณิชย์ที่เป็นบริษัทลูกของธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศ หมายความว่า บริษัทมหาชนจำกัดที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบธุรกิจธนาคารพาณิชย์ซึ่งมีธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศแห่งใดแห่งหนึ่งถือหุ้น โดยทางตรงหรือทางอ้อมไม่ต่ำกว่าร้อยละเก้าสิบของหุ้นที่จำหน่ายได้แล้วทั้งหมดของบริษัทนั้น

สาขาของธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศ หมายความว่า สาขาของธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบธุรกิจธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย

ข้อสังเกต

พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 ได้กำหนดค่านิยามของธุรกิจธนาคารพาณิชย์ไว้ และในมาตรา 9 ได้บัญญัติไว้ด้วยว่าการประกอบธุรกิจธนาคารพาณิชย์จะกระทำได้ เฉพาะนิติบุคคลประเภทบริษัทมหาชนจำกัด โดยได้รับใบอนุญาตจากรัฐมนตรีโดยคำแนะนำของธนาคารแห่งประเทศไทย ทั้งนี้ ในการอนุญาตดังกล่าว รัฐมนตรีจะกำหนดหลักเกณฑ์ตามที่เห็นสมควรก็ได้ ซึ่งในมาตรา 4 ได้ให้ค่านิยามของคำว่า บริษัท หมายความว่า บริษัทจำกัด บริษัทมหาชนจำกัด ห้างหุ้นส่วนจำกัด ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล หรือนิติบุคคลอื่น และได้ให้ค่านิยามของคำว่า “บริษัทแม่” หมายความว่า บริษัทที่มีอำนาจควบคุมกิจการของบริษัทอื่นไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม และ “บริษัทลูก” หมายความว่า บริษัทที่มีบริษัทอื่นเป็นบริษัทแม่ หรือบริษัทลูกของบริษัทที่มีบริษัทอื่นเป็นบริษัทแม่ต่อไปทุกทอด ดังนั้น ธนาคารพาณิชย์จึงถือว่าเป็นบริษัทแม่ซึ่งมีอำนาจตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ในการที่จะก่อตั้งบริษัทลูกของตนเองได้ และการประกอบกิจการบัตรเครดิต

ถือเป็นธุรกรรมทางการเงินประเภทหนึ่งซึ่งธนาคารพาณิชย์มีอำนาจก่อตั้งขึ้นในฐานะที่เป็นบริษัทแม่ และมีอำนาจควบคุมกิจการของบริษัทลูกที่ประกอบการเกี่ยวกับบัตรเครดิตได้

3.2.8.2 มาตรการทางอาญา

การกระทำความผิดโดยใช้บัตรเครดิตในปัจจุบันนับเป็นปัญหาสำคัญที่ขยายวงกว้างมากขึ้นในประเทศไทย และมีวิธีการในการกระทำความผิดที่หลากหลายและแตกต่างกันออกไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานะปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่มีการพัฒนาอย่างรวดเร็วส่งผลให้ผู้กระทำความผิดได้พัฒนาเทคนิคการกระทำความผิดโดยใช้บัตรเครดิตที่มีวิธีการที่แยบยลมากยิ่งขึ้นกว่าในอดีตเป็นอย่างมาก

วิธีการในการกระทำความผิดที่เกี่ยวกับการใช้บัตรเครดิต สามารถกระทำได้หลายวิธีดังจะกล่าวต่อไปนี้

1) ความผิดเกี่ยวกับการปลอมบัตรเครดิต

การกระทำความผิดโดยใช้บัตรเครดิต วิธีที่พบบ่อยที่สุด คือการปลอมบัตรเครดิต⁴⁸ การแอบอ้างเป็นผู้ถือบัตรเครดิตจริง หรือการคัดลอกข้อมูลจากบัตร หรือที่เรียกว่า “สกิมมิ่ง” (Skimming)

คนร้ายสามารถปลอมบัตรขึ้นมาโดยบรรจุเอาข้อมูลเกี่ยวกับผู้ถือบัตรที่ได้มาอย่างผิดกฎหมายจากแหล่งต่างๆ เช่น จากสลิปบัตร หรืออีเมลล์ที่ส่งมาแบบสุ่มเพื่อหวังที่จะทราบข้อมูลเกี่ยวกับบัตรเครดิตของผู้รับ หรือผ่านทางเว็บไซต์ที่ผิดกฎหมาย โดยคนร้ายที่สามารถเข้าถึงข้อมูลส่วนตัวของผู้ถือบัตรเครดิต อาจใช้ข้อมูลที่ขโมยมาเพื่อซื้อสินค้าทางอินเทอร์เน็ตหรือทางโทรศัพท์โดยผิดกฎหมาย

สกิมมิ่ง (Skimming) คือ การที่คนร้ายลักลอบใช้อุปกรณ์ขนาดเล็กสำหรับอ่านข้อมูลจากแถบแม่เหล็กบนตัวบัตรเพื่อคัดลอกข้อมูลส่วนตัวที่บันทึกในแถบแม่เหล็กบนบัตรเครดิตจากนั้นจึงถ่ายโอนข้อมูลเหล่านั้นลงในบัตรเครดิตปลอม

ความผิดเกี่ยวกับการปลอมบัตรเครดิต⁴⁹ สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ความผิดด้วยกัน คือ

⁴⁸ วีระพงษ์ บุญโญภาส. (2544). *อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม. หน้า 61-62.

⁴⁹ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 264 บัญญัติว่า “ผู้ใดทำเอกสารปลอมขึ้นทั้งฉบับหรือแต่ส่วนหนึ่งส่วนใด เดิมหรือตัดทอนข้อความ หรือแก้ไขด้วยประการใดๆ ในเอกสารที่แท้จริง หรือประทับตราปลอมหรือลงลายมือชื่อปลอมในเอกสาร โดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นหรือประชาชน ถ้าได้กระทำเพื่อให้ผู้หนึ่งผู้ใดหลงเชื่อว่าเป็นเอกสารที่แท้จริง ผู้นั้นกระทำความผิดฐานปลอมเอกสาร ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปีหรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

(1) ความผิดเกี่ยวกับการปลอมใบสมัครเป็นสมาชิกบัตรเครดิต

(2) ความผิดเกี่ยวกับการปลอมตัวบัตรเครดิต

(2.1) การปลอมแปลงหน้าบัตรเครดิต

(2.2) การปลอมแปลงแถบแม่เหล็กด้านหลังบัตรเครดิต

(2.3) การปลอมแปลงลายมือชื่อด้านหลังบัตรเครดิต

(1) ความผิดเกี่ยวกับการปลอมใบสมัครเป็นสมาชิกบัตรเครดิต

ความผิดเกี่ยวกับการปลอมใบสมัครเป็นสมาชิกบัตรเครดิตนั้น จะเป็นการกระทำความผิดในลักษณะที่กลุ่มคนร้ายนำเอกสารส่วนตัวของบุคคลอื่น อันได้แก่ สำเนาบัตรประชาชน สำเนาทะเบียนบ้าน สำเนาสมุดบัญชีเงินฝาก ไปสมัครเป็นสมาชิกบัตรเครดิต โดยลงลายมือชื่อรับรอง สำเนาเอกสารต่างๆ ปลอมขึ้นมาและกรอกข้อมูลของเจ้าของเอกสารลงในใบสมัครสมาชิกบัตรเครดิตและปลอมลายมือชื่อของเจ้าของเอกสารในใบสมัคร จากนั้นคนร้ายจะโทรศัพท์ไปสอบถามยังธนาคารที่ได้สมัครเป็นสมาชิกบัตรเครดิตว่าได้รับอนุมัติบัตรเครดิตหรือไม่ ซึ่งหากได้รับแล้วคนร้ายจะจัดทำหนังสือมอบอำนาจปลอมขึ้นมาเพื่อไปปรับบัตรเครดิตยังธนาคาร จากนั้นเมื่อคนร้ายได้บัตรเครดิตที่แท้จริงมาแล้ว จะลงลายมือชื่อผู้ถือบัตรเครดิตปลอมที่ด้านหลังบัตรเครดิต จากนั้นจะนำบัตรเครดิตไปใช้ชำระราคาค่าสินค้าและบริการตามสถานที่ต่างๆ

(2) ความผิดเกี่ยวกับการปลอมตัวบัตรเครดิต

(2.1) การปลอมแปลงหน้าบัตรเครดิต

การกระทำความผิดของคนร้ายเกี่ยวกับการปลอมแปลงหน้าบัตรเครดิตนั้น คนร้ายจะใช้บัตรพลาสติกที่มีแถบแม่เหล็กด้านหลังบัตรเหมือนกับบัตรเครดิตไปจัดพิมพ์สวดลายด้านหน้าและด้านหลังบัตรเครดิตให้มีลักษณะเหมือนกับบัตรเครดิตที่แท้จริง จากนั้นจะทำการพิมพ์ข้อความ หมายเลขบัตรเครดิต เดือนปีหมดอายุ ชื่อผู้ถือบัตรเครดิต เพื่อให้มีลักษณะเหมือนกับบัตรเครดิตที่แท้จริง จากนั้นจะนำไปใช้ชำระราคาค่าสินค้าและบริการตามสถานที่ต่างๆ โดยคนร้ายจะเลือกนำบัตรเครดิตไปใช้ชำระราคากับร้านค้าที่ใช้เครื่องรูดบัตรแบบ “ชิปแซบ” เนื่องจากเครื่องดังกล่าวจะใช้ข้อมูลจากตัวพิมพ์บนด้านหน้าบัตรในการจัดทำใบบันทึกรายการขายเท่านั้น

(2.2) การปลอมแปลงแถบแม่เหล็กด้านหลังบัตรเครดิต

การกระทำความผิดเกี่ยวกับการปลอมแปลงแถบแม่เหล็กด้านหลังบัตรเครดิตที่พบเห็นจำนวนมากนั้นคนร้ายจะใช้บัตรพลาสติกที่มีขนาดเท่ากับบัตรเครดิต และมีแถบแม่เหล็ก

ผู้ใดกรอกข้อความลงในแผ่นกระดาษหรือวัตถุอื่นใด ซึ่งมีลายมือชื่อของผู้อื่น โดยไม่ได้รับความยินยอม หรือโดยฝ่าฝืนคำสั่งของผู้อื่นนั้น ถ้าได้กระทำเพื่อนำเอกสารนั้นไปใช้ในกิจการที่อาจเกิดเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือประชาชน ให้ถือว่าผู้นั้นปลอมเอกสาร ต้องระวางโทษเช่นเดียวกัน”.

ด้านหลังบัตรไปใช้ในการกระทำความผิด โดยคนร้ายจะบันทึกข้อมูลของบัตรเครดิตที่แท้จริงในแถบแม่เหล็กด้านหลังพลาสติกที่เตรียมไว้ และนำไปใช้ชำระราคาสินค้าและบริการตามสถานที่ต่างๆ โดยจะนำข้อมูลไปใช้ชำระราคากับร้านค้าที่ใช้เครื่องอนุมัติ (อีดีซี) เนื่องจากเครื่องดังกล่าวจะอ่านข้อมูลจากแถบแม่เหล็กด้านหลังบัตรเครดิตเท่านั้น แต่เนื่องจากการกระทำความผิดในลักษณะดังกล่าวคนร้ายจะไม่ทำบัตรพลาสติกที่เตรียมไว้ให้มีลักษณะเหมือนกับบัตรเครดิตที่แท้จริง ดังนั้นการที่คนร้ายนำบัตรเครดิตปลอมดังกล่าวซึ่งมีหน้าบัตรไม่เหมือนกับบัตรเครดิตที่แท้จริงไปใช้ได้นั้นจะต้องร่วมมือกับร้านค้าในการนำบัตรเครดิตไปใช้ชำระราคาสินค้าและบริการ โดยมีได้มีการซื้อขายสินค้ากันจริง จากนั้นจึงนำเงินที่ร้านค้าได้จากการใช้บัตรเครดิตมาแบ่งกัน

แหล่งที่มาของข้อมูลในแถบแม่เหล็กที่แท้จริงนั้น คนร้ายจะร่วมมือกับพนักงานขายหรือพนักงานแคชเชียร์ตามสถานที่ต่างๆ ในการคัดลอกข้อมูลในแถบแม่เหล็กจากบัตรเครดิตที่แท้จริง โดยเมื่อลูกค้านำบัตรเครดิตไปใช้ชำระราคาสินค้าและบริการตามสถานที่ต่างๆ นั้น พนักงานขายหรือพนักงานแคชเชียร์จะเอาบัตรเครดิตของลูกค้าไปรู๊ดกับเครื่องบันทึกข้อมูลในแถบแม่เหล็กที่กลุ่มคนร้ายได้จัดเตรียมไว้ให้ก่อนที่จะนำไปรู๊ดกับเครื่องอนุมัติวงเงินอัตโนมัติ

(2.3) การปลอมแปลงลายมือชื่อด้านหลังบัตรเครดิต

การกระทำความผิดโดยการปลอมแปลงลายมือชื่อด้านหลังบัตรเครดิตนั้น จะเป็นการกระทำความผิดที่กลุ่มคนร้ายลักเอาบัตรเครดิตที่แท้จริงจากผู้ถือบัตรเครดิตไปและไปทำการปลอมลายมือชื่อด้านหลังบัตรเครดิต ซึ่งทำได้โดย

ก. หักเขียนลายมือชื่อเลียนแบบลายมือชื่อด้านหลังบัตรเครดิตเพื่อนำไปใช้ลงลายมือในใบบันทึกการขายให้มีลักษณะเหมือนกับลายมือชื่อด้านหลังบัตรเครดิต

ข. ลบลายมือชื่อผู้ถือบัตรเครดิตที่ได้เซ็นไว้ด้านหลังบัตรออกแล้วลงลายมือชื่อผู้ถือบัตรเครดิตปลอมลงไปใหม่

ค. ใช้กระดาษสติ๊กเกอร์ที่จัดพิมพ์ขึ้นมา โดยให้มีลักษณะเหมือนกับลวดลายที่แท้จริงของช่องลายมือชื่อด้านหลังบัตรเครดิต ปิดทับช่องลายมือชื่อด้านหลังบัตรเครดิต และลงลายมือชื่อผู้ถือบัตรเครดิตปลอมลงไปใหม่

จากนั้นจึงนำบัตรเครดิตที่ได้ลักมาไปใช้ชำระราคาสินค้าและบริการตามสถานที่ต่างๆ ซึ่งการกระทำความผิดในลักษณะดังกล่าวนี้ คนร้ายจะนำไปใช้ชำระราคาในวันเดียวกันกับที่ได้ลักบัตรเครดิตมา ก่อนที่ผู้ถือบัตรเครดิตจะแจ้งอายัดบัตร⁵⁰

⁵⁰ สุรเชษฐ ชีรวินิจ. (2542). *โกงสะบัด โกงสะบัด* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: คอมพิวเตอร์. หน้า 34.

ตัวอย่างคำพิพากษาฎีกาที่เกี่ยวข้องกับการปลอมบัตรเครดิต

คำพิพากษาฎีกาที่ 37/2543 จำเลยที่ 1 ได้ปลอมข้อความในใบบันทึกการขายตามที่จำเลยที่ 2 และที่ 4 ใช้ให้กระทำครบถ้วนแล้ว โดยปลอมหมายเลขผู้ถือบัตรเครดิต วันหมดอายุบัตร ชื่อผู้ถือบัตร และลายมือชื่อผู้ถือบัตร แม้ยังไม่อาจนำไปเรียกเก็บเงินได้เพราะจะต้องนำไปลงข้อมูลของร้านค้า จำนวนเงิน รหัสอนุมัติวงเงิน วันที่ทำรายการ และหมายเลขหนังสือเดินทางก่อน ก็น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้ถือบัตรดังกล่าวแล้ว จึงเป็นการกระทำความผิดสำเร็จ

ใบบันทึกการขายดังกล่าวยังมีได้ลงข้อมูลของทางร้าน จำนวนเงิน รหัสอนุมัติวงเงิน วันที่ทำรายการ และหมายเลขหนังสือเดินทาง ยังไม่สามารถนำไปเรียกเก็บเงินได้ จึงมิใช่เอกสารแห่งการก่อ เปลี่ยนแปลง โอน สงวน หรือระงับซึ่งสิทธิ ถือไม่ได้ว่าเป็นเอกสารสิทธิ การกระทำของจำเลยที่ 2 และจำเลยที่ 4 เป็นความผิดฐานใช้ให้ผู้อื่นปลอมเอกสารธรรมดาเท่านั้น และเป็นเหตุในส่วนลักษณะคดี ศาลฎีกาจึงมีอำนาจพิพากษาไปถึงจำเลยที่ 3 ที่มีได้ฎีกาด้วยได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 213 ประกอบด้วยมาตรา 225

คำพิพากษาฎีกาที่ 7904/2543 การที่จำเลยที่ 1 และที่ 2 กับพวกร่วมกันทำปลอมขึ้นซึ่งใบบันทึกการขาย (เชลล์สลิป) ของธนาคาร ท. อันเป็นเอกสารสิทธิ แล้วร่วมกันใช้เอกสารสิทธินั้น โดยมอบให้แก่ผู้มีชี้นำไปเรียกเก็บเงินจากธนาคาร ลักษณะของความผิดเป็นเรื่องที่ร้ายแรงและกระทบกระเทือนต่อธนาคารซึ่งเป็นสถาบันการเงิน รวมถึงความเชื่อถือของประชาชนทั่วไปต่อการใช้บัตรเครดิต นับเป็นการกระทำที่มุ่งถึงแต่ประโยชน์ส่วนตนโดยไม่คำนึงถึงความเดือดร้อนเสียหายของผู้อื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งของผู้เสียหายที่เป็นสมาชิกผู้ถือบัตรเครดิตซึ่งมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องด้วย แม้ไม่ปรากฏว่าจำเลยที่ 1 และที่ 2 เคยได้รับโทษจำคุกมาก่อนและมีอาชีพเป็นหลักแหล่งแน่นอน กับจำเลยที่ 1 มีภาระต้องอุปการะเลี้ยงดูครอบครัว แต่เพื่อให้จำเลยที่ 1 และที่ 2 หลาบจำ และเพื่อมิให้เป็นเยี่ยงอย่างแก่บุคคลอื่นอันจะเป็นการปกป้องสังคมและประชาชนผู้สุจริตจากผู้ที่คิดจะกระทำการเช่นจำเลยที่ 1 และที่ 2 สมควรลงโทษจำคุกจำเลยที่ 1 และที่ 2 สถานเดียวโดยไม่รอกาลลงโทษ

2) ความผิดเกี่ยวกับการลักขโมยบัตรเครดิต

การลักขโมยบัตรเครดิตในปัจจุบันกระทำได้หลากหลายวิธีตามแต่วิธีการของคนร้าย⁵¹ เช่น การขโมยบัตรเครดิตจากกระเป๋าสะตางค์ของผู้เสียหาย การขโมยบัตรเครดิตที่ผู้เสียหายทำหล่นหายและนำไปใช้โดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของบัตร การทุบรถยนต์แล้วขโมย

⁵¹ เรื่องเดียวกัน. หน้า 38.

บัตรเครดิตที่อยู่ภายในรถยนต์ไป หรือการขโมยบัตรเครดิตของนายจ้าง เป็นต้น ซึ่งการลักบัตรเครดิตถือเป็นการลักทรัพย์ของผู้อื่น ถือเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 334 ด้วย⁵²

ตัวอย่างคำพิพากษาฎีกาที่เกี่ยวข้องกับการลักขโมยบัตรเครดิต

เนื่องจากศาลฎีกายังไม่เคยมีคำวินิจฉัยเป็นบรรทัดฐานในเรื่องของการลักขโมยบัตรเครดิตไว้โดยตรง แต่มีคำพิพากษาฎีกาที่นำมาเทียบเคียงได้คือ

คำพิพากษาฎีกาที่ 9/2543 การที่จำเลยลักเอาบัตรเอ.ที.เอ็ม ไปจากผู้เสียหาย แล้วนำบัตรเอ.ที.เอ็ม ดังกล่าวไปลักเอาเงินของผู้เสียหาย โดยผ่านเครื่องฝากถอนเงินนั้น ทรัพย์ที่จำเลยลักเป็นทรัพย์คนละประเภทและเป็นความผิดสำเร็จในต่างกรรมต่างวาระ การลักเอาบัตรเอ.ที.เอ็ม ไปกับการลักเงินจึงเป็นความผิดหลายกรรม

การที่จำเลยลักเอาบัตรเอ.ที.เอ็ม ของผู้เสียหายไปนั้น เป็นความผิดทั้งฐานเอาไปเสียซึ่งเอกสารของผู้อื่นตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 188⁵³ ซึ่งเป็นบทที่มีโทษหนักกว่าความผิดฐานลักทรัพย์ตามมาตรา 334 ต้องลงโทษจำเลยตามมาตรา 188

บัตรเอ.ที.เอ็ม ของผู้เสียหาย 2 ใบ เป็นบัตรต่างธนาคารกัน และเงินฝากของผู้เสียหายที่ถูกลักไปก็เป็นเงินฝากในบัญชีต่างธนาคารกันด้วย เจตนาในการกระทำความผิดของจำเลยจึงแยกจากกันได้ตามความมุ่งหมายในการใช้บัตรแต่ละใบ การกระทำของจำเลยที่ใช้บัตรเอ.ที.เอ็ม 2 ใบ ของผู้เสียหายต่างบัญชีกันแม้จะทำต่อเนื่องกันก็เป็นความผิดสองกรรม

3) ความผิดเกี่ยวกับการฉ้อโกงบัตรเครดิต

สำหรับความผิดเกี่ยวกับการฉ้อโกงบัตรเครดิต หรือการใช้บัตรเครดิตโดยฉ้อโกง เป็นกรณีเอาบัตรเครดิตของผู้อื่น ไปใช้โดยไม่ได้รับอนุญาต หากได้นำบัตรเครดิตไปใช้ชำระเงิน โดยแสดงว่าตนเป็นเจ้าของบัตรก็ถือว่าเป็นความผิดฐานฉ้อโกง⁵⁴

และหากเป็นกรณีที่มีได้ขโมยเอาตัวบัตรเครดิตมา แต่คนร้ายจำเลยบัตรเครดิตของผู้อื่นไปใช้ชำระเงิน เช่น ชำระเงินทางอินเทอร์เน็ต ก็จะเป็นความผิดฐานฉ้อโกงเช่นเดียวกัน

⁵² ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 334 บัญญัติว่า “ผู้ใดเอาทรัพย์ของผู้อื่น หรือที่ผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วยไป โดยทุจริต ผู้นั้นกระทำความผิดฐานลักทรัพย์ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี และปรับไม่เกินหกพันบาท”.

⁵³ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 188 บัญญัติว่า “ผู้ใดทำให้เสียหาย ทำลาย ซ่อนเร้น เอาไปเสีย หรือทำให้สูญหายหรือไร้ประโยชน์ ซึ่งพินัยกรรมหรือเอกสารใดของผู้อื่นในประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นหรือประชาชน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท”.

⁵⁴ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 341 บัญญัติว่า “ผู้ใด โดยทุจริต หลอกลวงผู้อื่นด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้ง และโดยการหลอกลวงดังว่านั้น ได้ไปซึ่งทรัพย์สินจากผู้ถูกหลอกลวง หรือบุคคลที่สาม หรือทำให้ผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สามทำ ถอน หรือทำลายเอกสารสิทธิ ผู้นั้นกระทำความผิดฐานฉ้อโกง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”.

ตัวอย่างคำพิพากษาฎีกาที่เกี่ยวข้องกับการฉ้อโกงบัตรเครดิต

คำพิพากษาฎีกาที่ 1586/2542 ความผิดฐานฉ้อโกงตามฟ้องและที่โจทก์นำสืบ คือ การกระทำที่จำเลยหลอกลวงพนักงานขายของผู้เสียหายที่ 2 ด้วยการแสดงตนเป็นคนอื่นว่า จำเลยคือผู้เสียหายที่ 1 เจ้าของบัตรเครดิตวิซ่า ประสงค์จะซื้อสุราจำนวน 24 ขวด ราคา 18,918 บาท โดยขอชำระค่าสุราด้วยบัตรเครดิต ซึ่งเป็นความเท็จ ความจริงจำเลยไม่ใช่ผู้เสียหายที่ 1 และไม่ใช่ เจ้าของบัตรเครดิตดังกล่าว จำเลยลงลายมือชื่อปลอมของผู้เสียหายที่ 1 ลงในใบบันทึกการขาย เป็นเหตุให้พนักงานขายของผู้เสียหายที่ 2 หลงเชื่อมอบสุราดังกล่าวของผู้เสียหายที่ 2 ให้จำเลยไป เช่นนี้ทรัพย์สินตามฟ้องและทางนำสืบที่จำเลยได้ไปจากการปกปิดความจริงคือสุราจำนวน 24 ขวด ราคา 18,918 บาทของผู้เสียหายที่ 2 ผู้เสียหายที่ 2 จึงเป็นผู้เสียหายในความผิดฐานฉ้อโกง

4) ความผิดเกี่ยวกับการรับของโจรบัตรเครดิต

ความผิดฐานรับของโจรบัตรเครดิตนั้น เป็นการกระทำที่ผู้กระทำความผิด ได้รับบัตรเครดิตที่ได้มาจากการกระทำความผิดภายหลังจากที่มีผู้ลักขโมย หรือฉ้อโกงบัตรเครดิต เกิดขึ้นแล้ว ไม่ว่าจะได้บัตรเครดิตดังกล่าวนี้มาโดยวิธีใดก็ตาม และผู้นั้นทราบด้วยว่าบัตรเครดิต ดังกล่าวได้มาจากการกระทำความผิด⁵⁵ ก็ถือว่าเป็นความผิดฐานรับของโจร⁵⁶ ด้วยทั้งสิ้น

ตัวอย่างคำพิพากษาฎีกาที่เกี่ยวข้องกับการรับของโจรบัตรเครดิต

คำพิพากษาฎีกาที่ 2766/2546 โจทก์ฟ้องจำเลยทั้งสองแยกเป็นสามข้อ คือ ก, ข และ ค การกระทำตามที่บรรยายฟ้องมาแต่ละข้อเป็นความผิดสำเร็จในตัวเอง สำหรับความผิดฐาน ลักทรัพย์หรือรับของโจรตามฟ้องข้อ ก และ ข นั้น จำเลยทั้งสองรับสารภาพฐานรับของโจร ความผิดฐานรับของโจรสำเร็จเมื่อจำเลยทั้งสองรับเอาบัตรเครดิตของธนาคาร ข. ซึ่งออกให้แก่ ค. ไว้ โดยจำเลยทั้งสองรู้อยู่แล้วว่าบัตรเครดิตดังกล่าวได้มาจากการลักทรัพย์ โจทก์ฟ้องในข้อ ค ว่า

⁵⁵ สุรเชษฐ ชีรวินิจ. *อ่างแล้ว เจริญรอดที่ 50*. หน้า 42.

⁵⁶ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 357 บัญญัติว่า “ผู้ใดช่วยซ่อนเร้น ช่วยจำหน่าย ช่วยพาเอาไปเสีย ซื้อ รับจํานำ หรือรับไว้โดยประการใดซึ่งทรัพย์สินอันได้มาโดยการกระทำความผิด ถ้าความผิดนั้นเข้าลักษณะลักทรัพย์ วิ่งราว ทรัพย์ ทรัพย์ โจร ทรัพย์ ทรัพย์ ทรัพย์ ปล้นทรัพย์ ฉ้อโกง ยักยอก หรือเข้าพนักงานยักยอกทรัพย์ ผู้นั้นกระทำความผิดฐานรับของโจร ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าการกระทำความผิดฐานรับของโจรนั้น ได้กระทำเพื่อค้ำกำไร หรือได้กระทำต่อทรัพย์สินอันได้มาโดยการลักทรัพย์ตาม มาตรา 335 (10) ซิงทรัพย์ หรือปล้นทรัพย์ ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงสิบปี และปรับตั้งแต่หนึ่งพันบาทถึงสองหมื่นบาท

ถ้าการกระทำความผิดฐานรับของโจรนั้น ได้กระทำต่อทรัพย์สินอันได้มาโดยการลักทรัพย์ตาม มาตรา 335 ทวิ การชิงทรัพย์ตาม มาตรา 339 ทวิ หรือการปล้นทรัพย์ตาม มาตรา 340 ทวิ ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงสิบห้าปี และปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงสามหมื่นบาท”.

หลังจากการกระทำความผิดตามฟ้องข้อ ก และ ข แล้ว จำเลยทั้งสองได้นำบัตรเครดิตของธนาคาร ย. ซึ่งออกให้แก่ ค. ไปซื้อสินค้าที่ร้าน ซ. โดยร่วมกันหลอกลวงพนักงานขายว่าจำเลยที่ 1 ชื่อ ค. จำเลยทั้งสองได้ชำระราคาสินค้าด้วยบัตรเครดิตดังกล่าว โดยจำเลยที่ 1 ปลอมลายมือชื่อของ ค. ลงในเอกสารสิทธิบันทึกการขายในช่องลายมือชื่อผู้ถือบัตรแล้วจำเลยทั้งสองร่วมกันส่งมอบบันทึกการขายดังกล่าวแก่พนักงานขายของร้าน ซ. การกระทำของจำเลยทั้งสองตามฟ้องข้อ ค เป็นคนละวาระกับการกระทำความผิดฐานรับของโจร ทั้งทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดก็แตกต่างกัน กล่าวคือ ทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดฐานรับของโจรเป็นบัตรเครดิต ส่วนทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดในฟ้องข้อ ค เป็นสินค้าที่จำเลยทั้งสองซื้อจากร้าน ซ. คือ โทรทัศน์สีและเครื่องเล่นวีดีโอเทป ฉะนั้นการกระทำของจำเลยทั้งสองจึงเป็นความผิดหลายกรรม หาใช่กรรมเดียวไม่

มาตรการลงโทษทางอาญาสำหรับการกระทำความผิดเกี่ยวกับบัตรเครดิตนั้น โดยปกติจะเป็นเรื่องของการทุจริตเกี่ยวกับบัตรเครดิตในรูปแบบต่างๆ ซึ่งมีความจำเป็นต้องใช้มาตรการทางกฎหมายอาญาเพื่อกำหนดความผิดและบทลงโทษตามสัดส่วนของความผิดที่ได้กระทำลงไป แต่เนื่องจากยังไม่มีมาตรการทางกฎหมายเฉพาะสำหรับการประกอบธุรกิจบัตรเครดิต ดังนั้น การกระทำทุจริตบัตรเครดิตในรูปแบบต่างๆ จึงต้องอาศัยบทบัญญัติของกฎหมายที่มีผลบังคับใช้ในปัจจุบันมาปรับใช้ตามแต่สถานการณ์ ซึ่งก็ได้แก่ ประมวลกฎหมายอาญาในส่วนที่เกี่ยวข้องนั่นเอง